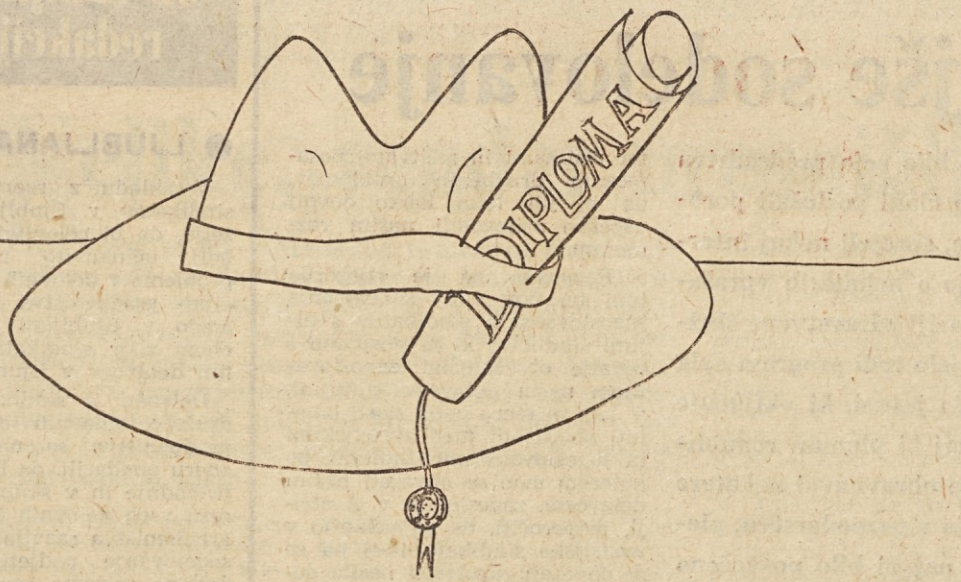

SOBOTA, 3. JUNIJA 1967

Št. 21, leto XXIV

TIHOŽITJE

Karikatura: ANDREJ NOVAK

II. občni zbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije

V ljubljanski Festivalni dvorani so 29. maja zasedali delegati II. občnega zbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti. Zboru so prisostvovali med drugimi gosti tudi predstavniki republiških odborov sindikatov družbenih dejavnosti Črne gore, Makedonije, Bosne in Hercegovine, Srbije in Hrvaške. Po uvodni besedi predsednika RO sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS MARJANA JENKA se je razvila živahna razprava, v katero se je vključil tudi podpredsednik Centralnega odbora tega sindikata MILAN BASTA. Po občnem zboru se je konstituiral novi republiški odbor, ki je izvolil za svojega predsednika SLAVKA BOHANCA (zgoraj desno). »Zavedam se odgovornosti, ki jo prevzemam,« je dejal Slavko Bohanec, »predvsem zaradi dveh okoliščin. Prva je kvaliteto delo dosedanjega republiškega odbora, ki ga moramo nadaljevati, druga okolnost pa je dejstvo, da na področju družbenih dejavnosti prihajamo v dokaj težavno obdobje z vsemi tudi na današnjem občnem zboru nakazanimi problemi, ki jih bo moral odbor skupaj s sindikalnimi podružnicami razreševati. Zaupanje, ki ste ga izkazali meni in tudi zaupanje delegatov, ki so nas danes izvolili, bo moralo upravičiti naše delo.«

OBVESTILO BRALCEM

V današnji posebni izdaji Delavske enotnosti objavljamo gradivo o delu in prizadevanjih republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije v minulih mandatnih dobi. Sindikalne podružnice, ki bodo prejele po več izvodov današnje številke, pa prosimo, da list razdelijo med članstvo, ker je to posebno izdajo finančni Republiški odbor, da bi tako svoje članstvo kar najbolj seznanil s svojim dosedanjim delom.

mercator

VEDNO IN POVSOD

storili v doglednem času korak dalje, ko bi nagajanje učiteljev primerjali z delovnimi mesti drugih družbenih dejavnosti po istem načelu. Pri tem pa bi se morali nujno ogniti nekaterim poenostavitvam, ki so bile značilne v preteklosti. Zelo bi zgrešili osnovni namen družbenega vrednotenja izobraževanja in vzgoje, če bi težili k »enakim plačam«. Nič koliko poskusov, da bi določili merila za nagajanje prosvetnih delavcev, ni rodilo uspehov. Zategadelj se je ponekod že uveljavilo mnenje, da učiteljevo delo ni mogoče pravično ovrednotiti z merili. V novih, vsekakor ustrežnejših materialnih razmerah v šolstvu, bi morali biti že v samem začetku pozorni, kako zasnovati nagajanje po delu. Zelo bi bilo zgrešeno, če bi se s tem vprašanjem nadrobno ukvarjal spet vsak učitelj na vsaki šoli, ampak bi morali strokovno proučevanje tega vprašanja uvrstiti med osnovne naloge izobraževalnih skupnosti.

V teh dneh ustanavljajo izobraževalne skupnosti ustanovne skupščine. Od kadrovskih in vsebinskih priprav in prvega delovnega osnutka tega samoupravnega organa je v veliki meri odvisno, kako bodo shodile izobraževalne skupnosti in kako

(Nadaljevanje na 11. strani)

je treba dosledno urediti financiranje družbenih dejavnosti in nenehno usklajevanje družbene potrebe in možnosti.

UČINKOVITEGA PRILAGAJANJA DEJANSKIM POTREBAM IN MOŽNOSTIM

Res je, da so bila planska predvidevanja razvoja družbenih služb v preteklih letih pomanjkljiva, neproučena in vse premalo smo upoštevali, kaj potrebujemo in koliko sredstev za to zmoremo. Zaradi vsega tega neke predimenzioniran druge pa pomanjkljiv razvoj družbenih dejavnosti. In za vse to prav gotovo niso krivi delavci v družbenih dejavnostih. Vendar pa je reforma odločno postavila zahtevo, da je treba zavreti ekstenziven razvoj in neracionalno opravljanje družbenih dejavnosti. Pomanjkljivosti smo ugotovili, vendar...

Napak pa bi bilo pričakovati, da se bodo vse stvari urejale same po sebi, brez tvornega so-

(Nadaljevanje na 4. strani)

SEJA GLAVNEGA ODBORA REPUBLIŠKE KONFERENCE SZDL SLOVENIJE

Zakon začenja veljati...

V začetku tedna sta si v Ljubljani sledili IV. seja glavnega odbora in I. seja Republiške konference SZDL Slovenije. Poleg poročila o delu glavnega odbora, poročila volilne in kandidacijske komisije o skupščinskih volitvah, sprejema statuta SZDL Slovenije je bila osrednja točka dnevnega reda seje glavnega odbora — uresničevanje samoupravljanja na področju šolstva. Na prvi seji republiške konference SZDL pa so izvolili organe konference. Za predsednika je bil izvoljen Janez Vipotnik, za sekretarja pa inž. Vitja Rode.

Niso se še prav polegale bogate razprave o zakonu o izobraževalnih skupnostih in financiranju vzgoje in izobraževanja, že bomo morali z enako prizadevnostjo razpravljati o uresničevanju zakonskih določil, o sistemskem dolgoročnem urejanju materialnih pogojev in samoupravnih odnosov na področju izobraževanja in vzgoje.

Zakon o izobraževalnih skupnostih in financiranju izobraževanja in vzgoje začenja veljati. Z ustanovnimi skupščinami izobraževalnih skupnosti mu damo samoupravno podlago tudi v praksi. Medtem pa si nismo utegnili odgovoriti na vrsto vprašanj, ki so hkrati osnova za urejanje materialnih in samoupravnih odnosov v šolstvu. Lahko bi jih delili na dve skupini. Gre za vprašanja, ki terjajo daljšo strokovno in znanstveno proučitev glede deleža kulturno

prosvetne dejavnosti v osebni in družbeni potrošnji, vpliva gospodarske in družbene reforme na te dejavnosti ter proučitev še nekaterih vidikov družbenega usmerjanja, in gre za vprašanja, na katera se bolj mudri odgovoriti — kakšna naj bo tako imenovana cena izobraževanja in kako jo določiti ob vsakokratnih družbenih razmerjih in možnostih na osnovi programa, obsega, vrste in kvalitete izobraževanja.

DA NE BI ZGREŠILI DRUŽBENEGA VREDNOTENJA IZOBRAŽEVANJA

Pomemben del tega izračuna je nedvomno vrednost učiteljevega dela. Izhajati mora iz načela — enako plačilo za enako opravljeno delo — in voditi k usklajevanju osebnih dohodkov prosvetnih delavcev. Najbrž bi lahko na osnovi istega izhodišča

nosti, ki smo mu bili priča vsa leta nazaj.

Pomanjkljivosti v razvoju družbenih dejavnosti so bile ob reformi jasno ugotovljene in z vso ostrino postavljene zahteve, da se odpravijo. Po polnih dveh letih moramo objektivno ugotoviti, ali smo jim bili priča vsa leta nazaj.

(Nadaljevanje na 4. strani)

MATERIALNEGA POLOŽAJA DRUŽBENIH DEJAVNOSTI NI MOGOČE REŠITI Z MEHANIZMOM PONUDBE IN POVPRASEVANJA

POTREBEN JE DRUŽBENI DOGOVOR

Ne samo skupni smoter — zadovoljevanje družbenih potreb, temveč tudi skupne značilnosti, kot so specifični način oblikovanja dohodka in nekatere posebnosti na področju samoupravljanja, povezujejo družbene dejavnosti v organsko celoto. Razprava na občnem zboru sindikata delavcev družbenih dejavnosti je ponovno potrdila, da so skupne značilnosti vseh družbenih dejavnosti po vsebini in obsegu tolikšne, da nujno zahtevajo enotno usmeritev pri reševanju njihovih problemov. To je bil tudi odgovor vsem tistim, ki menijo, da v okviru sindikata družbenih dejavnosti ni mogoče delati uspešno zato, ker so družbene službe po svoji problematiki preveč različne.

• Skupni imenovalec težav vseh družbenih dejavnosti je neurejen sistem financiranja. Proračunski oklep, ki ga še nismo uspeli razkleniti, pogloblja vzporedna neskladja med gospodarskim in negospodarskim področjem, pa tudi med samimi družbenimi dejavnostmi. Neurejen sistem financiranja je tudi

resna zavora za hitrejši razvoj samoupravljanja v družbenih dejavnostih.

• Sindikati so ponovno postavili zahtevo po usklajeni rasti gospodarskih in negospodarskih dejavnosti, kar edino zagotavlja uspešen razvoj celotne socialistične družbe. Seveda pa so ob tem odločno poudarili, da

OKREPITI SAMOUPRAVLJALJSKO ZAVEST

V uvodnem referatu, ki ga je imel na drugem občnem zboru Sindikata delavcev družbenih dejavnosti, je dosedanji predsednik RO MARJAN JENKO zjel ne samo bistvo problemov družbenih služb, temveč tudi natančno poglavitne vzroke, zaradi katerih ni želenih rezultatov. Prav zato je njegova uvodna beseda skupaj z resolucijo, ki so jo sprejeli delegati na občnem zboru, dragocen napotek, kje in kako nadaljevati delo. V našem listu posredujemo bralcem nekaj misli iz uvodnega referata Marjana Jenka.

Eden od osnovnih pogojev za uveljavitev enakopravnega družbeno ekonomskega položaja vseh delovnih ljudi je sistem dohodka za opravljeno delo in razvito samoupravljanje v družbenih dejavnostih. Kaj predvsem zavira uvajanje novega sistema dohodka v družbenih dejavnostih, kaj pogojuje proračunski način financiranja kljub temu, da je sistem dohodka z vsemi značilnostmi in specifičnostmi reguliran z zakoni za vse družbene dejavnosti? Temu je na eni strani kriv idejni odpor posameznikov in skupin, ki menijo, da pomeni sistem dohodka v družbenih dejavnostih stalen pritisk za povečanje udeležbe sredstev v narodnem dohodku in da je zato treba te dejavnosti tako financirati, da so pod stalno kontrolo in pritiskom proračunske finančne politike. Na drugi strani pa dohodek v družbenih dejavnostih kot ekonomska kategorija resnično znatno ni dokončno definirana. Skraj bi človek trdil, da v tej smeri niti ni resnih naporov. Zaradi neenotnega teoretičnega izhodišča ponekod iščejo in tudi uveljavljajo dejansko neustrezne praktične rešitve. To pa prav gotovo pogosto negativno vpliva na pripravljenost delovnih kolektivov, da bi začeli uvajati nov sistem financiranja. Eden od glavnih vzrokov za prepočasno uvajanje novega sistema financiranja družbenih dejavnosti je

REZERVIRANI STOLPEC

Marjan Čakš

predsednik upravnega odbora Kovinske industrije Ig pri Ljubljani:

● Kako ocenjujete gospodarjenje v vašem podjetju v prvem četrtletju letošnjega leta?

Po našem letnem planu naj bi proizvodnjo povečali za 15% v primerjavi z lanskim letom. Obenem s tem pa se ne bi smeli poslabšati odnosi v delitvi dohodka, čeprav se val podražitev v zvezi z reformo še ni zaključil.

Pregled četrtletne bilance je pokazal, da se gibljemo v planiranih mejah. V delitvi dohodka smo razmerje celo malenkostno izboljšali v korist skladov. Zeleni bi, da bi pri tem ostalo do konca leta, saj je tudi periodični obračun za april pokazal podobno podobo kot bilanca za prve tri mesece letošnjega leta.

Vse to pa nikakor še ne pomeni, da se kopljemo v denarju, kakor bi nekateri pomislili ob podatku, da kot podjetje kovinsko predelovalne industrije namenimo kar 40 odstotkov dohodka za sklade. Ob sedanjih razmerah v našem gospodarstvu nam namreč včasih tudi vseh 100% dohodka zgolj za sklade ne bi bilo preveč, da bi si podjetje lahko zagotovilo potrebna obratna sredstva, saj je dolžnikov iz dneva v dan več in več... Ravno pomanjkanje obratnih sredstev, če se bo zadolževanje nadaljevalo, pa tudi nam lahko ogrozi uresničitev naših načrtov.

Majda Polc

šef računovodstva tovarne Mehanika Trbovlje:

● Kakšni so štirimesečni rezultati proizvodnje v letošnjem letu?

V prvih štirih mesecih letošnjega leta smo povečali proizvodnjo za 20,8%, vendar ob skrajšanem delovnem času, kajti lani v tem času smo še imeli 48-urni delovni teden. Ob povečani proizvodnji smo seveda prekorčili naš proizvodni načrt za 22%, vzporedno s tem pa se je za 19,4% povečala povprečna mesečna proizvodnja na zaposlenega. V lanskem letu nismo skoraj ničesar izvažali, zato pa smo letos izvozili za približno 1400 dolarjev naših izdelkov. Izvoz pa je gotovo še večji, če upoštevamo tudi posredni izvoz. Na tržišču imamo precejšnjo konkurenco, vendar nam je uspelo kljub sedanjim zaostritvi kreditnih pogojev prodati vse svoje izdelke. Da smo na tržišču uspešni, se moramo v neki meri zahvaliti tudi naši poslovnosti, pravzaprav temu, da našim odjemalcem nudimo ugodnejše plačilne pogoje kot druga soročna podjetja. Ob tem naj omenim, da smo prekorčili tudi plan prodaje za 44% in da smo letos prodali za približno 16% več svojih izdelkov kot v istem obdobju lani.

AGROKOMBINAT EMONA
LJUBLJANA

PROIZVAJA

- pitovno govejo živino
- plemensko govedo
- plemenske in pitane svinje
- vseh vrst mesa in mesnih izdelkov
- mleko
- konzumna in valilna jajca, enodnevne piščance in brojlerje
- močna krmila in premixe

PROJEKTIRA

- gradbeno tehnološke projekte za vse vrste kmetijskih objektov v Jugoslaviji in inozemstvu
- Izvaža — uvaža — zastopa ter trguje z večino evropskih držav

AGROKOMBINAT EMONA LJUBLJANA

Miklošičeva c. 4, tel. 22-108, 22-510, komercialna 20-779
Telegram: AGROKOMBINAT EMONA
Telex: YU 31-135 Emona

S SEJE PREDSEDSTVA REPUBLIŠKEGA SVETA ZSJ ZA SLOVENIJO:

Za plodnejše sodelovanje

Ljubljana, 26. maja: Danes je bila seja predsedstva RS ZSJ za Slovenijo, na kateri so člani poslušali poročilo komisije za mednarodne zveze, sprejeli nekaj internih aktov ter poslušali informacijo o nekaterih vprašanjih v izvajanju zakona o organizaciji zdravstvene službe. Mimo tega je predsedstvo sprejelo tudi program dela republiškega sindikalnega sveta do jeseni, ki vključuje dvojne plenarni zasedanja. Tako naj bi plenum republiškega sveta v drugi polovici junija obravnaval nekatere osnovne probleme samoupravljanja v gospodarstvu, plenarno zasedanje v septembru pa naj bi bilo posvečeno analizi delovanja sindikatov in naj bi pomenilo uvod v priprave na občni zbor republiškega sveta, ki bo na pomlad prihodnjega leta.

Iz te pestre in obsežne problematike pa smo tokrat odbrali za naše poročilo nekatere od ugotovitev iz razprave o stikih slovenskih sindikatov s sindikati v tujini.

In ko bi hoteli opredeliti sodelovanje slovenskih sindikatov s sindikati v tujini, potem bi lahko govorili o neposrednih in posrednih stikih. V prvo kategorijo sodijo stiki, ki jih slovenski sindikati navezujejo s sindikati v Italiji, Avstriji, na Madžarskem, v Franciji in v Ukrajini. Tako so se razvili intenzivni stiki s pokrajinskimi vodstvi sindikatov v Julijski krajini in Furlaniji, čeprav se zlasti na željo italijanskih sindikatov vedno bolj razvijajo tudi preko dogovorjenih regionalnih meja. Prav tako razgibano je sodelovanje slovenskih sindikatov s sindikati na avstrijskem Koroškem in Štajerskem.

V zadnjih dveh ali treh letih pa se je spet okrepilo sodelovanje s madžarskimi sindikati, pravzaprav stiki občinskih sindikalnih svetov v Mariboru, Murski Soboti in Lendavi z nekaterimi obmejnimi županijskimi sindikalnimi vodstvi na Madžarskem. Zelo tesni so tudi stiki republiškega sindikalnega sveta in regionalnega vodstva francoskih demokratičnih sindikatov (CFDT). St. Etienne v Franciji, medtem ko je sodelovanje z vodstvom ukrajinskih sindikatov še vedno bolj ali manj občasno. Med posredne stike pa bi morali uvrstiti številne delegacije tujih sindikatov iz vseh držav, ki prihajajo v našo republiko kot gosti centralnega sveta.

Ocena dosežanj mednarodne aktivnosti slovenskih sindikatov pa razkriva dve na videz nasprotujoči si ugotovitvi: dobro in pomanjkljivo. Dobro zavoljo tega, ker gre za čedalje bolj intenzivne medsebojne odnose. Toda razprava je hkrati opozorila — čeprav to ne velja toliko za nekatere občinske svete, kjer postajajo stiki s sosed-

njimi sindikati onstran meje že močno konkretni in so tako rekoč vsakdanji — da ostajamo v tem sodelovanju vse preveč pri tradicionalnih izmenjavah delegacij in najpogostejše ob kar že konvencionalni vsebini. Zato je tudi večina članov predsedstva menila, da bi morali v prihodnje to sodelovanje razvijati ob razreševanju čimbolj konkretnih problemov mednarodnega delavskega gibanja, ker bomo le tako uspeli uspešno žarčiti v mednarodni prostor tudi svoje ideje. Po drugi strani pa bi tudi morali veliko bolj proučevati vsebino in oblike dela drugih sindikatov, intenzivne se seznanjati z njihovimi

Z OBČINSKIH
SINDIKALNIH
SVETOV

● PIRAN:

Na slovenskem obalnem področju že dlje razpravljajo o nujnosti skupnega programiranja gospodarskega in družbenega razvoja občin Koper, Izola in Piran, vendar dlje od te ugotovitve doslej še niso prišli. Sindikati vseh treh obalnih občin pa so zdaj prvi sklicali medobčinski posvet o teh vprašanjih, ki je bil minuli ponedeljek na OBSS v Piranu.

Člani predsedstev sindikalnih svetov Koper, Izola in Piran ter drugi gostje so med razgibano razpravo poudarili, da zares prihaja čas, ko bo treba organizirano usmerjati in uresničevati pobude o skupnem gospodarskem in družbenem razvoju obalnih občin. Obstoj treh občin na obalnem območju po mnenju udeležencev posveta nika-

mi prilikami in rešitvami posameznih družbenih problemov, da bi jih tako lahko dovolj uspešno prilagodili našim razmeram.

Razprava pa je opozorila tudi na nov vidik sodelovanja jugoslovanskih sindikatov s tujimi sindikati, ki je pogojeno s čedalje obsežnejšim zaposlovanjem naših delavcev v tujini. V tem primeru velja zlasti omeniti sporazum med avstrijskimi in jugoslovanskimi sindikati, po katerem smo se obvezali našim delavcem, zaposlenim v Avstriji, priporočiti, da se včlanijo v avstrijske sindikate, le-ti pa so se obvezali zagotoviti našim delavcem enake pravice in enako zaščito, kot so je deležni avstrijski. Kolikšnega pomena pa je ta sporazum, postane očitno, če povemo, da je po nekaterih podatkih zaposlenih v Avstriji približno 13.000 delavcev iz Slovenije in kakih 35.000 delavcev iz vse države.

Ker pa je po približnih ocenah zaposlenih v tujini približno 30.000 do 35.000 delavcev iz naše republike — kar ni veliko manj od števila katerega od strokovnih sindikatov — in kakih 300 tisoč delavcev iz vse države, postaja čedalje bolj aktualno vprašanje, kakšne so obveznosti naših sindikatov do teh delavcev, kakšne so naloge in kako posamezne probleme razreševati. To vprašanje pa kljub vsej svoji pomembnosti še vedno ni podrobneje ocenjeno. Zato je predsedstvo republiškega sindikalnega sveta sklenilo na eni od prihodnjih sej posebej obravnavati problematiko delavcev, zaposlenih v tujini, ter nanjo opozoriti tudi centralni svet in njegove organe.

S. B.

kor ne izključuje skupnega načrtovanja in zato tudi smotnejšega gospodarjenja. Vsekakor pa je vsaj v prihodnje treba preprečiti, da bi v sicer enotnem gospodarskem področju obstajala tri med seboj ločena gospodarstva, kar bi se naprej vodilo k velikemu razmetavanju naporov in sredstev.

Posvet je jasno opozoril, da za izhodišče nadaljnjih razprav nikakor ne bi smeli jemati le dejstva, da bi skupne oziroma enotno organizirane strokovne službe občinskih skupščin lahko vplivale na zmanjšanje stroškov občinskih uprav, temveč da gre predvsem za skupen razvoj gospodarstva in družbenih služb, gre za tako usmerjanje, da bodo ne glede na komunalno samoupravo doseženi najbolj možni rezultati. S tega stališča pa bi morali čimprej proučiti možnosti poslovno-tehničnega sodelovanja in drugih oblik povezovanja med delovnimi organizacijami vseh treh občin, da bi se

Ob zaključku
redakcije

● LJUBLJANA:

V skladu z reorganizacijo sindikatov v Ljubljani in željo, da bi celoviteje in tudi bolj učinkovito razreševali probleme v delovnih organizacijah gradbeništva, je bil v sredo v Ljubljani ustanovljen občni zbor sindikata gradbenih delavcev v Ljubljani.

Delegati iz sindikalnih predstavnikov delovnih organizacij gradbeništva so na občnem zboru poudarili, da bo treba v prihodnje in v skupnem interesu vseh delovnih kolektivov gradbeništva razvijati tesnejše sodelovanje podjetij znotraj panoge oziroma sorodnih gospodarske dejavnosti. Zaradi tolikšne razdrobljenosti gradbeništva so na primer osebnih dohodkov v ljubljanskih gradbenih podjetjih celo pod povprečjem slovenskega gradbeništva, ki pa po svojih rezultatih že dolgo zaostaja za uspehi drugih gospodarskih dejavnosti.

Sindikati pa se mora boriti za višjo življenjsko raven gradbenih delavcev. To bo najbolje storil tako, če si bo prizadeval za uveljavljanje vseh oblik intenzivnejšega gospodarjenja in za dosledno delitev dohodka po delu. Tako si bo — razen vsega drugega — spet pridobil tudi večje zaupanje med neposrednimi proizvajalci — člani sindikata, ki ga je po nekaterih analizah javnega mnenja s svojo nevladnostjo v marsikaterem primeru zapravil.

Podrobneje bomo o tem ob enem zboru poročali v naslednji številki našega lista.

-mG

VLADO VODOPIVEC

Samoupravljanje,
reforma in delovna razmerja

I.
V zadnjem času se na različnih posvetovanjih in v tisku znova srečujemo s trditvijo, da delovna razmerja v gospodarskih organizacijah, okvirno določena s Temeljnimi zakonom o delovnih razmerjih, podrobneje pa urejena v normativnih aktih, prihajajo v nasprotje z zahtevami gospodarske reforme in ovirajo prizadevanja za modernizacijo in racionalno organizacijo proizvodnega procesa. In nekateri trdijo, da je temu kriva slaba kvaliteta normativnih aktov, ki pa naj bi spet bila posledica mnogo presplošnega, včasih preozkega, včasih preširokega splošnega zakona, ki da onemogoča naglo in učinkovito odločanje o medsebojnih pravicah in dolžnostih, ker pač izhaja iz načela, da o medsebojnih odnosih razen v izjemnih točno določenih primerih odločajo delovne skupnosti same in njihovi samoupravni organi. Te trditve pravzaprav moremo zaslediti, odkar je začel veljati TZDR, jih pa nekateri v zadnjem času še zlasti utemeljujejo z zahtevami, ki jih narekuje gospodarska reforma.

Točna je ocena, da v splošnem kvaliteta normativnih aktov ni ustrežna in da je to eden od vzrokov, da se konflikti in problemi, ki nastajajo med ljudmi v delovnem procesu, razrešujejo zamudno pa tudi neučinkovito, kar ima gotovo vrsto negativnih posledic za gospodarjenje, za organizacijo delovnega procesa in za delovno storilnost. Vrsta strokovnih in znanstvenih analiz in študij, ki so bile opravljene v zadnjih letih, prepričljivo dokazuje šibkost in mnogokrat celo neuporabnost zapisanih samoupravnih norm. Pri tem seveda pa ni mogoče prezreti sicer maloštevilnih aktov, ki pa so kvalitativni in vsebujejo številne izvirne, razumne in ustrezne samoupravne norme. Toda ob taki splošni negativni oceni bi se vendarle kazalo že enkrat do konca pogovoriti, ali je temu res kriv zakon, ki obvezuje in vzpodbuja nastajanje »samoupravnega prava« in ki zelo jasno omejuje odločanje posameznikov o medsebojnih odnosih na izjemne primere, kjer je to samoupravna pravica delovne skupnosti in njenih organov, ali pa gre za neizoblikovanost samoupravnih normativnih aktov, za mnenje nekaterih, da lahko trden red vzpostavlja v organizirani skupnosti samo pooblaščen

posameznik, in morda celo za sam zakon, ki daje oporo takim pravičnjem?

Res je, da ima Temeljni zakon o delovnih razmerjih vrsto pomanjkljivosti, na katere opozarja praksa delovnih organizacij in sodišč, toda med temi je poleg pravne neizoblikovanosti ena glavnih, da v nekaterih primerih še vedno preveč podrobno ureja posamezna vprašanja s področja medsebojnih razmerij in s tem omejuje samoupravljanje pri urejanju teh vprašanj. Toda pozitivne kvalitete zakona so prav v tistih točkah, kjer je največkrat kritiziran. To pa je vzpodbujanje delovnih organizacij pri iskanju svojih posebnosti najbolj ustreznih in uporabnih dogovorov in izvršnih pravnih rešitev v normativnih aktih in dosledna zahteva, da gre »oblast« nad ljudmi v delovni organizaciji delovni skupnosti kot celoti, oziroma organom samoupravljanja, ne pa posameznikom.

Takšna samoupravna usmeritev zakona pa ne more ovirati reforme in moderne racionalne organizacije proizvodnega procesa, če pod reformo ne razumemo samo moderne tehnologije in organizacije dela, temveč tudi naloge, ki naj zagotavljajo utrjevanje samoupravnih odnosov in izpolnjevanje samoupravne organizacije. Zato ne kaže vedno znova »oboževati« zakona in njegove samoupravne koncepcije, ali postavljati ob zakon vedno znova vprašanja, temveč načenjati vprašanja, po kakšni poti in s kakšnimi sredstvi izpolnjevati samoupravno pravo in normativne akte, da bodo uporabnejši in učinkovitejši dogovori delovnih kolektivov z avtoriteto in veljavo zakona.

V teh tednih se razvija v sindikatih razprava o aktualnih problemih samoupravljanja in reforme in še posebej o normativnih aktih kot enem od vidikov samoupravne problematike. Te razprave ne bodo mogle mimo vprašanj o mestu, kvaliteti in izvajanju samoupravnih normativnih aktov v praksi delovni organizacij. Ne gre seveda idealizirati razmer na tem področju in prikravati mnogih problemov, ki se porajajo v delovnih organizacijah zaradi ne- učinkovitih in slabih normativnih aktov.

(Nadaljevanje prihodnjem)

Z USTANOVNEGA OBČNEGA ZBORA OBČINSKEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV KMETIJSTVA, ŽIVILSKE IN TOBAČNE INDUSTRIJE V MARIBORU

Velike, vendar uresničljive naloge

Pred dnevi je bil v Mariboru ustanovni občni zbor občinskega odbora sindikata delavcev kmetijstva, živilske in tobačne industrije. Delegati so poskušali najti predvsem odgovor na vprašanje, kako naj se njihov novoustanovljeni odbor skupaj s sindikalnimi podružnicami vključi v izpolnjevanje velikih načrtov, za kakršne se prav zdaj odločajo kolektivi kmetijskih delovnih organizacij in prehrabene industrije na območju združenih mariborskih občin.

Predvsem lahko ugotovimo, da je bila na ustanovnem občnem zboru tega sindikata v Mariboru, izrečena vrsta zanimivih in marsikdaj tudi povsem novih pobud, kako naj bi razreševali probleme kmetijstva in živilske industrije, kar naj bi v končni posledici vplivalo na izboljšanje poslovnih uspehov podjetij in s tem tudi na višjo življenjsko raven

zaposlenih. Prav zaradi tega novo izvoljenemu občinskemu odboru sindikata delavcev kmetijstva, živilske in tobačne industrije v Mariboru najbrž ne bo pretežko pripraviti takšnega delovnega programa, s katerim bi v največji možni meri tudi zagotovil uveljavljanje izrečenih pobud, ki jih očitno podpirajo vsi kolektivi kmetijstva in pre-

hrabene industrije z območja mariborske občine.

Po predvidevanjih kmetijskih delovnih organizacij naj bi v obdobju do leta 1970 letno povečevali proizvodnjo za 9,3 % ali skupaj za 56 % v primerjavi z letom 1965. Pri tem naj bi predvsem aktivirali za zdaj še pasivne ali slabo obdelane površine ter uvajali novo mehanizacijo. Približno po enaki stopnji naj bi napredovala tudi živilska industrija, ki pa se usmerja predvsem v modernizacijo obstoječih proizvodnih naprav.

Po mnenju delegatov občnega zbora so te naloge v celoti uresničljive pretežno z lastnimi silami in sredstvi. Eden od dokazov za takšno trditev so tudi spodbudni rezultati gospodarjenja v minulem poslovnem letu, ko je

vseh 12 kmetijskih delovnih organizacij prvič zaključilo poslovanje brez izgube in ustvarilo prva, čeprav ne visoka sredstva v skladih. Tudi živilska industrija je dobro poslovala in lanske poslovno leto zaključila z zelo visokimi skladi. V letošnjem letu pa, ko v mariborski občini na splošno ugotavljajo, da se celotno gospodarstvo po stagnaciji v poreformnem času spel »oživlja«, kmetijstvo in prehrabena industrija tudi ne zaostajata za rastjo preostalih gospodarskih panog.

Vendar ta dejstva, čeprav spodbudna, ne smejo navajati k prevelikemu optimizmu. Največji možni učinki so namreč po mnenju udeležencev mariborskega občnega zbora uresničljivi samo tedaj, če bodo razpoložljiva sredstva zares smotrno izkoriščena. Prav zaradi tega naj bi se občinski odbor sindikata delavcev kmetijstva, živilske in tobačne industrije skupaj s sindikalnimi podružnicami potegoval za to, da bi se delovne organizacije hitreje vključevale v poslovno tehnično sodelovanje tako med seboj kot tudi z drugimi gospodarskimi panogami, na primer s trgovino. Tako bi se izognili nepotrebnim konkurenci in drobljenju sredstev.

Iz te ugotovitve sledi naslednja naloga: krepitev delovnih enot, utrjevanje samoupravnih odnosov in dosledno uveljavljanje načela delitve po delu. Po mnenju udeležencev občnega zbora naj bi namreč ravno ta vprašanja pomenila tisto gibalno znotraj kolektivov, pri katerem bi sindikalne podružnice še najlaže in tudi najbolj učinkovito lahko pripomogle do boljših rezultatov v gospodarjenju. Za dosedanje delo sindikata v kmetijskih delovnih organizacijah in v prehrabeni industriji v mariborski občini je namreč značilno, da se je ob razpravi o teh zadevah zadovoljeval predvsem z vlogo opazovalca in spremljevalca gibanj, ni pa nastopal kot pobudnik hitrejšega razreševanja problemov in nasprotij. Z drugimi besedami: tudi v uspešni politiki in konkretnem ukrepanju na teh področjih se izražajo zaščitna funkcija sindikata in nanjo vsaj v prihodnje res ne bi smeli pozabljati!

Za zaključek naj omenimo še stališče, ki najbrž pomeni najvažnejšo ugotovitev in napotek za bodoče delo: sindikati podpirajo vsako pobudo za modernizacijo proizvodnje in za večjo produktivnost. Vendar pa je ob tem še prej potrebno poskrbeti za to, da na račun modernizacije podjetij ljudje ne bi izgubljali dela in kruha. Če bodo delavci sindikata vedeli, da bodo imeli delo, pa čeprav bo modernizacija vplivala na zmanjšanje delovnih mest, se bodo zanje laže odločali, ker bodo jasno videli predvsem ekonomske učinke intenzivirane proizvodnje. V nasprotnem primeru pa se bodo pobude za modernizacijo dela in proizvodnje, za integracijske procese uresničevale počasi, kajti neposredni proizvajalci bodo temu nasprotovali, saj bi zaradi sicer naprednih hoten in stališč mnogi med njimi lahko izgubili delo.

I. V.

-mč-

DELAVSKA ENOTNOST

V AKCIJI

»ZAPOSLOVANJE«

5.

Zaključek

V naši akciji »Zaposlovanje« smo namenoma izbrali štiri večje centre z različno gospodarsko razvitih področij, t. j. Celje, Novo Gorico, Kranj in Novo mesto. Zavoljo tega pač, da bi kar se da podrobno seznanili s problemi zaposlovanja v posameznih predelih Slovenije. Za zaključek pa smo obiskali še Zavod za zaposlovanje delavcev SRS v Ljubljani, kjer sta nam direktor Rudi Mahkota in Smiljan Binter, analitič zavoda, posredovala nekaj zanimivih podatkov, kakšni so problemi zaposlovanja v okviru republike. Hkrati pa smo dobili tudi dokaj celovit odgovor o tem, ali trenutno 14.274 brezposelnih delavcev v Sloveniji že terja, da pritisnemo na alarmni zvohe.

NAJPREJ NEKAJ ŠTEVILK

Še preden pa bi komentirali to, ali trenutna brezposelnost že predstavlja problem za našo republiko, se seznanimo z naslednjimi podatki:

- Med trenutno 14.274 brezposelnimi delavci je kar 9.278 žensk ali 65 odstotkov.
- Med 14.274 brezposelnimi delavci je kar 6.778 ali 47,8 odstotka mladincev in mladink, starih do 26 let.
- Od vseh brezposelnih delavcev išče prvo zaposlitev 4.853 delavcev ali 34 odstotkov.
- Med brezposelnimi delavci je kar 9.708 nekvalificiranih, 611 polkvalificiranih in 1.941 kvalificiranih in visoko kvalificiranih delavcev.
- Prav tako pa je med brezposelnimi delavci tudi 1.071 delavec s srednjo, višjo in visoko izobrazbo ter 943 delavec z nižjo strokovno izobrazbo.
- In približno 5.000 delavcev iz Slovenije je doslej odšlo na delo v tujino preko zavodov za zaposlovanje.

BREZPOSELNOST PRI NAS SE NI PROBLEM

Komentar o tem, ali trenutna brezposelnost 14.274 delavcev — mimogrede povedano, ta brezposelnost narašča iz meseca v mesec — predstavlja problem za našo republiko, pa tokrat prepustimo Rudiju Mahkoti, direktorju republiškega zavoda za zaposlovanje delavcev:

»Sedanje število brezposelnih delavcev predstavlja v relativnem odnosu na zaposlene v Sloveniji le 2,72 odstotka brezposelnih delavcev, kar pa je še precej pod 4 odstotki, ki v svetu predstavljajo kritično mejo brezposelnih delavcev v odnosu na zaposlene. Zaradi tega menim, da brezposelnost v Sloveniji še ni problematična. Brezposelnost pa sploh ne bi predstavljala v naši republici nobenega večjega problema, če bi se hoteli posamezni brezposelni delavci zaposliti izven krajev svojih stalnih bivališč, da bi se, denimo, brezposelni delavci iz Ljubljane, kjer jih je največ, v višjo in visoko izobrazbo, zaposlili v Murski Soboti ali v Novem mestu, kjer potrebujejo še mnogo strokovnjakov...«

NAJAVLJENA JE ŠE VEČJA BREZPOSELNOST

Po podatkih, ki smo jih dobili tako pri posameznih komunalnih zavodih za zaposlovanje kot na republiškem zavodu, pa nekatera večja pa tudi manjša podjetja v Sloveniji napovedujejo, da bodo odpustila večje število delavcev in da bo brezposelnost s tem še narasla. A čeprav so podatki neuradni in številke le približne, nekatere takšne napovedi podjetij, da bodo zavoljo zmanjšanja obsega proizvodnje ali zaradi modernizacije tehnoloških postopkov in podobnih vzrokov odpustila večje število delavcev, se zapišimo:

- V celjskem TOPRU pravijo, da bodo odpustili 400 delavcev, prav toliko v celjski »Metki« in v jeseniški železarni 1000 delavcev.
- Podobno napovedujejo, da bodo odpustili večje število delavcev tudi v ljubljanskem Rogu, Litostroju in še nekaterih podjetjih.

In če se bo vse to res zgodilo, kot se je na primer že v velenjskem rudniku, ko so zavoljo zmanjšanja proizvodnje odpustili blizu 500 rudarjev, in kot se zdaj dogaja z ljubljanskim podjetjem TOPS, ki je v stečaju in je s tem na cesti blizu 400 delavcev, potem bo brezposelnost predstavljala za Slovenijo nedvomno dosti resnejši problem, kot pa si ga sploh zamišljamo.

ZAKAJ NEKATERI DELAVCI ODKLANJAJO DELO

Najpogostejši vzrok, da na nekateri brezposelni delavci, teh je v posameznih krajih tudi po več sto, zavračajo ponujeno delo, pa je, da nečejo iz kraja svojega stalnega bivališča, kjer so si že uredili svoje stanovanjske razmere. Tam, kjer pa bi delo dobili, največkrat za nekvificirane delavce ni stanovanj in mnogokrat tudi ni urejena prehrana. To je do neke mere razumljivo. Nerazumljivo pa je, da hočejo posamezni brezposelni delavci, zlasti brezposelne ženske, samo določeno delo in v določenih tovarni. Tako hoče sto brezposelnih žensk iz Sentjerneja na Dolenjskem in okolice le delo v sentjernejski Iskri, nečejo pa sprejeti dela v kmetijstvu, ki ga je prav to dovolj. A to ne velja samo za Sentjernej. Bržčas bi mnogo primerov lahko navedli tudi za Novo Gorico, kjer hočejo ženske na delo le v Iskro ali v Meblo, pa tudi na celjskem področju ni veliko bolje, kjer se želijo brezposelne ženske zaposliti le v EMO ali v Cinkarni pa še to le v pisarnah!

NAJVEČJI PROBLEM PA JE: KAM Z MLADINO?

Na vprašanje, kam s 6778 mladimi ljudmi, stariimi do 26 let, kolikor jih je trenutno brezposelnih v republici, v tem zapisu ne bomo odgovorili. Vendar pa bi radi opozorili na problem, da mladi strokovnjaki ne dobijo dela, pa čeprav so mnogokrat v preteklosti delovni organizaciji na voljo prosta mesta. Pojasnila delovnih organizacij v tem primeru, ko nečejo sprejeti na delo mladih strokovnjakov, so največkrat »na liniji najmanjšega odpora«.

»Ne bomo sprejeli mladih, ker ne smejo delati v dveh ali treh izmenah! Ne sprejemamo mladih delavcev, ker nimajo ustrezne prakse, ker še niso prosti vojašine,« se izgovarjajo v delovnih organizacijah.

A niti na republiškem kot tudi ne na komunalnih zavodih za zaposlovanje doslej niso mogli vplivati na delovne organizacije, da bi te bolj načrtno sprejemale na delo tudi mlade delavce, ki prihajajo iz šol.

O tej problematiki pa pripravlja republiški Zavod za zaposlovanje posebno študijo, s katero želi še bolj jasno prikazati, kakšen je problem zaposlovanja mladine v naši republici. O tem pa bomo obširneje pisali čez nekaj tednov.

MILAN ŽIVKOVIČ

GLAVNA TEŽAVA — PREVELIKI STROŠKI

Pred dnevi je bil v Ptuj občni zbor občinskega odbora sindikata delavcev kmetijstva, živilske in tobačne industrije, hkrati pa je bil to tudi ustanovni občni zbor tega sindikata za območje občin Ptuj, Ormož in Slovenska Bistrica. Med mnogimi vprašanji, ki jih je načel v poročilu predsednik dosedanjega odbora Drago Čater, so se udeleženci občnega zbora v svoji razpravi največkrat vračali k dvema osnovnim problemoma: razvoj kmetijske proizvodnje v novih pogojih gospodarjenja in položaj delavca v tej panogi gospodarstva.

V razvoju kmetijstva na ptujskem območju sta v minulem obdobju dve značilnosti. Delovne organizacije so vložile precejšnja lastna in družbena sredstva v razširitev proizvodnih obratov, hkrati pa so se med seboj združevale. V minulem letu so ustvarile kmetijske delovne organizacije skoraj 22 milijard starih dinarjev dohodka. Po podatkih pa je videti, da je vrednost porabljenih sredstev hitreje naraščala kot celotni dohodek, zato nazaduje ekonomičnost kmetijskih delovnih organizacij.

Z gospodarsko reformo so se pogoji poslovanja kmetijskega gospodarstva izenačili s pogoji za druge dejavnosti gospodarstva. To je prineslo kmetijskim proizvajalcem nekatere prednosti, vendar je hkrati prizadelo njihove plačilne odnose. Tako zasledimo tudi v ptujskem kmetijstvu porast nelikvidnosti in vidno naraščanje plačilnih obveznosti in terjatev. Deloma so temu vzrok precejšnje zaloge, posebno v nedokončani proizvodnji, na drugi strani pa odplačujejo delovne organizacije precejšnje anuitete za neugodne kredite. S krediti so si zvezali roke za boljše investicijske vzdrževanje in nakup ustrezne mehanizacije, neizpolnjena mehanizacija močno zavira ekonomičnost proizvodnje in zaradi

tega se na mnogokaterem področju kmetijske proizvodnje še vedno ne morejo kosati s svetovnim trgom.

Ko so na občnem zboru govorili o rentabilnosti kmetijske proizvodnje, so posebej omenjali nerentabilnost živinoreje. Proizvodne cene živine so previsoke, da bi lahko konkurirali na tujem trgu, na domačem trgu pa so sila nespodbudne cene za živo živino. Navzlic nekaterim oviram, kot je zapor na nekdanji najboljši »hvaležnem« italijanskem trgu, in nespodbudnim domačim razmeram, pa ugotavljajo v Ptuj, da vseh možnosti za boljše prodajo le niso izrabili. Zato bo treba v prihodnje več pozornosti posvetiti zlasti kvalitetni vzreji in zmanjševanju proizvodnih stroškov.

Dobrsen del razprave so udeleženci občnega zbora posvetili splošni kmetijski politiki. Kmetijski proizvajalci občutijo določeno zmedo v proizvodnji; bolj po občutku in slabih izkušnjah prejšnjih let zasajajo kmetijske površine in se odločajo za proizvodnjo nekaterih pridelkov, pri tem pa upajo, da so zadeli letos bolje, da bodo lažje prodajali. Pri tem pa še ugotavljajo, da za takšno zmedo ni nihče odgovoren. Nihče ničesar ne ukrene, ko se na veliko kolje živina, nihče se ne zmeni, da gnijejo tone in tone krompirja,

čeprav pomeni krompir za Dravsko polje od nekdanji glavni kmetijski pridelek. V rastlinski proizvodnji so vsakoletne težave z nabavo umetnih gnojil, semen in drugega reprodukcijskega materiala, kajti trgovina začne razpravljati o nabavi šele v času največje potrošnje itd. itd. Nadrobneje so govorili o intervenscijskem uvozu nekaterih kmetijskih proizvodov in pri tem menili, da tak uvoz za vse pridelke ni umesten. Razrešitev vseh teh vprašanj pa ni v moči niti delovnih organizacij niti komun, zato kmetijci terjajo odgovor od širše družbene skupnosti.

Hkrati z gospodarskim položajem kmetijstva pa so na občnem zboru ocenjevali tudi položaj kmetijskih delavcev. Življenjski in delovni pogoji kmetijskih delavcev so znatno slabši kot v drugih panogah gospodarstva, kar je še vedno posledica nizke produktivnosti kmetijstva. Vendar so na občnem zboru poudarili, da bi se morale sindikalne podružnice zavzemati za ureditev pogojev tudi v okviru slabših materialnih možnosti. Neugodnejši materialni pogoji še ne opravičujejo delovnih organizacij, da v manjših skupinah odločajo o osebnih dohodkih in o vseh drugih pomembnih sklepih, ki zadevajo ves kolektiv. Sindikat, ki bi se moral zavzemati za dobre samoupravne odnose, pa mnogokje zapostavljajo. Dogaja se, da sindikalna vodstva niso niti seznanjena z odločitvami samoupravnih organov, niti ne dobivajo gradiva, da bi ga lahko obravnavali s članstvom. Takšni odnosi pa terjajo, kot so poudarili na občnem zboru, več povezave s sindikalnimi podružnicami in več konkretnih pogovorov s sindikalnimi delavci.

I. V.

-mč-

Pravna posvetovalnica DE

• VPRAŠANJE:

Stara sem 50 let in imam 17 let, 10 mesecev in 22 dni delovne dobe do 28. avgusta 1965, ko mi je prenehala delovna razmerje pri Lesnem kombinatu Ljubljana. Od 28. avgusta 1965 dalje nisem več zaposlena.

Ali se moram še zaposliti, da bom pridobila pravico do starostne pokojnine in kdaj bom izpolnila pogoje za starostno pokojnino?

Z. M. — Gradišče

Po čl. 24 temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju pridobi zavarovanka pravico do starostne pokojnine, ko dopolni 20 let pokojninske dobe in starost 55 let. Teh pogojev ne izpolnjujete, zato se morate še zaposliti. Dopolniti morate oba pogoja: 20 let pokojninske dobe in 55 let starosti.

Po 25. členu omenjenega zakona pridobi zavarovanka pravico do starostne pokojnine tudi, če dopolni pokojninsko dobo najmanj 15 let, od tega 40 mesecev v zadnjih 5 letih ali 80 mesecev v zadnjih 10 letih. Pogoji pa je, da je stara najmanj 60 let. Ta določba v vašem primeru očitno ne bo prišla v poštev, ker boste lahko že pred 60 letom starosti dopolnili oba pogoja iz 24. člena zakona.

M. VEHOVEC

• VPRAŠANJE:

S 1. januarjem 1967 sem bil zaradi bolezni invalidsko upokojen. Ker sem bil med drugo svetovno vojno prisilno mobiliziran v nemško vojsko, mi zavod za socialno zavarovanje po določbi 1. odstavka 163. člena temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju ni štel v pokojninsko dobo ves čas od 6. aprila 1941 do vstopa v NOV. Iz nemške vojske sem pobegnil in vstopil

v partizane. Ali imam pravico, da se mi všteje v pokojninsko dobo zavarovalna doba od 6. aprila 1941 do dneva mobilizacije v nemško vojsko?

G. J. — Topolščica

163. člen temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju določa, da se ne šteje v pokojninsko dobo obdobje od 6. aprila 1941 do 15. maja 1945 zavarovancu, ki je med narodnoosvobodilno vojno z orožjem aktivno sodeloval v boju na strani okupatorja ali njegovih pomagačev.

Izjemno se šteje v pokojninsko dobo taki osebi čas aktivne udeležbe v narodnoosvobodilnem boju.

Okolnost, da ste bil v nemško vojsko prisilno mobiliziran, je v tem primeru brez vpliva, kajti med aktivno udeležbo v boju na strani okupatorja in njegovih pomagačev se po praksi zveznega vrhovnega sodišča šteje obvezna služba v okupatorski vojski. Zato se vam po zakonu tudi ne more všteti v pokojninsko dobo čas vaše zaposlitve od 6. aprila 1941 do dneva vstopa v nemško vojsko.

M. VEHOVEC

KUPON za pravno posvetovalnico DE

Iz novinarjeve beležnice

IGOR PONIKVAR

Je predsednik občinskega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti v Celju. Na II. občinskem zboru sindikata delavcev družbenih dejavnosti je razpravljal o sodelovanju med komunam. Za naš teden je povedal naslednje:

Menim, da lahko pri medkomunalnem sodelovanju govorimo o treh vprašanjih: 1. organiziranost oziroma neorganiziranost družbenih služb in organizacij; zdi se mi, da pri organiziranju skupnih služb prepočasno uspevamo, ker gre prevečkrat za različne interese, ki jih največkrat med seboj ne moremo uskladiti; 2. vprašanje sodelovanja v programiranju in financiranju širše dejavnosti, kajti tu splošno nimamo jasnega spoznanja, kaj je za širšo skupnost pomembno in kaj ni. Vzemimo za primer dobro profesionalno gledališče, knjižnico ali muzej. Kaj se obični, ki ima na primer svoje amatersko gledališče, ki morda ni posebno kvalitetno, bolj izplača, ali financiranje gostovanja kvalitetnega profesionalnega gledališča ali dotacija svojemu amaterskemu gledališču? Prepričan sem, da se z vidika širše kulturne izobrazbe bolj izplača financirati gostovanje kvalitetnega profesionalnega

gledališča; 3. problem pa vidim tudi v obnašanju delovnih kolektivov, v njihovi premajhni ažurnosti, da bi tvorili sodelovali pri reorganizaciji družbenih služb. Osvajati moramo spoznanje, da je treba nenehno posodobljati družbene dejavnosti in ob tem misliti tudi na prekvalificiranje nekaterih ljudi. Če nekako vso to problematiko strnem, potem mislim, da morajo sindikati vztrajati na družbenih dogovorih in na striktnem spoštovanju teh družbenih dogovorov.

VINKO KASTELIC

Je referent v oddelku deviznih kreditov in deviznih garancij, na občinskem zboru pa je zastopal sindikalno podružnico Kreditne banke in hranilnice Ljubljana. V svojem izjavljanju se je dotaknil poslovnosti bank in vloge strokovnega kadra v bankah. Takole je dejal:

Novi devizni režim je poslovnim bankam omogočil mnogo širši manevrski prostor, kot ga je prej imela Jugobanka Ljubljana, ki je skoraj izključno opravljala vse devizne posle na območju SRS. Z novim letom je tudi ljubljanska kreditna banka in hranilnica izpolnila predpisane pogoje in začela opravljati devizne posle tako v SFRJ kot tudi v tujini.

Lahko rečem, da se je oddelek deviznih kreditov in deviznih garancij pri naši banki, kjer sem zaposlen, v nepolnih šestih mesecih približno zastavljenemu cilju — pravi poslovnosti, kot si jo v danih okoliščinah lahko predstavljamo. Kolikor mi je znano, posluje v smislu želene poslovnosti tudi naš oddelek dinarskih kreditov, čeprav je restriktivna politika Narodne banke Jugoslavije povzročila resne težave pri zadovoljevanju potreb naših komitentov po kreditih. Ker se predvideva integracija bank v okviru SRS, menim, da je ta potrebna in koristna, vendar pa taka integracija hkrati terja pravi

IVICA TAUTOVIČ

upravnica bolnišnice na Jesenicah, je načela problem neenakih pravic zavarovancev, ki jih pogosto zapre regije in različni pravilniki za zdravstveno varstvo po posameznih komunalnih skupnostih.

Ni še preteklo leto, odkar smo zdravstveno varstvo razdelili na posamezne regije, vendar se že sedaj kažejo negativni pojavi zapiranja v te regije. Naj omenim samo tri negativne primere zapiranja v regije: 1. pravimo, da je zaupanje v zdravnika skoraj 50-odstotni pogoj za uspešno zdravljenje. Načelno se tudi strinjamo s svobodno izbiro zdravnika. V praksi pa z zapiranjem regij onemogočimo pacientom, da bi šli k izbranemu zdravniku. Torej je vez zaupanja s tem pretrgana; 2. v Sloveniji imamo vrsto avtoritativnih zdravnikov, zdravnikov, ki nekaj pomenijo ne samo v svojem kraju, temveč tudi v slovenskem in jugoslovanskem merilu. S tem, da se naprej podpiramo regije v smislu koriščenja zdravstvenega varstva, omejujemo strokovnost zdravnikov samo na ozko lokalno področje; 3. naša zakonodaja, ki daje pravice našim zavarovancem, je preveč raznolika, zvezni in republiški zakonodajci se pridružijo sedaj še regionalna zakono-

daja. Tako se zavarovaneč znajde v različnih krajih v različnih situacijah, ki sedaj neenakomerno koriščenje pravic v zdravstveni službi še bolj poglobljajo. Seveda niso te negativnosti edine, obstoji še vrsto vprašanj, ki jih tu ne bi naštevale. Naj na koncu rečem še tole, po sedanjih izkušnjah sodeč, bi bilo najbolje, da bi bilo območje Slovenije ena sama zdravstvena regija z dobro proučenimi merili, ki ne bodo nobene občine in njenih zavarovancev diskriminirala.

POTREBEN JE DRUŽBENI DOGOVOR

(Nadaljevanje s 1. strani)
delovanja in pomoči delavcev, ki so zaposleni v družbenih službah. In prav na tem področju delavci družbenih dejavnosti vse premalo sodelujejo. Vse preveč je čakanja na rešitve od »zunaj« in premalo pripravljenosti za izvedbo racionalne organizacije, ki ji bodo osnovna resnične potrebe in možnosti družbeno političnih skupnosti.

Ponovno so sindikati podprli strokovno utemeljene funkcionalne in fizične integracije s potrebnim zmanjšanjem režije in odvečnega »administriranja«, ker je to ena od odločilnih poti do racionalnega poslovanja.

OBJEKTIVNE TEŽAVE

Problemi, ki so jih delegati v razpravi načenojali, so bili drug za drugim tehtni. Ni naključje, da so največ razpravljali o problemih tistih družbenih služb, ki so bile z omejitvijo splošne potrošnje pri sedanjem načinu financiranja najbolj prizadete, to pa so zlasti šolstvo, kultura in socialno varstvo.

Ob nastajanju novega zakona o izobraževalnih skupnostih in o financiranju vzgoje in izobraževanja smo bili priča novi kvalitetni metodi sprejemanja zakonov, ki bi jo morali obdržati in še naprej izpopolnjevati tudi pri sprejemanju druge zakonodaje za vsa pomembna področja družbenih dogajanj. Ugotoviti je treba, da je nastal zakon ob konkretnem sodelovanju velikega števila prosvetnih delavcev in drugih občanov. Zakon pomeni začetek in realno osnovo za dolgoročno sistemsko urejanje materialnih pogojev in samoupravnih odnosov v šolstvu. Določila zakona omogočajo proces usklajevanja pogojev za celotno šolstvo Slovenije. V tem procesu pa morajo postati prosvetni delavci soustvarjalci politike in konkretnih rešitev na področju vzgoje in izobraževanja. Delegat iz Novega mesta Miroslav Vute je v razpravi opozoril, da je v tem času, ko oblikujemo izobraževalne skupnosti, kot samoupravne organizacije delavnikov zainteresiranih za vzgojo in izobraževanje zelo važno, kako bomo v praksi

uveljavili njihovo družbeno vlogo in uredili medsebojne odnose med temeljnimi izobraževalnimi skupnostmi, republiško izobraževalno skupnostjo in posebnimi izobraževalnimi skupnostmi. Ker ima republiška izobraževalna skupnost po zakonu nalogo usklajevati pogoje in dopolnjevati s sredstvi tiste temeljne izobraževalne skupnosti, ki teh ne bodo imele dovolj, menimo, da bi morala biti tako sestavljena, da bo lahko opravljala svoje pomembne naloge na področju usklajevanja, je med drugim rekel diskutant. Zato na dolenskem območju predlagajo, naj bi imela vsaka temeljna izobraževalna skupnost svojega predstavnika v republiški skup-

nosti. Drugače si ne morejo predstavljati, je podčrtal v razpravi, da bodo intencije zakona uresničene in odpravljene anomalije na tem področju družbenih dejavnosti.

S kakšnimi težavami se bomo vzgojno varstvene ustanove, zlasti pa ustanove za predšolske otroke, je v razpravi opozorila delegatka iz Maribora Nada Senkovič. Pomanjkanje prostora in pomanjkanje finančnih sredstev za predšolsko varstvo se iz leta v leto zaostreje. Kako in kje naj najdemo oporo, optimizem in zaupanje v izboljšanje pogojev za dejavnost predšolskih otrok, saj niti resolucija, ki je bila tako široko zasnovana, ni prinesla izboljšanja, je ob

navajanju konkretnih števil in problemov vprašala delegatka iz Maribora. Kdaj bo končno prodrla spoznanje, da se vzgoja začne pri malčku in da je prav tako važna in prav gotovo nič manj potrebna kot v dobi šolanja. Predšolski vzgojitelji menimo, da bi se morali problemi obravnavati enako kot problemi v šolah in da bi se nam morala zagotoviti sredstva za osnovno dejavnost. Le tako bomo uspešno vzgojili in pripravili otroke za vstop v šolo in življenje, je zaključila svoja izjavljanja Nada Senkovič.

PRIZNANE PA NEIZKORIŠČENE PRAVICE

Se in še bi lahko naštevali probleme posameznih družbenih dejavnosti, ki so bili navedeni v razpravi in ki brez dvoma vsi sodijo na tak zbor, saj bo njihovo razreševanje delovni program sindikatov za naslednje mandatno obdobje. Vendar pa je v razpravi ostalo nepokrito »področje« notranjega delovanja delavcev družbenih dejavnosti, tako sindikalnega kot samoupravnega. Z drugimi besedami povedano je bila razprava usmerjena predvsem na ugotavljanje zunanjih vzrokov za težave, v katerih so družbene dejavnosti. Pa vendar morajo vrsto stvari urejati delovni kolektivi sami, ker sodijo izključno v njihovo pristojnost. In prav zato, ker zlasti sedanje obdobje postavlja delovne kolektive družbenih dejavnosti pred mnoge preizkušnje, bi sodila razprava o tem, ali jih uspešno ali neuspešno prestajajo, na sindikalni občni zbor. Ne samo zato, da bi izmenjali izkušnje in mnenja, temveč tudi zato, da bi kritično razmislili vzroke, ki vplivajo na počasnejši razvoj samoupravljanja v družbenih dejavnostih. Če bi se zavedali samoupravljalških dolžnosti, bi te vzroke poiskali. V neizdelanih pravilnikih, v pomanjkljivih statutih, v medsebojnih odnosih in še v marsičem. Za neurejene stvari take narave ne more in ne sme biti opravičilo niti neurejen sistem financiranja, niti pre nizko odmerjena sredstva za dejavnost.

N. L.

KONSTITUIRAN JE RO SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI SLOVENIJE

Delegati so na II. občnem zboru Sindikata delavcev družbenih dejavnosti izvolili tudi 59 članov plenuma republiškega odbora, 3-članski nadzorni odbor ter formirali 5 pododborov in organizacijsko kadrovske komisije. Za predsednika pododbora za šolstvo je bil izvoljen IVAN BERCE, za predsednika pododbora za zdravstvo dr. SONJA MEJAK, za predsednika pododbora za kulturo in umetnost dr. BORIS KUJAR, za predsednika pododbora za državno upravo in pravosodje TONE KLEMEN in za predsednika pododbora za banke in zavarovalstvo IVO SIMONČIČ.

Na prvi seji plenuma, ki je bila neposredno po zaključku občnega zbora, je bil za predsednika republiškega odbora soglasno izvoljen SLAVKO BOHANEČ. Razen predsednika in tajnika (ki ga bodo v plenumu kooptirali naknadno) ter vseh petih predsednikov pododborov so člani plenuma izvolili v predsedstvo republiškega odbora naslednje tovariše: dr. BRANKO BERČIČ, Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana, MILOŠ HANŽIČ, zobna ambulanta »Litostroj« Ljubljana, dr. DRAGO KOTNIK, Ekonomska fakulteta Ljubljana, MILUTIN MUŽIČ, Okrožno gospodarsko sodišče Ljubljana, IGOR PONIKVAR, Delavska univerza Celje, ing. JOŽE SUVOROV, Tehnična šola strojne stroke Ljubljana, NIKO ŠEBART, Posebna osnovna šola Maribor, IVICA TAUTOVIČ, Splošna bolnišnica Jesenice, MARKO ZBIL, Zavod za klimatsko zdravljenje otrok Kranj.

OKREPITI SAMOUPRAVLJALSKO ZAVEST

Načelo enakega družbenopolitičnega položaja vseh zaposlenih se ne bo uresničilo samo od sebe

(Nadaljevanje s 1. strani)

viti, da rezultati izvajanja reforme na področju družbenih dejavnosti niso povsem v skladu z našimi željami in pričakovanji. Temu je vzrok zlasti dejstvo, da ob sprejemanju reformnih ukrepov ni bilo dovolj hitrih in odločnih sistemskih sprememb in strokovnih priprav za uspešno organsko vključitev družbenih dejavnosti v celotna reformna prizadevanja. Tako so bila na primer le pavšalno zmanjšana sredstva za tako imenovano splošno potrošnjo, ne da bi prej tudi jasno diferencirali posamezne dejavnosti in zavode. Prav tako ni bilo strokovno proučeno, kakšne so realne potrebe po dobrih posameznih dejavnostih in kakšne posledice, seveda tudi politične, bo zmanjšanje sredstev lahko povzročilo.

Zaradi vsega tega so bili delovni kolektivi družbenih dejavnosti in njihovi financirji v dokajšnji materialni negotovosti. Taka situacija je ponekod povzročila vračanje na še ostrejšo proračunske principe financiranja, pogosto z željo, da bi tak način vendarle zagotovil obstoj vseh družbenih dejavnosti, pa čeprav ob nižjih sredstvih.

Sindikati delavcev družbenih dejavnosti si je zavedajoč se, da je cilj družbene in gospodarske reforme mogoče doseči edino z ustreznim sistemom financiranja teh dejavnosti, prizadeval za take sistemske rešitve, ki bi na eni strani zagotavljale racionalno trošenje družbenih sredstev, na drugi strani pa učinkovitost zadovoljevanja potreb občanov, kar je temeljna naloga družbenih služb. Danes moramo ponovno poudariti, da bo to možno doseči le, če bomo v vseh družbenih dejavnostih čim prej in

čim bolj dosledno uveljavili oblikovanje dohodka na osnovi delovnih programov, ki pa morajo temeljiti na družbenih dogovorih o obsegu in potrebah določenih storitev teh dejavnosti.

Prav gotovo bo z uveljavitvijo financiranja družbenih dejavnosti na osnovi programov dela odstranjena tudi resna ovira za hitrejši razvoj samoupravljanja v teh službah. Čeprav pa je materialna osnova, sistem dohodka eden glavnih pogojev za razvoj samoupravljanja in v družbenih dejavnostih prav ta neurejena vprašanja objektivna zavora, pa v celoti ne opravičuje delovnih kolektivov in samoupravnih organov v družbenih dejavnostih, da samoupravljanje ni doseglo večjega razvoja. Priznati je treba, da je bila naša aktivnost kar zadeva razvijanje samoupravljanja v teh dejavnostih, premalo uspešna. Predvsem še nismo uspeli, da bi v zavesti naših članov postalo samoupravljanje pravica, odgovornost in dolžnost. Še vedno ugotavljamo, da se za večino delavcev družbenih dejavnosti samoupravljanje konča z volitvami v organe upravljanja in da precej zaposlenih nima interesa za samoupravljanje. Le delno opravičilo za našo premajhno uspešnost je v tem, da je obdobje štirih let prekratko za uveljavitev tako pomembnih sprememb na tem družbenem področju. Ena najvažnejših nalog našega sindikata bo zato v prihodnjem obdobju prav gotovo tudi usmerjanje in vzgoja članstva v dejanske samoupravljalce.

V prihodnjem obdobju bo moral Republiški odbor imeti več kot doslej konkretnih stikov s sindikalnimi podružnicami in

strokovnimi odbori pri občinskih sindikalnih svetih. Zelo potrebno je, da se od centralnega odbora preko republiškega odbora do sindikalnih podružnic organiziramo tako, da bomo delovali čim bolj usklajeno in učinkovito ter da bomo reševali probleme strokovno, pa čeprav so ti po posameznih področjih večkrat specifični. Menimo, da bo takšno delo mogoče zagotoviti s formiranjem pododborov za posamezne dejavnosti. Preko pododborov bodo sindikati na osnovi strokovno pripravljenega gradiva lažje reševali problematiko posameznih dejavnosti, seveda v skladu z enotno politiko in stališči republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti.

Strokovna pomoč našim članom, pravočasno in zadostno informiranje ter sistematična predavanja po programu so za samoupravljalce v družbenih dejavnostih zelo potrebna. Organizirati bo treba več seminarjev in razgovorov s člani, z vodstvi sindikalnih podružnic itd. Samo vsestranska aktivnost vseh članov je lahko garancija za uspešno delo sindikalnih forumov. Prav tako pa bo v bodoče treba imeti več iniciative v iskanju oblik in metod dela v sindikalnih podružnicah. Pogostni so nemreči primeri, da sindikalne podružnice ne vedo, kje je v samoupravnem sistemu njihovo torišče dela. Včasih mislijo, da so kot organizacija odveč, češ da nimajo konkretnega področja dela. Vse take in podobne dileme so posledica premajhnega poznavanja konkretne vloge sindikata v naši socialistični skupnosti. Naloga sindikata na današnji stopnji samoupravljanja je tudi zaščita samoupravnih pravic vseh zaposlenih. Posebna

oblika zaščitne vloge sindikata je tudi v tem, da sodeluje pri sprejemanju raznih notranjih predpisov, zlasti tistih, ki urejajo pravice delovnih ljudi. Pogosto najdemo v samoupravnih aktih protizakonita določila, ki jih sprejemajo delovni kolektivi. Takšne primere bi morala sindikalna vodstva proučiti, nanje opozoriti, preprečiti njihov sprejem in predlagati primerne rešitve. Takih in podobnih nalog je povsod in v vseh delovnih organizacijah dovolj. Ne bo zmanjkalo dela, seveda, če bodo člani sindikata pripravljivi delati in reševati probleme svoje delovne skupnosti. Če bo tako, potem ne bo več dilem, kaj, kje in kako naj sindikat kot prostovoljna družbeno politična organizacija deluje.

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo izdaja CZP Delavska enotnost v Ljubljani. List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Urejuje uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik:

MILAN POGACNIK

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinova ul. 4. Poštni predal 313. V. Ljubljana. Telefon 316-672, 316-685, 316-686, 316-687, 316-688, 316-689, 316-690, 316-691, 316-692, 316-693, 316-694, 316-695, 316-696, 316-697, 316-698, 316-699, 316-700, 316-701, 316-702, 316-703, 316-704, 316-705, 316-706, 316-707, 316-708, 316-709, 316-710, 316-711, 316-712, 316-713, 316-714, 316-715, 316-716, 316-717, 316-718, 316-719, 316-720, 316-721, 316-722, 316-723, 316-724, 316-725, 316-726, 316-727, 316-728, 316-729, 316-730, 316-731, 316-732, 316-733, 316-734, 316-735, 316-736, 316-737, 316-738, 316-739, 316-740, 316-741, 316-742, 316-743, 316-744, 316-745, 316-746, 316-747, 316-748, 316-749, 316-750, 316-751, 316-752, 316-753, 316-754, 316-755, 316-756, 316-757, 316-758, 316-759, 316-760, 316-761, 316-762, 316-763, 316-764, 316-765, 316-766, 316-767, 316-768, 316-769, 316-770, 316-771, 316-772, 316-773, 316-774, 316-775, 316-776, 316-777, 316-778, 316-779, 316-780, 316-781, 316-782, 316-783, 316-784, 316-785, 316-786, 316-787, 316-788, 316-789, 316-790, 316-791, 316-792, 316-793, 316-794, 316-795, 316-796, 316-797, 316-798, 316-799, 316-800, 316-801, 316-802, 316-803, 316-804, 316-805, 316-806, 316-807, 316-808, 316-809, 316-810, 316-811, 316-812, 316-813, 316-814, 316-815, 316-816, 316-817, 316-818, 316-819, 316-820, 316-821, 316-822, 316-823, 316-824, 316-825, 316-826, 316-827, 316-828, 316-829, 316-830, 316-831, 316-832, 316-833, 316-834, 316-835, 316-836, 316-837, 316-838, 316-839, 316-840, 316-841, 316-842, 316-843, 316-844, 316-845, 316-846, 316-847, 316-848, 316-849, 316-850, 316-851, 316-852, 316-853, 316-854, 316-855, 316-856, 316-857, 316-858, 316-859, 316-860, 316-861, 316-862, 316-863, 316-864, 316-865, 316-866, 316-867, 316-868, 316-869, 316-870, 316-871, 316-872, 316-873, 316-874, 316-875, 316-876, 316-877, 316-878, 316-879, 316-880, 316-881, 316-882, 316-883, 316-884, 316-885, 316-886, 316-887, 316-888, 316-889, 316-890, 316-891, 316-892, 316-893, 316-894, 316-895, 316-896, 316-897, 316-898, 316-899, 316-900, 316-901, 316-902, 316-903, 316-904, 316-905, 316-906, 316-907, 316-908, 316-909, 316-910, 316-911, 316-912, 316-913, 316-914, 316-915, 316-916, 316-917, 316-918, 316-919, 316-920, 316-921, 316-922, 316-923, 316-924, 316-925, 316-926, 316-927, 316-928, 316-929, 316-930, 316-931, 316-932, 316-933, 316-934, 316-935, 316-936, 316-937, 316-938, 316-939, 316-940, 316-941, 316-942, 316-943, 316-944, 316-945, 316-946, 316-947, 316-948, 316-949, 316-950, 316-951, 316-952, 316-953, 316-954, 316-955, 316-956, 316-957, 316-958, 316-959, 316-960, 316-961, 316-962, 316-963, 316-964, 316-965, 316-966, 316-967, 316-968, 316-969, 316-970, 316-971, 316-972, 316-973, 316-974, 316-975, 316-976, 316-977, 316-978, 316-979, 316-980, 316-981, 316-982, 316-983, 316-984, 316-985, 316-986, 316-987, 316-988, 316-989, 316-990, 316-991, 316-992, 316-993, 316-994, 316-995, 316-996, 316-997, 316-998, 316-999, 317-000.

Kladivom...

Kaj bo ostalo od prispevka?

Kot vsepovsod na Slovenskem, so se tudi v Zagorju odločili za uvajanje prispevka za uporabo mestnega zemljišča. Resda so imeli občani skrajno kup pomislekov, toda naposled je le prevladalo prepričanje, da bo moč z zbranim denarjem nekoliko ublažiti dosedanje neurejenost komunalnih naprav. V razpravi o uvedbi prispevka pa so volivci terjali, naj upravni odbor sklada zagotovi racionalno porabo zbranega denarja.

Toda dostikrat rečeno, še ni storjeno. Zataknilo se je namreč že pri vraščanju zbiranja prispevka. Ko so občinski organi predlagali stanovanjskemu podjetju prevzem zbiranja tega denarja od nosilcev stanovanjske pravice, je podjetje zahtevalo kar 22 % pobranih sredstev. Razen tega bi moral upravni odbor najeti posebno skupino ljudi, ki bi ubirala prispevek od zasebnih lastnikov stanovanj. Izračun je pokazal, da bi precejšen del zbranega denarja šlo v druge namene, ne pa za urejanje komunalnih naprav. Od približno desetih milijonov S-din bi bilo treba odšteti dva, tri milijone za usluge pobiranja denarja, čemur pa so se občani upravičeno uprli, vprašujoč, kaj bo potem takem sploh ostalo od prispevka?

Resnično: vprašanje ni odveč. Volivci so se odločili za samoprprispevek v dobri veri in prepričani, da bo zbrani denar služil koristnim namenom, ne pa za honorarje in administracijo. Zato se je upravni odbor odločil najti ustreznejšo rešitev, rešitev, ki ne bo terjala tolikšnih izdatkov za nepotrebne namene. Žal, pa je medtem poteklo precej časa. Medtem ko so nekateri stanovalci že začeli vplačevati prispevek, so drugi čakali in še čakajo na dokončno rešitev. Resnici na ljubo je treba priznati, da ne bo enostavno in brez težav zbrati denar za nazaj, in sicer od 1. januarja letos. Redki so namreč stanovalci oziroma družine, ki so že ob uvedbi prispevka dajali na stran predvidene vsote tega denarja. Zato bi kazalo razmisliti zdaj še o tem, kako omogočiti ljudem enakomerno vplačevanje prispevka, ne pa da bodo morali konec maja ali junija poravnati račune za pet ali šest mesecev. Spričo tega, da letos v nobeni zagorski delovni organizaciji niso povečevali osebnih dohodkov, da so ponekod prejemki celo manjši kot v drugi polovici lanskega leta, se bodo problemi vplačevanja prispevka zagotovo še bolj zapletli.

... po prstih

Obisk delegacije strokovnega sindikata CGIL

Minuli petek je Novo Gorico obiskala delegacija, ki so jo sestavljali člani vodstev FILLEA-CGIL (strokovni sindikat delavcev lesne stroke in gradbincev italijanske plošne zveze dela) za province Trst, Gorica, Videm in Pordenone. Po sprejemu na občinskem sindikalnem svetu so si ogledali tovarno pohištva Meblo. V razgovoru, pri katerem sta sodelovala tudi predsednik sindi-

Z IZREDNE SKUPŠČINE ZDRUŽENJA ŠOFERJEV IN AVTOMEHNIKOV

Poklicni šoferji brez poklica

Temeljni zakon o varnosti prometa, ki je izšel 1965. leta, dovoljuje, da postaneš poklicni šofer, če opraviš vozniški izpit, oziroma, če obvladaš volan in poznaš prometne znake. Kriterij je torej ravno takšen, kakor za voznike — amaterje.

Združenje šoferjev in avtomekanikov, ki ni bilo pritegnjeno k sestavi osnutka tega zakona, se od njegove uveljavitve dalje bori zoper omenjeno liberalizacijo in zahteva, da se poklicno šofiranje obravnava kot poklic, za katerega postavijo vsaj tolikšne strokovne zahteve kakor za gostinsko strežbo: popolna osemletka in krajše strokovno usposabljanje.

Ta neizpolnjená zahteva Združenja šoferjev in avtomekanikov je bila tudi glavna tema razprave na prvem izrednem občnem zboru Združenja šoferjev in avtomekanikov po 16 letih njegovega obstoja.

Vrednost vozil, tako so rekli delegati na skupščini, znaša okoli 81 milijard starih dinarjev. To pomeni, da so voznikom zapupana velika družbena sredstva, ki jih samostojno upravljajo. Voznikovo delovno mesto je javna cesta, ne tovarna, kjer ima nekvalificiran delavec nenehen nadzor in pomoč.

Ze z ekonomskega vidika torej ne kaže poklicnega voznitva istovetiti z nekvalificiranim delom v proizvodnji, za katerega — tako kakor za poklicno vož-

njo — ni potrebna strokovna izobrazba.

Neumestno je tudi metati poklicne šoferje v isti koš kot amaterje, kajti poklicnega šoferja sili samo delovno mesto, obenem pa tudi stimulativni sistem delitve osebnih dohodkov, ki je vezan tako na dobro vzdrževanje vozil kakor na njihovo ekonomično izkoriščanje, da zaupano vozilo redno nadzoruje in manjšše okvare po možnosti takoj popravi, preden nastane večja škoda. Zaradi olajšanih pogojev za

poklicno zaposlitev pa seda za volan vedno več ljudi, ki vsega tega nevidnega, vendar nujnega dela ne obvladajo. Evidenčnih podatkov sicer ni, kako slabo vzdrževanje vozil vpliva na njihovo življenjsko dobo in na stroške za popravila, vendar Združenje šoferjev in avtomekanikov ve za številne primere, iz katerih je razvidna ogromna gmotna škoda, ki jo povzročajo tako imenovani »padalci« med poklicnimi šoferji.

STIKI S TUJINO

vršitve plana proizvodnje do izvršitve plana prodaje.

Ob odhodu iz Nove Gorice so se zahvalili predstavnikom Občinskega sindikalnega sveta Nova Gorica, ki so jim omogočili obisk tovarne »Meblo« in izmenjavo mnenj z njihovimi predstavniki. Obenem so povabili delegacijo iz Nove Gorice na obisk nekaterih tovarn lesne stroke na področju Manzana.

T. B.

DOPISNIKI POROČAJO

● KOPER:

Predsednik skupščine občine Koper je imenoval komisijo, ki naj ugotovi, kakšna je realnost programa, ki ga je za lastno sanacijo pripravila tovarna kovinskih elektromehaničnih in plastičnih izdelkov »Lama« v Dekanih. Naloga komisije je tudi ta, da predlaga ukrepe za izvedbo sanacije. Eden glavnih ukrepov naj bi bila vzpostavitev kooperacije s Tomosom.

Tovarna »Lama« je lani dosegla bruto proizvod v vrednosti nad 2 milijardi starih dinarjev in imela lepe uspehe z izvozom na Češkoslovaško. Tja je izvozila približno polovico svoje proizvodnje. Letos, ko so se spremenili pri nas pomembni elementi gospodarjenja, tako med drugim devizni in kreditni sistem, in ko češkoslovaški partnerji zaradi nekaterih sprememb v gospodarstvu pri njih niso obnovili pogodb, se je »Lama« znašla vse prej kot v zavidljivem položaju. Zaloge so že znatno prerasle njihove finančne sposobnosti. Izgledi za prodajo

že izdelanih proizvodov na domačem trgu so minimalni, ker »Lamine« cene doma v glavnem zaradi objektivnih razlogov (zaštetelj stroji) niso konkurenčne. Svoje je doprinesla tudi premajhna skrb vodstva podjetja za analiziranje domačega tržišča. Komisija bo opravila zapupano nalogo čimprej in nato poročala organom občinske skupščine.

S. K.

● TRBOVLJE:

Predsedstvo Občinskega sindikalnega sveta Trbovlje je na zadnji seji razpravljalo o zadnjih delovnih konferencah občinskih odborov sindikatov delavcev industrije in rudarstva ter storitvenih dejavnostih, med drugim pa je bilo govora tudi o programu delovanja občinskega sindikalnega sveta v naslednjih mesecih. Spričo težavnega položaja, v katerem so se znašle nekatere trboveljske delovne organizacije je bilo med drugim sklenjeno, da se v kratkem skliče plenarna seja trboveljskega občinskega sindikalnega sveta, na kateri bi podrobneje proučili položaj gospodarstva, hkrati pa predlagali ustreznim samoupravnim in upravnim organom potrebne ukrepe.

VS

● LITIJA:

V Litiji bodo na prostoru med Valvazorjevimi trgov in desnim bregom Save gradili dom upokoencev. Lokacija je že določena, izdelali pa so tudi že potrebni načrt. Stanovanjsko komunalno podjetje Litija je zato že začelo s pripravi za gradnjo doma, ki bo v celoti dograjen do leta 1969. V litijem domu upokoencev bo 16 enosobnih stanovanj, 6 garsonjer ter prostori za obrat za družbeno prehrano upokoencev. Gradnja bo veljala okrog 110 milijonov starih dinarjev, delavski svet Stanovanjskega komunalnega podjetja Litija pa je sklenil, da bo za to gradnjo prispeval 30 % potrebnega denarja iz sredstev amortizacije in razširjene produkcije.

IS

● NEGOVA:

Posamezni občani v Negovi v Slov. goricah so doslej že večkrat povedali marsikatero pikro na račun slabih odnosov na tamkajšnji osnovni šoli. Da bi se odnosi popravili, so sklicali tudi več sestankov kolektiva. Kljub temu pa je v glavnem ostalo vse pri starem do zadnjega sestanka celotnega kolektiva. To pot so učitelji, menda prvič doslej, spregovorili odkrito in pošteno, iz oči v oči. Navajali so dejstva, ki mečejo zlasti dokaj slabo luč na vodstvo negovske osnovne šole. Večina obtožb je bilo izrečenih zaradi kratenja samoupravnih pravic, kar je vplivalo na slabšanje odnosov med učitelji.

T. S.

Prijazna servirka

dobi zaposlitev v dobro obiskani restavraciji in kavarni. Zagotovljen dober zaslužek in urejen prosti čas. Podnebje pošljite na:

Familie Peter Geissmann, Gasthof und Tea-Room zum Wilden Mann, CH 5607 Hagglingen-Arg. (Schweiz)

Ma.

Ta prostor smo odstopili LIP Česnjica

Na trdnih temeljih

Iz nekdanje žage in manjše zabojarne je zraslo današnje MEDZADRUŽNO LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE ČESNJICA, ki se na domačem in tujem trgu vse bolj uveljavlja tudi kot proizvajalec drobnega kosovnega pohištva, čeprav kupcem še dobavlja vse vrste žaganega lesa.

Posebno vidno mesto v njihovem proizvodnem programu zavzemajo radijske in televizijske omarice ter garderobne omarice za obutev.

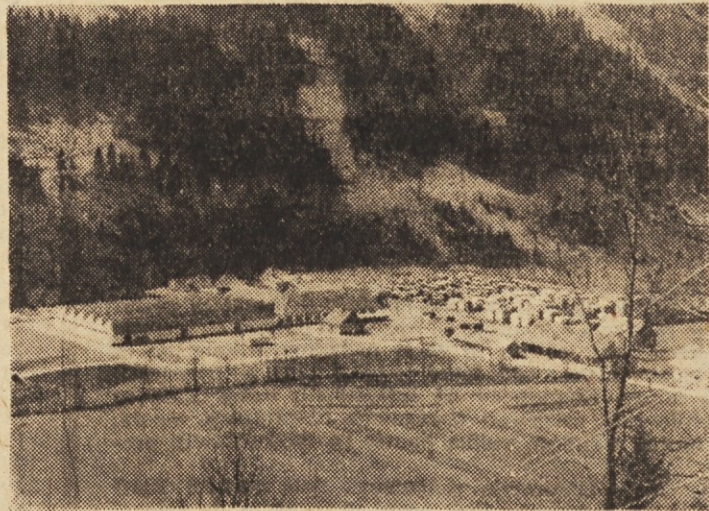
Slednje zvečine izvažajo, glavni kupci pa so zahodnonemški trgovci.

Velja poudariti, da si je zdaj 450-članski kolektiv dolga leta pritrgoval od ust, da je lahko zbral dovolj sredstev za rekonstrukcijo, s katero si je zagotovil sodobne proizvodne prostore in s tem možnost za občutnejšo preusmeritev v finalno proizvodnjo. Za novo proizvodno halo so tudi že kupili precej najsodobnejših strojev in druge opreme, ki jo — v

skladu z njihovimi možnostmi — sproti še dopolnjujejo. Zavedajo se namreč, da bo le tehnično dobro opremljeno podjetje kos vsem težavam, ki jih s seboj prinaša vse močnejša konkurenca na domačem in tujih trgih. Samo sebi pa je razumljivo, da sodobnejša tehnologija olajšuje tudi delovne pogoje, tako da se vložena sredstva vračajo po dveh poteh.

Sicer pa je MEDZADRUŽNO LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE ČESNJICA lani

ustvarilo več kot dve milijardi S-din dohodka, pri čemer četrtina realizacije odpade na izvoz. V zvezi z njihovim izvozom pa je treba povedati, da se zadnja leta vrednostno giblje približno v enakih mejah, da pa se njegova struktura izboljšuje v prid končnih izdelkov. Tako bo tudi letos, ko za dobrih deset odstotkov povečujejo proizvodnjo, pri čemer pa na tuje prodajajo skoraj izključno samo finalne izdelke.

Medzadružno lesno industrijsko podjetje Česnjica

V razmeroma kratkem času je slovenska industrija ukinila sedem izmed petnajstih svojih razvojnih inštitutov. Zveza raziskovalnih organizacij je to vprašanje obravnavala skupno z direktorji ukinjenih inštitutov in z direktorji matičnih tovarn ter po njihovih trditvah zaključila, da so inštituti povečini žrtev prestižnih trenj med strokovnjaki, ki so ob pomanjkljivi evidenci nad rentabilnostjo naložb v razvoj in ob splošnem premajhnem poznavanju razvojnega dela lahko ribarili v kalnem.

Govori se, da je tudi Inštitut EMO v Celju žrtev notranjih osebnih trenj in pomanjkljive ekonomske dokumentacije o njegovem pomenu za ustanovitelje in financierje.

DELA VCI SO SE ODDAHNILI

Delavcem v tovarni emajlirane posode v Celju se je inštitut, ki so ga zgradili in opretili s tovarniškimi investicijskimi sredstvi, po dveh letih in pol tako zameril, da so se oddahnili, ko se je centralni delavski svet odrekel ustanovitelski pravici in finančnim obveznostim do inštituta, čeprav se strokovni polegji ni strinjal s tem.

ČEMU ZAMERA?

Neposredni proizvajalci v EMO še vedno zagovarjajo močno razvojno službo, vendar učinkovito in prilagojeno prvenstvenim potrebam podjetja. Po izjavi Vilija Končana, nekdanjega predsednika centralnega delavskega sveta, ki je tik pred razrešitvijo »pokopal« tovarniški inštitut, pa razvojno delo doslej ni bilo usklajeno z interesi financierjev. Nekatere dejavnosti inštituta z vidika rentabilnosti za EMO niso bile potrebne. Kljub temu po Končanovem osebnem mnenju ne bi prišlo do reorganizacije razvojne službe — inštitut se vključuje v tovarno kot razvojna delovna enota — če zmanjšani poslovni uspeh in skladno s tem tudi zmanjšani osebni dohodki ne bi zahtevali šmotrnejše gospodarnosti s skromnimi tovarniškimi skladi in čim hitrejšo proizvodno modernizacijo, ki je odvisna predvsem od prizadevnosti razvojne službe.

Vodstvo inštituta je na primer nekatere druge dejavnosti kadrovske bolj okrepilo kakor razvoj emajlinih mas, s katerimi ima tovarna največ problemov. K temu so se pridružili še drugi očit-

Žrtev prestižnih trenj?

ki, ki so delavcem razburjali kri. Govorice, da so osebni dohodki v inštitutu dvakrat večji kot v tovarni, je inštitut s podatki demantiral, ni pa mogel prepričati delavcev, da je ob 60 zaposlenih upravičeno vložil v sklad skupne porabe 25 milijonov S-dinarjev, tovarna pa ob 3500 zaposlenih samo 66 milijonov S-dinarjev.

Upravni odbor, ki je že poldrugo leto načenjal vprašanje, ali je samostojen razvojni inštitut ekonomsko utemeljen, je svoje priporočilo o reorganizaciji razvojne službe utemeljil še s perspektivnimi investicijskimi potrebami EMO.

PODATKI, KI SO SODU IZBILI DNO

Po razvojnem programu bi Tovarna emajlirane posode potrebovala 13 milijard starih dinarjev za delno obnovo proizvodnih sredstev. Stroji so večidel stari več kot 50 let. Do 1970. leta pa bi ob dobrem poslovanju prihranili za delno obnovo največ 4 milijarde starih dinarjev. Če jih v tem času preseneti večja ali manjša gospodarska kriza — v bližnji prihodnosti pričakujejo zastoj v prodaji nekaterih doslej donosnih izdelkov — pa bo za obnovo še manj denarja na razpolago.

Ob teh ugotovitvah kaj lahko postane razvojni inštitut, ki živi od dotacij, trn v peti tovarniškega kolektiva, če ne dokaže, da je nujno potreben za razvoj tovarne. Še bolj pa je ta trn bodeč, če inštitut stežka žrtvovana sredstva nesmotno uporablja. Milijoni v skladu skupne porabe, ko v inštitutu ni bilo večjih stanovanjskih vprašanj, obenem pa nenehna zadrega v matični tovarni za financiranje najnujnejše strojne obnove — vse to je krivo, da je tabor inštitutovih nasprotnikov sčasoma preglasoval njegove zagovornike.

NEMOČ ZAGOVORNIKOV

Analiza dela v inštitutu, ki jo je pred meseci sestavila posebna strokovna komisija, razkriva, da ta institucija vendar ni bila zgolj tovarniški parazit. Njeni strokovnjaki so kljub majhnim delovnim izkušnjam izpopolnili asortiment posode, organizirali preizkušnjo kotlov za centralno kurjavo, razvili proizvodnjo oljnih peči... Vodstvo pa je naredilo taktično napako: teh svojih uslug za tovarno ni ekonomsko ocenilo, niti jih ni obešalo na velikih zvon.

Prva in temeljna napaka inštituta ter njegovih zagovornikov je bila pogojena z neurejenimi poslovnimi odnosi med tovarno in inštitutom. To je — žal prepozno — spoznal tudi strokovni kolegij tovarne, ki je na osnovi omenjene analize priporočil samoupravnemu vodstvu, naj inštitut ostane kot samostojna organizacija, sredstva pa naj se mu odmerjajo po uslugah, opravljenih za tovarno. Tako urejeni medsebojni odnosi bi povečali interes inštituta za modernizacijo tovarne in njene prvenstvene naloge, obenem pa postavljeni roki za izvedbo posameznih nalog ne bi ostali papirnati dogovori, ki jih inštitut ni vedno spoštoval. (Dotacija je zaradi tega namreč vseeno dobil.)

Samostojnost inštituta so njegovi zagovorniki opravičevali tudi s prihranki pri uvozu razvojne opreme zaradi carinskih in drugih družbenih olajšav, ki jih daje družba raziskovalnim inštitucijam ter z drugimi družbenimi prednostmi. V dveh letih in pol je inštitut s tem prihranil približno 46 milijonov starih dinarjev. V primeru, če bi podjetje kupilo mehanografske stroje, bi zaradi olajšav stali strojno več kot 140 milijonov starih dinarjev manj.

KRIŽNI OGENJ OČITKOV IN BLATENJA

V zaupnem razgovoru zveste, da so odpor do razvojnega inštituta podžigali strokovnjaki. Razvoj je postal predmet osebnih prestižnih obračunavanj med nekdanjimi prijatelji, ki so se po ustanovitvi inštituta razdelili v dva tabora. Nekaj jih je zasedlo vodilna mesta v tej novi instituciji, drugi pa so ostali v tovarni in se počutili zapostavljene zaradi tega.

Spor med njimi je bil javen, kritika pa večidel nezadostno utemeljena, kar lahko spozna objektivni opazovalec tudi po zaključkih upravnega odbora in njegovi utemeljitvi za reorganizacijo razvojnega dela.

Če inštitut ni svojih delovnih programov prilagajal potrebam tovarne, je s skriv tovarniški kolektiv, ki ni izkoristil z ustanovno listino dane pravice, da potrjuje delovni program inštituta in nadzira izvajanje.

Z isto listino si je tovarniški kolektiv vzel pravico, da daje soglasje k interni zakonodaji inštituta ter k delitvi in vlaganju sredstev v sklade — torej tudi v sklad skupne uporabe in v investicijski sklad.

Vseh teh pravic pa se tovarniški kolektiv dejansko ni posluževal. Žal se razprava o inštitutu in njegovem odnosu do tovarne ni začela tukaj, niti inštitut ni zbral podatkov, s katerimi bi morda — kakor inštitut begunjske tovarne Elan — ovrednotil ekonomske koristi financierjev od inštitutovih uslug. Zato so delavce veliko bolj prepričali pokazatelji nasprotnega tabora, čeprav so morda s širšega vidika potreb po modernizaciji preozkri.

Upajmo, da reorganizacija razvojnega dela tovarni EMO kljub temu ne bo škodovala. Prvi pogoj za to pa je, da delavci zahtevajo dovolj argumentirane razvojne načrte in preprečijo pristransko in nekonstruktivno kritiko, za katero se utegnejo skrivati osebni interesi in osebna prestižna obračunavanja.

MARIOLA KOBAL

Uspešni kljub preprekam

Razpravlja Egon Rusjan, komercialni direktor podjetja Vozila, Nova Gorica

Če bi vprašali, katere so glavne značilnosti še pred nekaj leti povsem neznanega delovnega kolektiva Vozila iz Nove Gorice, bi odgovoril: mladost in polet.

V ponazoritev tega odgovora le nekaj podatkov:

Prvi skromni koraki podjetja segajo nekaj let nazaj v Ajdovščino in šempetrsko Avtoobnovo, ko se je rodilo iz ne preveč blestečih remontnih delavnic podjetja za izdelovanje avtomobilskih polprikolic, prikolic, prekucnikov, cistern in avtomobilskih elementov. Proizvodni program se je izoblikoval šele leta 1960. V tem času je znašal bruto produkt podjetja 180 milijonov starih dinarjev, za letošnje leto pa predvideva plan že 6 milijard starih dinarjev.

Še bolj zanimivo kot to pa je dejstvo, da je uspelo mlademu goriškemu kolektivu kljub zahtevnemu proizvodnemu programu v tako kratkem času prodreti na mednarodni trg in se uspešno postaviti po robu inozemskim konkurentom s spoštljivo dolgo tradicijo.

»Potreba po uvozu reprodukcijskih materialov je rodila potrebo po izvozu, vse skupaj pa je narekovalo ustanovitev uvožno-izvoznega oddelka, ki danes sistematično obdeluje trg.« je za uvod povedal Egon Rusjan, komercialni direktor podjetja Vozila iz Nove Gorice. »Minulo leto smo izvozili v Kubo 2000 prikolic, kar je po vrednosti predstavljalo skoraj četrtino naše celotne proizvodnje. Ne glede na to, da pogodba s Kubo še ni bila odraz našega obdelovanja tržišča, računamo, da bomo tudi v letošnjem letu izvozili blizu 25 % naše proizvodnje v vrednosti 1,5 milijona dolarjev.«

»Kako je pravzaprav mogoče, da vaša delovna organizacija uspešno konkurira proizvajalcem zahodne Evrope?«

»Ob tem moram pojasniti dvojce. Najprej, da se naši izdelki po ceni in kvaliteti dejansko lahko primerjajo s tovrstnimi proizvodi zahodnoevropskih proizvajalcev in da so zato tudi konkurenčni. In drugo, kljub vsemu pa na Zahodu še vedno ne moremo plasirati svojih proizvodov. Stalno izvažamo le v Avstrijo, vendar tudi v tem primeru le minimalne količine. Tako v glavnem izvažamo na Vzhod in v nerazvite države. Lepe perspektive pa se nam odpirajo zlasti v Indiji in Pakistanu. Vprašujete, v čem je skrivnost našega razmeroma hitrega prodora na mednarodni trg...? Spet gre za dvojce: na eni strani gre za konjunkturo naših izdelkov in na drugi, celotna delovna organizacija si prizadeva, da bi s svojimi proizvodi kar najbolj zadovoljila kupce. Naj ob tem omenim še to, da je v našem podjetju 3,5 % zaposlenih z visokošolsko izobrazbo, kar je precej nad povprečjem v kovinski industriji...«

»Če delate tako kvalitetno in poceni, kot pravite, zakaj je potem zahodno tržišče za vas še vedno tako rekoč zaprto?«

»Ne glede na to, da so naše prikolicke le malo dražje od italijanskih, da so hkrati cenejše od nemških in da v obeh primerih, kar zadeva kvaliteto, ni bistvenih razlik, smo za zahodni trg še vedno predragi. Računati moramo namreč na visoke uvozne carine in izravnalne prometne davke, kar znese na primer v Avstriji tudi 37 % od vrednosti izdelka. Po drugi plati pa nam še vedno povzroča težave odnos tujih kupcev do izdelkov naše industrije, saj največkrat

nima dolgoletnih izkušenj in tradicije. Večini zahodnih kupcev tako nikakor ne gre v glavo, da znamo tudi pri nas že izdelati kvalitetno prikolicico in da nismo več mojstri samo za kuhanje slivovke ali izdelovanje domačih salam, če zadevo nekoliko karikiram. To so težave, ki

jim bodo kos le nesporna kvaliteta in velike investicije v osvajanje trga...«

»Pa kooperacijski odnosi?«

»S pomočjo kooperantov smo prisiljeni reševati ozka grla v naši proizvodnji. Vendar moram povedati, da nam številni kooperanti še niso dorasli. Z nji-

hovo pomočjo rešujemo v precejšnji meri tudi vprašanje nabave reprodukcijskih materialov. Glede na sproščen uvoz pa v zadnjem času nimamo več resnejših problemov s kvalitetskimi materiali, kar je za našo proizvodnjo še posebej pomembno...«

»Ali je res, da ste pri prodaji svojih izdelkov v Sloveniji v enakopravnem položaju v primerjavi s svojimi konkurenti?«

»Res je. Povsod po svetu, pa tudi pri nas — razen v Sloveniji — prodajajo tako blago, kot so prikolicke, ki veljajo tudi 9 milijonov starih dinarjev in več, na kredit. Slovenske banke pa nam teka le omogočajo. Ne zdi se nam tudi logično, da imajo manj razviti kraji večje možnosti kreditiranja, kot jih imamo v Sloveniji.«

A. ULAGA

S SEJE UPRAVNEGA ODBORA GOSPODARSKE ZBORNICE SR SLOVENIJE

ALI POSPEŠUJEMO STABILIZACIJO GOSPODARSTVA?

Pred tednom je upravni odbor Gospodarske zbornice SR Slovenije v eni izmed točk dnevnega reda razpravljal o gibanju gospodarstva v I. tromesečju letošnjega leta. Vprašanja, ki so si jih zastavili na zbornici predstavnikov gospodarstva ob prvih rezultatih gospodarskih gibanj v letošnjem letu, so seveda veliko bolj obširna, kot jih povzemamo iz te razprave. Težišče razprave pa je bilo osredotočeno na zasnovano stabilizacijo gospodarstva in na proučevanje delovanja posameznih gospodarskih ukrepov.

Težišče izvajanja gospodarske reforme je prešlo v delovne organizacije. Zato podjetja doslej še niso imela toliko težav, kot jih imajo letos. Poslovne banke so prisiljene zmanjševati kredite, ker so se tudi njim znižali krediti pri Narodni banki — doslej približno za 15 milijard, do konca junija pa jih morajo vrniti še približno za 18 milijard S-din — s čimer pa narašča nelikvidnost celotnega gospodarstva. Navzlic manjši kreditni moči bank pa so seveda povsem upravičene zahteve gospodarstva po večji poslovnosti bank. Sredstva na žiro računih gospodarskih organizacij so ob koncu marca za skoraj polovico manjša, kot so bila decembra lani. V aprilu in maju pa pravijo, da je denarja še manj. Zaradi pomanjkanja sredstev pa naraščajo medsebojne terjatve, zaloge se kopičijo in resno zavirajo proizvodnjo.

Ali morda časovno pretiravamo z reformnimi ukrepi? Nismo morda z njimi naložili gospodarskim organizacijam prevelikega bremena? Takšna in

podobna vprašanja si danes pogosto zastavljamo. Del delovnih organizacij še vedno trdi, da je potrebno gospodarsko reformo in njene ukrepe časovno raztegniti z »blajimi zakonskimi intervencijami« in tako ublažiti gospodarski položaj delovnih organizacij. Vendar računajo gospodarstveniki, da je poldrugo leto razmeroma dolgo obdobje za prilagajanja gospodarstva novim razmeram. Za ravnovesje je bilo potrebno spremeniti zunanjetrgovinski in devizni režim, kreditni sistem, emisijsko politiko narodne banke, izvesti revalorizacijo osnovnih sredstev in uveljaviti novi sistem obračuna in uporabe amortizacije. Vse te ukrepe so zvezni organi prav zaradi tega, da bi delovne organizacije pridobile čas, pomaknili na konec leta, čeprav so delovne organizacije vedele od začetka uveljavljanja reforme, da je potrebno gospodarstvo stabilizirati, torej uveljaviti potrošno z razpoložljivimi sredstvi.

Ob vsem tem pa seveda ni mogoče samo opazovati, kako gospodarske organizacije tonejo v težavah, toliko manj, ker vemo, da leži vsa nadaljnja pot gospodarske reforme na hrbtih delovnih kolektivov.

Po podatkih o gospodarjenju v I. tromesečju letos ugotavljamo nižjo stopnjo dinamike v gospodarski rasti. Industrijska proizvodnja, ki pa je pri nas bistveni element gospodarskega razvoja, je v prvih treh mesecih le za 3,7 % večja od lanske v istem obdobju, povprečna trimesečna proizvodnja pa je celo za odstotek nižja od lanskega povprečja.

Najbolj tarejo delovne organizacije zaloge končnih izdelkov. Za prve mesece v letu je sicer značilno, da zaostaja prodaja izdelkov splošne in osebne potrošnje, vendar so letošnji zastoji prodaje presegli vsa dosedanja leta in pomenijo za mnoge že resno zaviranje proizvodnje. Vzroki za te razmere so še vedno v neusklajenosti med strukturo proizvodnje, ceno, izbiro in kvaliteto blaga ter povpraševanjem na domačem in tujem trgu. Prav v zalogah pa ležijo znatna obratna sredstva, ki vplivajo na likvidnost ter gospodarsko aktivnost podjetij. Ugotavljamo, da je kopičenje zaloga posledica počasnejšega poslovanja pred reformo — na eni strani zaprtost trga, na drugi široke

možnosti potrošnje. Zaradi tega je zvezni izvršni svet sprejel tudi osnutek zakona za kritje izgub pri razporeditvi zalog. Razumljivo pa je, da je lahko takšna razporedila in pokrivanje izgub le trenutna rešitev. Za mnoga področja gospodarstva mora pomeniti zadnji opomin za staro ugotovitev: izbirati bo treba tako proizvodnjo, ki bo našla kupca na trgu.

Ko govorijo o problemih zalog pa mnoge panoge gospodarstva resno opozarjajo na anomalije, ki jih povzročamo z uvozom nekaterih izdelkov splošne potrošnje. Za tekstilno industrijo je uvoz tekstilnega blaga nož v hrbet. Podobno je z uvozom ravnega stekla in še z nekaterimi drugimi izdelki. V nobenem teh primerov ne gre za pravi intervencijski uvoz, ampak je v ozadju bogatenje enih na račun drugih, kar v takšnih primerih ne bi smeli dovoliti še posebno ne, kadar so prizadeta podjetja s sodobno tehnologijo in s cenami, ki niso večje kot na svetovni trgu.

V takšnih in podobnih primerih pričakuje večina delovnih organizacij večjo učinkovitost širše družbene skupnosti, ne da bi pri tem zavirali osnovni namen reforme, ampak da bi pomagali gospodarstvu čimprej prebroditi sedanje težave.

I. V.

Ali veste...

... da je v Kemični tovarni v Rušah, ki je največja med 29 podjetji kemične industrije v naši republiki, odpisanih že 77 odstotkov osnovnih sredstev, kljub temu pa ustvarjajo zaposleni v tej tovarni 80 odstotkov večji neto proizvod na zaposlenega, kot znaša povprečni neto proizvod na zaposlenega v slovenski industriji;

... da bo blejsko lesno-industrijsko podjetje, ki zaposluje kakih 700 delavcev, letos ustvarilo 4,5 milijarde S-dinarjev bruto dohodka. Izvoziti pa namerava tretjino svoje proizvodnje v vrednosti 1,5 milijona dolarjev;

... da se je letos v prvem četrtletju prvič odločilo za potovanje v tujino 363.000 naših državljanov. 64 odstotkov več kot v istem času lani, mejo pa so v tem času naši državljani prestopili 875.000 krat;

... da bo jugoslovanska kmetijska banka odobrvala delovnim organizacijam za investiranje v kmetijstvo do leta 1970 posojila v višini 4,4 odstotni obrestni meri s povprečnim 15-letnim odpisnim rokom;

AKTUALNA VPRAŠANJA S PODROČJA KULTURE IN PROSVETE

FRANC
RAKAR

učitelj na osnovni šoli Brestanica — Krško

Kaj menite, kako bi morali urejati odnose med delovnimi organizacijami in izobraževalnimi skupnostmi?

K dobrim samoupravnim odnosom morata prispevati v enaki meri obe pogodbeni stranki. Če bi hoteli kolikor toliko izenačiti materialne in samoupravne pogoje izobraževanja in vzgoje po komunah, potem morajo izobraževalne skupnosti med seboj tesno sodelovati pri določanju meril za delitev sredstev. Osnova za vrednotenje izobraževanja in vzgoje bi moralo služiti poleg ostalih specifičnih pogojev delovnih organizacij opravljeno

delo na podlagi delovnega programa. Toliko bolj pomembna bo kadrovska sestava skupščin izobraževalnih skupnosti. Pri vrednotenju izobraževalnega dela bi se morale skupnosti zavedati, da morajo skladno z možnostmi najprej odpraviti staro načelo — »vsem enako«, hkrati pa spodbujati načelo — za enako izobraževalno nalogo in delo ustrezno vrednotenje tega dela. Pri tem bo morala pomembno in odgovorno nalogo opraviti republiška izravnalna skupnost.

FRANCE
KOSMAČ

filmski režiser

Pri nas je splošno znana fraza, da je kultura »deficitarna dejavnost«. Ali lahko reši to vprašanje ustvarjalno sodelovanje med kulturnimi delavci in »potrošniki« kulturnih dobrin?

Prepričan sem, da bi na osnovi dobro zasnovane in vodene ankete, ki bi jo lahko pripravil RO sindikata delavcev družbenih dejavnosti, ugotovili s precejšnjo natančnostjo, v čem je vloga in pomen kulture v naši družbi. Na osnovi ankete se bomo približali »meglenicam«, ki jim pravimo zdaj družbene potrebe, razložili bomo ne le potrebe, ampak tudi obseje sedanjega kulturnega prostora, ki ga obvladujejo ali ne obvladujejo naše kulturne ustanove in zavodi. Izvedeli bomo, za koliko

in za kakšne kulturne dobrine je voljan potrošnik plačati iz svojega žepa, koliko in za kakšno ceno jih že plačuje. Takšna raziskava je nujna iz več razlogov. Ne le, da bi z njeno pomočjo razčistili položaj tako imenovanih kulturnih institucij in kulturnega delavca, ampak bi anketa služila tudi za orientacijo celotni gospodarski in kulturni politiki, saj izhajata obe iz istega izhodišča — iz prizadevanja približati vsakemu človeku možnost celovitosti življenjskih manifestacij.

ZAKON ZAČENJA VELJATI...

(Nadaljevanje s 1. strani)
učinkovito bodo prelomile z nekdanjim administrativno proračunskim uravnavanjem odnosov med družbo in šolo. Brž ko bi usmerile svojo dejavnost samo na razdeljevanje sredstev, za takšno delovno usmeritev izvira namreč veliko pobud iz izkušnje minulih let, pa ne bi pripomogle k bistveno drugačnim samoupravnim odnosom na področju izobraževalne vzgoje. Izobraže-

valne skupnosti prevzemajo v pristojnost in odgovornost celotno izobraževalno politiko in jo bodo morale tudi tako celovito zasnovati v temeljnih samoupravnih dokumentih.

USPEŠEN START
V NOVE POGOJE
FINANCIRANJA

Do 15. junija morajo občinske skupščine sprejeti odloke o stopnjah občinskih prispevkov za izobraževanje in določiti del občinskega davka od prometa blaga na drobno, ki je namenjen za izobraževanje. Do 1. julija, ko bodo izobraževalne skupnosti začele z delom, pa je zelo kratko obdobje za rešitev nekaterih najnujnejših vprašanj v prehodnem obdobju delovanja izobraževalnih skupnosti. Zakon je sicer upošteval prehodne težave s financiranjem izobraževalnih dejavnosti. Dokler izobraževalne skupnosti ne sklenejo pogodb za financiranje skupnih nalog, bodo dobivale delovne organizacije akcijne najmanj v višini mesečnih zneskov, ki so jih dobivale v prvem polletju letošnjega leta. Pomeni, da vendarle ostaja možnost, da izobraževalne skupnosti navzlic kratkim rokom dobro proučijo me-

rila za sklenitev pogodb.

Denarna sredstva za uspešen start v nove pogoje financiranja izobraževanja in vzgoje so zagotovljena. V republiškem proračunu so sredstva za redno dejavnost izobraževanja povečana za 15,8 %, v občinah govore prvi podatki o povečanih sredstvih za približno 9 %. Republiška skupnost bo imela po 1. juliju na voljo najmanj 300 milijonov S-dinarjev sredstev za intervencijo pri tistih temeljnih izobraževalnih skupnostih, kjer so občinske skupnosti že izpolnile svoje dolž-

nosti, jim pa po določitvi zakona še gredo dopolnilna sredstva za izboljšanje pogojev izobraževalne dejavnosti.

Ob vsem tem gre za očitne materialne in samoupravne premike na področju izobraževanja in vzgoje. Prosvetni delavec dobiva čvrstjši družbeno ekonomski položaj. S tem pa prevzema tudi odgovornost, da se bo skupno z drugimi družbenimi dejavniki čimbolj prizadevno vključil v nove samoupravne odnose na svojem delovnem področju.

I. VRHOVČAK

OGLEJTE SI

v knjigarni vašega mesta IV. knjigo Staneta Kavčiča »Samoupravljanje«.

SPREMEMBE V RIMSKO KATOLIŠKI CERKVI

je poglavje te knjige, v katerem boste našli odgovore na številna aktualna vprašanja naše družbe.

KUPITE

zanimivo knjigo, če se zanimate za družbena vprašanja.

POPUST

dobite pri nakupu III. in IV. zvezka »Samoupravljanja«, če knjigi naročite pri upravi ČZP Delavske enotnosti, Ljubljana, Dalmatinova 4.

IZOBRAŽEVANJE SINDIKALNIH KADROV V MARIBORU

V šoli teorije in prakse

Med številnimi delavskimi univerzami v Sloveniji, ki hočejo izpopolnjevati družbeno ekonomsko znanje, je tudi delavska univerza v Mariboru, ki je zelo močno orientirana na izobraževanje samoupravljalcev. Za takšno obliko dela so se pri delavski univerzi odločili zato, ker so z različnimi anketami in testiranjem članov samoupravnih organov ugotovili, da je njihova izobrazbena raven zelo nizka, saj nekateri niso znali našteti niti tega, kakšne sklade ima delovna organizacija, kaj je bilanca in podobno. Program tako imenovanega družbeno ekonomskega izobraževanja je zelo širok in obsega naslednje oddelke: politično šolo, ki je namenjena članom Zveze komunistov v delovnih organizacijah, seminarje za člane samoupravnih organov in raznih komisij organov upravljanja ter posamična predavanja za samoupravljalce.

Ker je občinski sindikalni svet v Mariboru menil, da morajo biti ravno člani sindikalnih podružnic idejni iniciatorji številnih progresivnih pobud v procesu samoupravljanja, je v začetku letošnjega leta predlagal delavski univerzi, da naj bi organizirala tudi seminarje za predsednike in tajnike izvršnih odborov sindikalnih podružnic

mariborskih delovnih kolektivov. Takšna oblika izobraževanja v Mariboru ni nova, saj so že pred leti poskušali dvigniti idejno raven članov sindikata, vendar takrat takšno izobraževanje ni rodilo želenih sadov, ker je bilo zgolj instruktivne narave za konkretne sindikalne akcije.

Vendar letos ni bilo tako, saj so predsedniki in tajniki izvršnih odborov sindikalnih podružnic z navdušenjem sprejeli pobudo občinskega sindikalnega sveta v Mariboru. Tako je delavska univerza organizirala do sedaj 15 tridnevni seminarjev. Da so bili predsedniki in tajniki izvršnih odborov sindikalnih podružnic mariborskih delovnih kolektivov res navdušeni za takšno izobraževanje, pove že podatek, da je bilo na vsakem seminarju skoraj 30 seminaristov.

Program seminarjev je obsegal naslednje teme: vloga in mesto sindikata, samoupravljanje kot perspektiva družbenega razvoja, interna zakonodaja delovnih organizacij, priprava in vodenje sestankov, javno mnenje, odnosi med ljudmi ter sodobna družba in izobraževanje. Ze iz neštetihih tem je razvidno, da je bil program predavanj precej obširen. Toda kljub številnim temam, ki so jih obravnavali, so predsedniki in tajniki izvršnih odborov sindikalnih podružnic vseeno našli čas, da so ob vsaki temi razpravljali tudi na osnovi lastnih izkušenj, tako v organizirani razpravi po predavanju kot v osebnih kontaktih prisotnih.

Sredstva za izvedbo teh seminarjev so prispevale delovne organizacije mariborskega območja ter občinski sindikalni svet. Ob tem je potrebno omeniti, da občinskomu sindikalnemu svetu ni bilo žal nobenih sredstev za te seminarje, ker meni, da je važna kvaliteta seminarjev, ki bo gotovo imela dolgoročen vpliv na razvijanje samoupravljanja. Iz vsega tega je razvidno, da so ti seminarji dejansko uspeli, zato se je občinski sindikalni svet v Mariboru odločil, da bodo takšni seminarji odslej stalna oblika izobraževanja članov sindikalnih podružnic mariborskih delovnih kolektivov.

VILI GUČEK

KAKO SPOŠTUJEMO
DOGOVOR

PO SLEDOVIH PRIPOROČILA
IZVRŠNEGA SVETA SR SLOVENIJE O FINANCIRANJU
DRUGOSTOPENJSKEGA ŠOLSTVA

V Novi Gorici
še brez pogodb

V Novi Gorici imajo za financiranje šolstva en sam sklad, v katerega odvajajo delovne organizacije 1,2 % od svojih bruto osebnih dohodkov.

»V minulem letu je bila realizacija sklada za 8 % večja od plana,« pravi Kletlija Rožič, tajnica občinskega sklada za financiranje šolstva v Novi Gorici. »V letošnjem letu naj bi se nateklo v sklad po naših izračunih 195 milijonov starih dinarjev. Vendar dosedanja realizacija ni v skladu s planom. Menim, da zato, ker čakajo delovne organizacije na polletni obračun...«

Kletlija Rožič ni hotela podrobneje komentirati, zakaj je danes realizacija sklada pod planom, češ da ti podatki ne sodijo v javnost, ker bi utegnili škoditi. Komu, tega nismo slišali.

Na občini v Novi Gorici smo zvedeli samo še to, da se šole na tem območju ne morejo pritoževati, ker redno prejemajo potrebna sredstva za svoje osebne dohodke in materialne izdatke. Kletlija Rožič pa je k temu dodala, da ima sklad precejšnje težave s sofinanciranjem drugih občin, ker te ne nakazujejo pravočasno svojih deležev...

PREMALO SREDSTEV ZA MATERIALNE IZDATKE

Skrivnostni odgovori tajnice sklada za šolstvo v Novi Gorici, točneje povedano nezaupljivost in trditve, da prejemajo vse šole potrebna sredstva pravočasno in v višini, ki zadočuje najmanj tekoče izdatke, so nas napotili med drugim tudi na novogoriški Elektrogospodarski šolski center »Branko Brelih«.

»Za letošnje leto še nismo sklenili pogodb s skladom za šolstvo,« pravi Jože Žorž, računovodja pri Elektrogospodarskem šolskem centru. »Računamo na 12-odstotno povišanje v primerjavi z lansko realizacijo. Kako shajamo...? Menim, da je naš šolski center v neenakopravnem položaju v primeri z drugimi šolami, kjer so materialni izdatki mnogo mnogo manjši od naših. Pri nas je namreč veliko praktičnega pouka, zanj pa so seveda potrebna precejšnja sredstva. Ključ za delitev sredstev pa je enak tako za nas kot na primer za gimnazijo. To vsekakor ni v redu. Zaradi pomanjkanja sredstev za materialne izdatke smo že v minulem letu stopili v stik z nekaterimi podjetji, ki so vzela na prakso naše učence. Tako nam je v precejšnji meri uspelo znižati potrebne materialne izdatke za praktičen pouk...«

Podobno kot za Elektrogospodarski šolski center »Branko Brelih« velja tudi za lesno industrijsko šolo v Novi Gorici. Sredstev za materialne izdatke je na voljo znatno manj, kot pa bi zahtevale sodobne metode pouka na strokovnih šolah...

»ŠE NISMO SKLENILI POGODB«

»Minulo leto smo nakazovali sredstva skladu za šolstvo redno vsaka dva meseca,« pravi Viktor Vičič, računovodja v podjetju Sampionka v Renčah. »Letos pa s skladom še nismo sklenili pogodb, zato tudi nismo še ničesar nakazali. Naj povem, da smo prejeli prav danes od sklada za šolstvo zahtevek, da nakazamo za minule štiri mesece 1,2 % od bruto osebnih dohodkov. Seveda bomo to storili že jutri...«

Skratka, v Sampionki pravijo, da v njihovem podjetju ni problematično odvajanje določenega dela bruto osebnih dohodkov na račun skladov za šolstvo.

»Če pa občina ne kaže pravega interesa za pravočasno sklepanje pogodb oziroma za ažurno poslovanje, potem tega niso krive delovne organizacije,« sodijo upravitelji Sampionke. »Pri nas prav dobro vemo, da potrebuje naša družba sposobne strokovnjake, zato tudi ne zaostajamo za drugimi, ko je treba seči v žep in nekaj odriniti za šole.«

IZDATKI ZA ŠOLSTVO SO V PLANU

Anica Ličen, šef analitsko planskega oddelka v novogoriškem Meblu, pa komentira odvajanje sredstev šolskemu skladu za svoje podjetje takole:

»Delavski svet v letošnjem letu še ni izoblikoval stališča do prispevka za šolstvo. Lani je odvedla naša delovna organizacija na ta račun dobrih 15 milijonov starih dinarjev. Letos pa še nič, ker še vedno nimamo ustrezne pogodbe z občino...«

Tudi v tej novogoriški tovarni menijo, da vprašanje financiranja šolstva še vedno ni zadovoljivo urejeno.

»Če bi sami krojili politiko financiranja šolstva,« pravijo samoupravljalci v Meblu, »potlej bi se potrudili, da bi imele strokovne šole boljše delovne pogoje. Svoje obveznosti do občine pa bomo seveda izpolnili tudi letos, saj je treba skleniti le še pogodbo. Izdatki za šolstvo so namreč predvideni v našem planu...«

POGODBE SO STVAR SKLADA!

Tudi v podjetju Vozila v Novi Gorici niso v letošnjem letu še ničesar nakazali skladu za šolstvo.

»Lani smo prispevali za sklad blizu 9 milijonov starih dinarjev, letos pa še vedno čakamo na pogodbo. Če bo pogodba ustrezala lanskim, bomo v letošnjem letu prispevali v sklad za šolstvo dobrih 11 milijonov starih dinarjev. A kot rečeno, čakamo, da bomo sklenili pogodbo...«

Torej tudi v tem novogoriškem podjetju čakajo... Čakajo na sklenitev pogodbe s skladom za šolstvo.

Zakaj pa čakajo na občini, ne vemo. Ne vemo zato, ker tudi »ta podatek ni za javnost, ker bi utegnili...« Pa pustimo to. Dejstvo je, da na račun čudnega odnosa nekaterih ljudi do informiranja javnosti naša akcija v Novi Gorici to pot ni dosegla tega, kar smo želeli, da bi s prstom pokazali na tiste, ki zahtevajo sodobno organizirano šolstvo, sami pa k temu nečesto ničesar prispevati. Težko bi namreč valili krivdo na tiste delovne organizacije, ki smo jih obiskali v Novi Gorici kar na »slepo srečo«, saj bi jim lahko v najslabšem primeru očitali le zamudo, pa še tega ne s polno pravico, saj je sklepanje pogodb v prvi vrsti dolžnost sklada, ne pa delovnih kolektivov!

A. ULAGA

Politično
delo

LJUBLJANA, zapisano v novinarsko beležnico na nekem posvetu kot RESNIČNA in ŽALOSTNA anekdota.

V neki vasi na Primorskem živita mož in žena, oba po poklicu učitelja, oba zaposlena na domači osnovni šoli. Kot mnogi drugi zaposleni starši imata tudi onadva otroka, ki mu v šoli ne gre najbolje. Njun otrok hodi v isto šolo, kjer onadva delata. Pa je otroku v šoli le preveč huda predla in preveč je bilo slabih ocen. In ker je vaški duhovnik ORGANIZIRAL dopolnilni pouk za vse take »tičce«, ki iz šole domov niso prinašali le dobre volje, sta tudi onadva sklenila, da ga pošljeta v DOPOLNILNO SOLO.

Čez čas pa sta bila v dvolu, ali sta ravnala prav. Pravzaprav sta oba člana Zveze komunistov. Vprašala sta za mnenje svoje sotovariše. Na vprašanje, zakaj sama kot učitelja nista z otrokom doma več delala, sta odvrnila, da sta oba preveč zavzeta s POLITIČNIM DELOM.

V SVOJO NOVINARSKO BELEŽNICO SEM SI Z RDEČIM SVINČNIKOM ZAPISALA TOLE: KAKŠNA JE UČINKOVITOST POLITIČNEGA DELA DVEH UČITELJEV, ČE ZA VSE SLABE UČENCE NA ŠOLI NISTA ZNALA V ŠOLSKIH PROSTORIH IN S POMOČJO UČITELJSKEGA KADRA ORGANIZIRATI DOPOLNILNEGA POUKA?

S. G.

Kadar potujete skozi Ravne, vas bo gostoljubno sprejel

Dom železarjev na Čečovju

Zadovoljni boste odšli in se zopet vračali

Na konferenci samoupravljalcev v Logatcu — eni od predvidenih, ki naj prispevajo gradivo za zvezno konferenco te vrste ob koncu leta — se je oglasil en sam neposredni proizvajalec. Izdelovalec copat iz Žirov.

Upravni in proizvodni vrh delovnih organizacij, ki je imel tudi tokrat glavno besedo, je molčečnost delavcev pripisal premajhnemu zanimanju za samoupravljanje in premajhni razgledanosti na tem področju. Neki dušebrižnik in prostovoljni zagovornik proizvodnih delavcev je zbranim ganljivo trkal na prsi, češ naj vendar delavce seznanjajo z vsem, kar se dogaja v kolektivih, ker to morajo vedeti, in nato znižal glas: »Ko la ljudje ne bi dremali na sestankih.«

In vendar so prav ti molčečniki največ prispevali za kritično ocenitev samoupravljanja v logaški občini in obrazložili samoupravno mlačnost ter dremavico... Občinski sindikalni svet je namreč pred to konferenco izvedel na svojem območju anke to o samoupravljanju, v kateri je sodelovalo 80 % neposrednih proizvajalcev.

KLI LOGATEC

NIHČE NI VSEVED

SAMOUPRAVLJANJE: DA ALI NE?

Vem, da je vprašanje neumestno. Vendar, na konferenci je bilo tolikokrat omenjeno premajhno zanimanje za samoupravljanje, da kaže vprašati, ali je neposrednim proizvajalcem ta ustavna pravica in dolžnost odveč.

Anonimno je 82 % anketirancev odgovorilo, da ne bi pristali na ukinitev samoupravljanja. Utemeljitev so različne: največ se jih boji, da bi bili delovni ljudje potem slabše zaščiteni, samo za spoznanje manj jih pravi, da bi imeli »vodilni« preveč oblasti in bi se zato medsebojni odnosi poslabšali, 25 % anketirancev pa trdi, da neposredni proizvajalci ne bi mogli uveljaviti svojih predlogov, birokracija pa bi se še bolj razmahnila...

Samoupravljanju je bila torej tudi anonimno izglasovana zaupnica. Z večino glasov. In utemeljena.

»NE VEM, ČE BI KAJ POMAGALO«

Vzroki molčečnosti so obrazloženi v anketi. Na vprašanje, kaj anketiranci najbolj ovira, da na sestankih ne povedo svojega mnenja, jih je 32 % odgovorilo, da ne vedo, če bi kaj pomagalo, 29 % se jih sklicuje na svoje slabo govornišvo, ravno toliko pa na strah, da bi jih vodilni spravili iz podjetja...

Ali niso tiste odgovori prepričljivejši, kakor občutek direktorja tovarne Trak-Etiketa iz

ŽIROV, KI JE SAMOUPRAVNO MLAČNOST NEPOSREDNIH PROIZVAJALCEV PRIPISOVAL PREMajHNemu Zanimanju ZA SAMOUPRAVLJANJE

HVALA ZA DUŠEBRIŽNIŠTVO

Toda občutku o premajhni zavesti se na konferenci niso uprli proizvodni delavci, ampak logaški učitelj. »Ne govorite o premajhni delovni zavesti,« je rekel (ta občutek se je na konferenci večkrat ponovil), »dokler so delavci pripravljeni pristati na nižje osebne dohodke, zato da bi se poslovni skladi podjetij povečali. Ne gre samo za dobre zaslužke, četudi so zato delitev najbolj občutljivi. Svojo zrelost in zavest so dokazali tudi v odgovorih na anketno vprašanje kaj bi bilo treba storiti, da bi se povečal dohodek podjetja in njihovi zaslužki. Polovica jih meni, da bi morali modernizirati tehnologijo proizvodnje, izboljšati kakovost izdelkov, medtem ko jih je 70 % predlagalo izboljšave na svojem delovnem mestu, vendar jih je kar 37 % dodalo, da njihovi predlogi niso bili sprejeti...«

Pametneje bo, če razpravljamo o usposobljenosti neposrednih proizvajalcev za samoupravljanje, misliti bo treba na seminarje zanje, o pripravih gradiva za seje in o pravočasnem ali nepravočasnem obveščanju samoupravljalcev, skratka o problemih, na katere so v anketi opozorili.

Logaški učitelj je pripomogel, da je razprava skrenila od solzavega dušebrižništva in počeznih občutkov k cilju te kon-

ference, ki vsekakor ni bil udrihanje po proizvodnih delavcih zaradi samoupravne pasivnosti, niti zagovarjanje molčečnikov, kakor da bi bili novorojenčki v inkubatorjih, potrebni pomoči dušebrižnikov.

SAMOKRITIČNA PRIZNANJA

Mar ni 62 % anketirancev odgovorilo da samoupravni organi potrjujejo tudi predloge, ki jih ne razumejo popolnoma? Zakaj?

Nekateri šele zadnji trenutek dobe gradivo za seje ali pa ga sploh ne dobijo. Velikokrat je preveč učeno sestavljeno, največja ovira zavestnih samoupravnih odločitev pa je premajhna strokovna in družbenopolitična razgledanost samoupravljalcev.

Večina anketirancev meni, da morajo biti v samoupravnih vodstvih čimbolj razgledani člani delovnega kolektiva. Toda v tem primeru bi imeli v samoupravnih vodstvih same — strokovnjake...

Samoupravljanje v slepi ulici?

Nikakor ne!

Tako molčečniki kakor razpravljavci na konferenci so nakazali izhod.

VSEVEDOV NI VEČ

»Če gre podjetju dobro, se govori, da je samoupravljanje dobro, če gre slabo, so krive strokovne službe,« je dejal predsednik delavskega sveta iz KLI Logatec. »Mislim, da se moramo o tem pogovoriti. Vsevedov danes ni več, od delavcev v samoupravnih vodstvih pa zahtevamo, da se na vse spoznajo. Ali lahko proizvodni delavec roletnih letov, ki je sodočlal o plastificiranju, tudi s polno odgovornostjo izglasuje sklep o nakupu strojev za plastificiranje roletnih letov, kakšnih še živ dan ni videl?... Vidite zaradi tega je tudi o zaključnih računih malo razprave. Oglasi se samo tisti, ki je v takih rečeh doma... Razmejiti bo treba odgovornosti.

»Vojske še nikoli niso 'zafurali' vojaki, ampak generali,« se je oglašil referent za osebne dohodke iz žirovske Alpine. »Ob sedanjem načinu samoupravljanja se strokovnjaki rešijo vsake materialne odgovornosti za svoje delo, takoj ko samoupravni organi sprejmejo njihove predloge. To pa ni v redu, zlasti če jih na slepo izglasujejo.«

Razmejitev dela med strokovnimi službami in samoupravnimi organi je bila eden izmed najbolj utemeljenih pred-

logov na konferenci samoupravljalcev v Logatcu. Podprli so ga tudi anketiranci.

PREVEČ IZGUBLJENEGA ČASA

Predstavnik logaškega obrata Gozdnega gospodarstva Ljubljana je med drugim opozoril, da pri njih 25 ljudi presedi po 8 ur mesečno na sejah osrednjega samoupravnega vodstva. Predloge za te seje in zaključke obravnavajo seveda še delovne enote, kar znatno poveča število ur, porabljenih za samoupravljanje.

Potem se je vprašal: »Zakaj delavski svet izgublja čas, na primer s tem, ali naj kmetu prodamo 5 kubičnih metrov lesa?«

Nekdo drug je dodal: »Ali pa z razgovorom o nakupu varnostnih čevljev, ki jih delavci po pravilniku o higien-

OBROT MODNIH OBLACIL V LOGATCU

sko tehničnem varstvu morajo imeti?»

Razpravljavci so predlagali, naj bi točno razmejili, o čem naj odločajo izključno samoupravna vodstva, kdaj naj dajejo soglasje k predlogom strokovnih služb in o čem naj bodo samoupravni organi zgolj seznanjeni. S takšno razmejitvijo dolžnosti in pravic bi lahko zaostriili tudi materialno odgovornost akterjev (nadzor naj bi ostal samoupravnim organom), obenem pa ekonomizirali razprave samoupravnih vodstev, ki se zdaj izgubljajo v malenkostih tudi zaradi tega, ker se neposredni proizvajalci spoznajo nanje, važnejša vprašanja pa hitro rešijo z izglasovanjem »mačka v zaključju«.

Anonimni anketiranci so to hitrico takole pojasnili: »Če bi

spraševali, bi se blamirali, če bi na slepo razpravljali, bi dokazali svojo nevednost.«

Samoupravne seje bi seveda hitreje potekale tudi, če bi bilo gradivo zanje dobro pripravljeno in pravočasno dostavljeno članom samoupravnih organov.

BIANCO ČEK

En sam diskutant na konferenci samoupravljalcev pa je načel vprašanje, koliko so sklepi samoupravnih predstavništev kolektivna volja tistih, ki so jih izvolili.

Verjetno se mu je to vprašanje vzbudilo ob anketnih podatkih, da večina upravljalcev ne ve niti, kdaj so seje samoupravnih organov (čeprav bi po predpisih morale biti javno najavljene), še manj pa se samoupravni predstavniki posvetujejo z njimi o vprašanjih, ki jih nameravajo obravnavati na

nih vodstev in za sestanke, kjer predvsem poslušajo, če že ne dremljejo?

PUŠČICE NAVZVEN

Prvi jih je sprožil tajnik krajevne skupnosti Logatec, ki se je spraševal, ali imajo neposredni proizvajalci in nasploh delovni kolektivi kak vpliv na trošenje sredstev, ki jih prispevajo za družbene službe?

»Veliko dajemo za družbene službe, vemo pa, da je kljub našim opozorilom še vse preveč birokracije in razpisništva.

Poglejte, koliko denarja gre za izobraževanje kadrov. Rečeno je bilo, da bodo strokovnjaki izvedli gospodarsko reformo. Koliko jih je prišlo zadnje čase v podjetja? Solamo jih za inozemstvo. Po 30 milijonov starih dinarjev investiramo v vsakega visokošolskega diplomiranca. Ali manj prispevamo za izobraževanje ali pa pogledimo, če so vsa delovna mesta ustrezno zasedena, in nesposobne delavce zamenjamo s sposobnimi.«

Puščica je zadela v živo. Med razpravo je bilo namreč rečeno, naj občine in »višji« prenehajo vsiljevati delovnim organizacijam »svoje« vodilne ljudi. Razpise delovnih mest ter izbire strokovnjakov naj prepustijo kolektivom. Če razmeje materialno odgovornost med strokovnimi službami in samoupravnimi organi, se ne bo treba bati, da bi odgovorna delovna mesta zaupali nesposobnim (četudi imajo dobre zveze). Vsak kandidat pa bi sam dvakrat premislil, preden bi hkrati z vodilnim mestom prevzel moralno in materialno odgovornost, ki je povezana z njim.

Druga puščica je bila uperjena v sedanje oblikovanje dohodka v šolstvu, zdravstvu in v organizacijo socialnega zavarovanja. Vse financirajo delavci, je bilo rečeno, to je pa tudi edina »pravica« financiranj... Izredni prispevek za socialno zavarovanje je bil uveden ravno tistega dne, ko so v Alpini in KLI Logatec delavci sklenili, da ga ne plačajo. Vodstvo obeh tovarn je namreč mislilo, da smejo kolektivi sami odločati o tem.

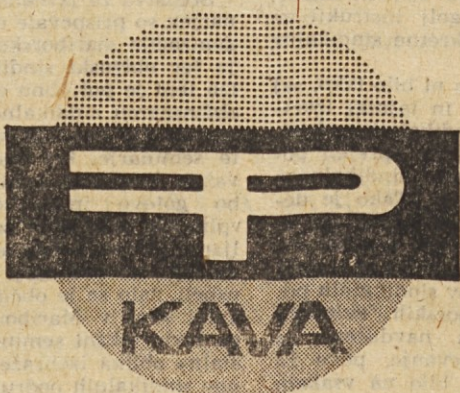
Nekdo je dejal: »Zaostriamo odgovornost na vseh ravneh. In spoštujemo zakonjene dogovore tudi v družbenem upravljanju.«

Ob otvoritvi konference izrečena želja, naj bi nakazali predvsem deformacije samoupravljanja, se je izpolnila. Sugestii — anonimnih in javnih — je bilo dovolj za boljše delo.

Ne morem si pa pojasniti, zakaj so se molčečniki po konferenci molče razšli.

MARIOLA KOBAL

ZA VAŠ OKUS LE

Zahtevajte jo v vaši trgovini!

Vam nudi moden asortiment konfekcije, galanterije in metražnega blaga

modna hiša
LJUBLJANA - MARIBOR

PRODAJNI SERVIS

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL - ZDRUŽITE SE!

Posebna izdaja za RO sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije

Delo republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti v mandatnem obdobju 1963-1967

Ustanovni občni zbor, ki je bil maja 1963. leta, je pred SINDIKAT DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI postavil zlasti naslednje naloge?

- urejevanje materialnih in drugih odnosov med gospodarstvom in družbenimi dejavnostmi in skrb za skladen razvoj med posameznimi vejami družbenih dejavnosti;
- razvijanje sistema dohodka in samoupravljanja v družbenih dejavnostih;
- vzgoja članstva v samoupravljalce, ki znajo usklajevati interese posameznika in socialistične družbe;
- skrb za učinkovito strokovno izobraževanje delavcev družbenih dejavnosti;
- skrb za družbenopolitično vzgojo zaposlenih v družbenih službah;
- vzgoja sindikalnih kadrov v sposobne, strokovno in družbeno razgledane politične delavce.

Po tem razmeroma kratkem obdobju uresničevanja tako obsežnih in kompleksnih nalog lahko ugotovimo, da je bil program dela republiškega odbora pravilno postavljen, saj je obvezoval in narekoval reševanje najbolj perečih vprašanj na področju družbenih dejavnosti. Seveda se

je razen omenjenih pojavljala še vrsta nepredvidenih nalog in problemov, ki so pogosto zahtevali hitro ukrepanje republiškega odbora. Prav takšne naloge so otežile operativno planiranje dela odbora, kar je imelo za posledico, da delo ni moglo biti vedno dovolj sistematično in poglobljeno in da zato tudi uspehi niso bili vedno takšni, kot bi jih želeli.

Kljub temu menimo, da dejavnost odbora lahko ocenimo pozitivno, kot pravilno usmerjeno in relativno učinkovito. Takšno oceno je mogoče dati na osnovi izčrpnih analize dela odbora v minulih štirih letih, ki jo bomo tudi skušali v glavnih obrisih podati v nadaljevanju poročila.

DEJAVNOST SINDIKATA PRI UREJANJU ODNOSOV MED GOSPODARSTVOM IN DRUŽBENIMI SLUŽBAMI

Upoštevajoč dejstvo, da se ob vse širši družbeni delitvi dela položaj družbenih dejavnosti bistveno spreminja in da zaostajanje kateregakoli elementa — gospo-

darske ali negospodarske narave — zavira in podira optimalen razvoj celotne socialistične družbe, je bila dejavnost sindikata oziroma republiškega odbora v prvi vrsti usmerjena na sodelovanje in pomoč pri urejanju odnosov med gospodarstvom in družbenimi dejavnostmi. Manj in verjetno premalo pa je republiški odbor delal z občinskimi odbori Sindikata delavcev družbenih dejavnosti in sindikalnimi podružnicami; premalo je pomagal pri njihovem organizacijskem in kadrovskem utrjevanju; premalo jih je usmerjal pri njihovem delu in tudi pomoč pri reševanju posameznih problemov prav gotovo ni bila dovolj učinkovita. Za takšno usmeritev dela republiškega odbora so seveda določeni razlogi. Za čas, ko so se vsi delavci v družbenih dejavnostih organizirali v sindikat družbenih dejavnosti, je za vse družbene dejavnosti značilno predvsem dvoje: **financiranje je bilo administrativno-proračunsko, delovna razmerja pa so temeljila na določbah zakona o javnih uslužbenih.** Ker na medsebojne odnose in na razvoj samoupravljanja najbolj neposredno vplivajo pogoji poslovanja in način pridobivanja dohodka, se je nujno pokazala potreba po spremembi načina financiranja družbenih služb. Najti je bilo treba take oblike financiranja, ki bi ob racionalni porabi družbenih sredstev spodbujale delovne organizacije k čim večji in čim kvalitetnejši dejavnosti, obenem pa zagotovile uresničevanje z ustavo proklamiranih samoupravnih pravic tudi na področju družbenih dejavnosti.

Za minula štiri leta je značilno iskanje sistemskih rešitev tudi na področju družbenih služb. Sprejeti so bili: **zakon o zavodih, zakon o srednjem šolstvu, zakon o izobraževalnih skupnostih in financiranju vzgoje in izobraževanja, zakon o organizaciji zdravstvene službe itd.** Razumljivo je, da je pri pripravljanju in sprejemanju raznih zakonov s tega področja moral sodelovati tudi republiški odbor in zato objektivno ni bilo možno večje sodelovanje s podružnicami.

V zvezi z nalogami našega sindikata v prihodnjem obdobju je treba najprej ugotoviti dosežene razvojne stopnje posameznih družbenih dejavnosti. Skoraj na vseh področjih družbenih dejavnosti na splošno ugotavljamo, da se za posamezne dejavnosti (zdravstvo, šolstvo itd.) namenjaajo relativno visoka sredstva, hkrati pa vemo, da je materialna osnova poslovanja nekaterih zavodov in tudi dejavnosti zelo slaba, da so osebni dohodki relativno nizki, da so možnosti celo za enostavno reprodukcijo minimalne itd. Temu je na eni strani vzrok ekstenzivnost razvoja posameznih dejavnosti, ko se je večalo število ustanov in število zaposlenih v že obstoječih ustanovah, medtem ko se učinkovi-

tost, količina in predvsem kvaliteta dela niso povečali v enaki meri. Ni dvoma, da ustrezne strokovne službe pri tem niso bile dovolj učinkovite; predlogi razvoja mreže so bili pomanjkljivi. Na drugi strani pa so te nepravilnosti posledica dejstva, da posameznih družbenih dejavnosti nismo razvijali enakomerno, kontinuirano in sorazmerno z naraščajočimi potrebami in da so zato zahteve po večjih družbenih sredstvih naenkrat toliko večje. Ker teh sredstev ni mogoče realizirati naenkrat, se tovrstne zahteve zavračajo s pogosto neutemeljeno trditvijo, da je določena družbena dejavnost predraga.

Učinkovitosti dela družbenih dejavnosti seveda ni mogoče ocenjevati izolirano in le glede na prejšnja obdobja, ampak predvsem glede na spreminjajoče se potrebe občanov in gospodarstva. V tem pogledu menimo, da je bilo premalo narejeno in prav tu se ekstenzivnost pravzaprav najočitneje kaže. Zato se še danes pogosto slišijo mnenja o drugi družbeni »režiji«, ki živi na račun gospodarstva. Takšna nepravilna mnenja povzročajo nezadovoljstvo med zaposlenimi v družbenih dejavnostih in negativno vplivajo na nujno prilagajanje in sodelovanje družbenih služb in gospodarstva. Prizadetost delavcev družbenih dejavnosti ob tako enostranskih ocenah je upravičena, zlasti če upoštevamo, da je ekstenzivnost v družbenih dejavnostih na eni strani posledica premajhne načrtnosti (ali neizpolnjevanja sprejetih načrtov), na drugi strani pa tudi posledica političnih usmeritev v razvoju posameznih služb, ki pogosto niso bile usklajene z našimi materialnimi možnostmi. Tako tudi krivde za nastalo stanje in odgovornosti za izboljšanje tega stanja ni mogoče prenesti v celoti in edino na delavce v družbenih dejavnostih. Vzrok je v tem, da nismo imeli ustreznega sistema razvoja družbenih dejavnosti, kar je omogočalo, da so se odločitve sprejemale brez strokovnih argumentov.

● **Stališče Sindikata delavcev družbenih dejavnosti je, da mora družbena skupnost oceniti, kakšne so potrebe glede posameznih dejavnosti, in se na tej osnovi odločiti za zagotavljanje racionalnih in razvojnih stopinj primernih pogojev za delovanje družbenih dejavnosti in za temu ustrezna materialna sredstva.**

Ze pred reformo, še bolj argumentirano pa po njej, je Republiški odbor opozoril na to, da je večanje števila najrazličnejših institucij z različnimi dejavnostmi postal problem, ki zahteva odločno reševanje. Za takšno reševanje pa so potrebne predvsem jasne družbenopolitične odločitve, na osnovi teh pa strokovno izvajanje nalog. Nesprejemljivo je enostavno zmanjševati sredstva z motivajo, da so družbene službe predrage. Pustiti životariti vse zavode ob

relativno zmanjšanih sredstvih pomeni še naprej neracionalno koristiti družbena sredstva in ustvarjati še večje družbene konflikte. Delo zavodov bo v takih razmerah nujno postajalo vse manj kvalitetno, nezadovoljstvo zaposlenih v družbenih dejavnostih pa zaradi slabih možnosti za delo in relativno nizkih osebnih dohodkov vse večje. Proces integracije in racionalizacije mreže se v vseh družbenih dejavnostih odvija prepočasi. Vse materialne posledice, ki iz tega izhajajo, pa nosijo le zaposleni v teh dejavnostih.

SAMOUPRAVLJANJE V DRUŽBENIH DEJAVNOSTIH

Naš ustavni sistem je uveljavil princip družbenoekonomskega izenačevanja vseh delovnih ljudi, in sicer ne glede na to, kje delajo. Ta princip naj bi v družbenih dejavnostih uresničili z uvajanjem samoupravljanja in sistema dohodka. **Glede na to, da je financiranje družbenih dejavnosti še vedno v pretežni meri proračunsko, so tudi delavci v teh dejavnostih še vedno v določeni meri mezdni delavci. To je tudi eden poglavitnih vzrokov, da samoupravljanje v družbenih dejavnostih še ni razvito do takšne stopnje kot v gospodarstvu.** Dejstvo je, da so razmere, v katerih se samoupravljanje v družbenih dejavnostih uveljavlja in razvija, bistveno drugačne kot v gospodarstvu.

V družbenih dejavnostih v upravljanju zadev, ki so pomembne za celotno družbo, sodelujejo tudi predstavniki te družbe, medtem ko o vseh ostalih zadevah odločajo sami člani delovne organizacije. Vendar pa ugotavljamo, da tudi na ta način interesi javnosti niso vedno najboljše uresničeni. Predstavniki javnosti se pogosto počutijo kot nepotreben dodatek organu upravljanja, ki pretežno obravnava notranjo problematiko zavoda (oblikovanje in predvsem delitev dohodka); zato se tudi sej udeležujejo poredko. Vzrok za takšno stanje je prav gotovo tudi v tem, da v samoupravnih aktih zavodov naloge organov upravljanja v širšem in ožjem sestavu **niso natančneje opredeljene.** Razen tega tudi odgovornost in naloge predstavnikov širšega družbenega interesa v organih upravljanja niso natančneje določene, zato tudi njihovo delo ne more biti dovolj učinkovito. Predstavniki družbenega interesa ne dobivajo nikakršnih smernic za delo v organih upravljanja in za svoje delo tudi niso nikomur konkretno odgovorni. Zato bo treba poiskati primernejše in bolj učinkovite oblike zastopanja družbenega interesa v družbenih dejavnostih. Verjetno bi kazalo prenesti težišče zastopanja druž-

benega interesa na izobraževalne skupnosti, zdravstvene centre itd.

Poleg razlik, ki izhajajo iz vsebine dela in posebnega družbenega pomena družbenih dejavnosti, pa se na samoupravnem področju pojavljajo še nekatere druge razlike v primerjavi z gospodarstvom. Na odnose med družbo in gospodarskimi organizacijami bistveno vpliva ekonomska samostojnost le-teh; ta samostojnost pa zagotavlja tudi trdno materialno osnovo samoupravljanja. **Na področju družbenih dejavnosti odnos med družbo in delovnimi organizacijami sistemsko še ni povsod rešen. Zlasti ni rešen v večini dejavnosti sistem pridobivanja sredstev za opravljeno delo (sistem financiranja).** Spričo tega je prihajalo in še prihaja do družbenih navzkrižij, ki imajo — poleg okrnjene materialne osnove — močan vpliv na počasnejši razvoj samoupravljanja. V takšnih razmerah je seveda dejavnost organov upravljanja pogosto usmerjena na urejevanje, predvsem pa na kritiko odnosov med družbo in delovno organizacijo, medtem ko se notranja problematika rešuje premalo učinkovito, in to z izgovorom, da ni mogoče ničesar narediti, dokler niso povsem rešeni odnosi med družbo in zavodi.

Čeprav je res, da premajhna materialna osnova v nekaterih dejavnostih dejansko ovira razvoj samoupravnih odnosov, pa prej omenjenega izgovora le ni mogoče v celoti sprejeti. S tem bi namreč samoupravljanje zreducirali le na gospodarjenje, vse druge odnose oziroma samoupravne pravice in dolžnosti — kot so organizacija dela, medsebojna delovna razmerja, delitev osebnih dohodkov itd. — pa bi izločili. Menimo, da je bilo prav na tem področju samoupravljanja premalo narejenega in da dejavnost sindikata v tem pogledu ni bila dovolj učinkovita. To pomeni, da delo sindikata ni bilo dovolj intenzivno in dovolj vztrajno, da bi bila na eni strani rešena pereča sistemska vprašanja na področju družbenih služb, na drugi strani pa razrešena poglavitna vprašanja samoupravljanja znotraj delovnih organizacij.

Razlogi so brez dvoma subjektivni in objektivni. Prav gotovo je obdobje štirih let dejansko prekratko, da bi bilo mogoče rešiti tako kompleksna in dokaj zamotana vprašanja financiranja in samoupravljanja v družbenih dejavnostih. Subjektivni razlogi pa izhajajo tako iz premajhne strokovne in politične sposobnosti nekaterih sindikalnih vodstev kot tudi njihove premajhne aktivnosti. Očitno je, da si je sindikat v delovnih organizacijah premalo prizadeval oziroma uspel pri tem, da bi samoupravljanje resnično postalo pravica in dolžnost vseh zaposlenih.

Takšna kritika premajhne učinkovitosti dela pa ne pomeni, da si republiški odbor prek občinskih odborov in sindikalnih po-

družnic ni prizadeval in v določeni meri tudi uspel pri razvijanju samoupravnih odnosov.

● Ob izdelavi statutow v delovnih organizacijah je republiški odbor sindikalnim podružnicam pomagal in jih usmerjal v neposrednih kontaktih na bazenskih in občinskih posvetovanjih.

● Razen tega je republiški odbor izdelal posebno študijo, v kateri je bila poleg konkretnih rešitev nekaterih nejasnih vprašanj nakazana tudi tehnika izdelovanja statutow v družbenih dejavnostih.

● V sodelovanju z republiškim svetom Zveze sindikatov je bila izdelana tudi analiza statutow šol in zdravstvenih zavodov z namenom, da bi ugotovili in opozorili na pomanjkljivosti in dali predloge za najboljše rešitve.

● V sodelovanju s komisijo za kulturo in izobraževanje in komisijo za družbeno samoupravljanje pri republiškem svetu je bila izdelana analiza zapisnikov sej organov upravljanja v družbenih dejavnostih.

OBLIKOVANJE IN DELITEV DOHODKA V DRUŽBENIH DEJAVNOSTIH

Medtem ko na oblikovanje dohodka v gospodarskih organizacijah neposredno vplivajo tržne zakonitosti, je v družbenih dejavnostih dohodek rezultat pogodbenega odnosa med delovno organizacijo in družbeno skupnostjo, ki postavlja pred delovno organizacijo s področja družbenih dejavnosti določene naloge.

Sistem dohodka v družbenih dejavnostih z vsemi značilnostmi in specifičnostmi je deklariran in reguliran tudi z nekaterimi zakoni. Vendar pa praksa kaže, da družbene dejavnosti sredstev za svoje delo v večini primerov ne dobivajo na osnovi programov dela in ovrednotenih normativov, ampak se iz leta v leto podaljšuje praksa proračunskega financiranja družbenih dejavnosti. Pričo tega tudi pogosto slišimo, da je vsa samoupravna aktivnost v družbenih dejavnostih osredotočena v borbo za večjimi sredstvi, da se te dejavnosti ne vključujejo v reformna prizadevanja, da s svojimi zahtevami zajedajo v materialno osnovo družbe itd., sicer pa da samoupravljanje v družbenih dejavnostih stagnira. Ugotovitev, da samoupravljanje stagnira, je delno točna; dodati pa je treba, da je to povzročil in še povzroča dose-danji sistem financiranja in planiranja razvoja družbenih dejavnosti in da očitki za to ne morejo leteti le na zaposlene v teh dejavnostih. Vse to vedno znova ugotavljamo in hkrati iščemo tudi vzroke;

stanje pa se le počasi izboljšuje in v nekaterih dejavnostih se je po reformnih ukrepih celo poslabšalo (npr. v šolstvu).

Za dosledno uveljavljanje sistema dohodka v družbenih dejavnostih bi bile nujno potrebne konkretne strokovne rešitve, ki bi omogočile uresničevanje splošnih zakonskih določil. Zlasti se kaže potreba po objektivnih kriterijih in normativih, ki bi vse zavode posamezne družbene dejavnosti postavili v približno enake pogoje dela. S tem bi bila dana možnost za enotno družbeno vrednotenje dela posameznih zavodov, razlike med zavodi v višini doseženega dohodka pa bi bile realne in upravičene, ker bi izhajale iz rezultatov dela in poslovanja zavodov. Tudi zato, ker nismo poiskali ustreznih strokovnih rešitev, se nam elementi starega proračunskega sistema tako dolgo zadržujejo. Zato bo moral naš sindikat še odločneje vplivati na to, da se odprta sistemska in strokovna vprašanja v zvezi z oblikovanjem dohodka čim hitreje rešujejo.

MATERIALNE MOŽNOSTI IN NEKATERE ZNAČILNOSTI POSAMEZNIH DRUŽBENIH DEJAVNOSTI

Šolstvo

Za čim hitrejši splošni gospodarski in družbeni razvoj je izredno pomembno, da se raven splošne izobrazbe prebivalstva zvišuje in da dosežemo višjo in ustreznjšo strokovno usposobljenost zaposlenih. Sistem izobraževanja mora zato mladini in odraslim dati znanje, ki jih bo čimbolj usposobilo za sodobno proizvodnjo in samoupravljanje. Zato je treba vzgojno-izobraževalni proces podrediti tem sodobnim zahtevam izobraževanja in vzgoje. Za takšno izobraževanje so potrebna organizirana prizadevanja vseh strokovnih in političnih činiteljev, da bi ustvarili enake možnosti za vse občane. Nujno potrebno je, da hitreje ustvarjamo materialne in kadrovske možnosti za uresničitev načela o obveznem, brezplačnem osemletnem šolanju in da srednjemu, višjemu in visokemu šolstvu ustvarimo takšne možnosti, da se bo lahko nemoteno in kontinuirano razvijalo in dosegalo ustrezno kvaliteto.

Sredstva za šolstvo so v zadnjih dveh letih sicer hitro naraščala, a kljub temu počasneje, kot je rastel narodni dohodek, saj je očitno, da je udeležba sredstev za šolstvo v narodnem dohodku v letu 1964 in letu 1965 stagnirala, v letu 1966 pa je celo manjša. To dejstvo je zaskrbljujoče, zlasti še ob ugotovitvi, da je šolstvo tudi že doslej zaostajalo za splošnim razvojem, čeprav so se tako sindikati kot druge družbenopolitične organizacije in predstaviški organi zavzemali, naj se šolstvu zagotovi prioriteta pri razdeljevanju proračunskih sredstev

in se njegov materialni položaj vsaj delno uredi.

Republiški odbor je z vrsto analiz in informacij opozarjal na težaven materialni položaj šolstva — zlasti osnovnega in srednjega — in se odločno zavzemal za uveljavljanje takega sistema financiranja, ki bo zagotovil šolstvu stabilen in kontinuiran razvoj ter omogočil izenačevanje materialnega standarda v šolstvu.

Tudi investicijska vlaganja v šolstvo so bila vsa leta premajhna. Značilno je, da tudi razmeroma skromna planska predvidevanja investicij v šolstvu skoraj redno niso bila uresničena, kar še potrjuje že omenjeno slabost pri planiranju razvoja družbenih dejavnosti na sploh. Posledice takšnih razmer v preteklosti danes že občutimo in jih v krajšem obdobju ne bo mogoče popraviti. Od 1085 osnovnošolskih zgradb je bilo 760 zgrajenih pred prvo svetovno vojno; od leta 1946 do 1960 smo zgradili le 84 osnovnih šol. Prostori v starih zgradbah so nefunkcionalni in ne ustrezajo modernejšemu sistemu pouka. Tudi površine so premajhne, saj odpade v Sloveniji na enega učenca le 3,8 kv. metra koristne površine, po normativih pa bi morali doseči 6 m² na učenca. Tudi sredstva za redno dejavnost šolstva — kljub hitremu naraščanju — ne zadoščajo. Očitno je, da povečana sredstva v zadnjih letih niso zadoščala za pokrivanje razlik, ki so nastale zaradi povišanja cen materiala in storitev in zaradi povišanja življenjskih stroškov. Realne možnosti za delo so v osnovnem šolstvu v primerjavi z drugimi — zlasti gospodarskimi dejavnostmi — nezadovoljne. Nominalni osebni dohodki so naraščali mnogo počasneje kot v vseh drugih dejavnostih, delež sredstev za materialne izdatke v skupnih izdatkih za šolstvo pa je padel. V letu 1955 so materialni izdatki pomenili povprečno 33 % vseh sredstev za osnovno šolstvo, leta 1959 — 18,5 %, v letu 1960 — 19,1 %, v letu 1964 pa že samo 16 %. Poprečno za vse vrste šol se je razmerje med materialnimi in osebnimi izdatki znižalo od 23 % : 66 % v letu 1962 na 16 % : 84 % v letu 1966. Prosvetni delavci so kljub pravilnikom o delitvi dohodka in osebnih dohodkov in kljub zavesti, da siromašijo dejavnost šolstva, zviševali osebne dohodke na račun materialnih izdatkov, ker je bilo samo tako mogoče vsaj do določene mere nadomestiti povečane življenjske stroške in zaostajanje v življenjski ravni.

Ob vsem tem pa nikakor ni mogoče mimo ekstenzivnega razvoja v šolstvu, seveda pa je pri obravnavanju tega treba ugotoviti razlike po vrstah šolstva. Dejstvo je, da v osnovnem šolstvu o ekstenzivnosti ne moremo govoriti. Mreža osnovnih šol je dokaj racionalno postavljena. Vse to pa v celoti ne drži za srednje, višje in visoko šolstvo. Ugotavljali smo, da so se ustanavljale nove in širile zmogljivosti obstoječih šol in smeri študija brez temeljitih analiz o perspektivnih kadrovskih potrebah gospodarstva in družbenih dejavnosti. To velja predvsem za visoko šolstvo, medtem ko po odstotku učencev srednjih šol še močno zaostajamo za evropskimi deželami.

V prihodnje bo treba naša prizadevanja usmeriti za tako mrežo izobraževalnih zavodov vseh stopenj, ki bo zagotovila:

- **ustrezne in z družbenim planom razvoja Slovenije usklajene kapacitete šol, kar pomeni, da bo treba razviti predvsem predšolsko vzgojo in del srednjega šolstva;**
- **racionalno in ekonomično izobraževanje na vseh stopnjah, ki bo z bolj gospodarnim trošenjem sredstev dalo boljše rezultate;**
- **posamezne vrste srednjih šol je treba razvijati v skladu z razvojem ustreznih dejavnosti gospodarstva in družbenih dejavnosti.**

Ze nekaj let je posebno težak materialni položaj šolstva druge stopnje. Šolstvo druge stopnje financirajo medobčinski skladi, v katere se stekajo sredstva iz občinskih proračunov in prispevkov od gospodarskih organizacij. Zbiranje sredstev za financiranje teh šol temelji na pogodbah, ki jih sklepajo skladi z občinami, le-te pa z gospodarskimi organizacijami. Omejenost proračunskih sredstev in izpad proračunskih dohodkov v občinah se je vedno najmočnejše kazal oz. se še kaže v izpolnjevanju obveznosti občin do financiranja šol druge stopnje. Izredno težavno je tudi sklepanje pogodb z gospodarskimi organizacijami. Nekatere gospodarske organizacije niso dovolj zainteresirane za sofinanciranje strokovnega šolstva; nasprotujejo prostovoljnemu zbiranju sredstev in zahtevajo zakonski predpis, ki bi zagotovil enako obremenitev vseh gospodarskih organizacij. Druge gospodarske organizacije pa se zaradi svojega gospodarskega položaja le težko odločajo za prispevke.

Vsako leto znova ugotavljamo, da nekatere občinske skupščine in gospodarske organizacije svojih obveznosti do šol druge stopnje ne izpolnjujejo ali pa sredstev ne nakazujejo redno. Zaradi tega so medobčinski skladi v stalni negotovosti, ali bodo šolam lahko redno nakazovali mesečne akontacije ali ne. Negotov materialni položaj šol druge stopnje povzroča upravičeno nezadovoljstvo prosvetnih delavcev in prav gotovo vpliva na kvaliteto pouka. Zato je treba financiranje drugostopenjskega šolstva čimprej urediti in mu zagotoviti ustrezne materialne možnosti za delo.

Republiški odbor je redno spremljal gibanje osebnih dohodkov prosvetnih delavcev na osnovi statističnih podatkov in občasnih anket in delal primerjave z osebnimi dohodki zaposlenih v drugih dejavnostih; z ugotovitvami so bili seznanjeni vsi za šolstvo odgovorni črpani, šole in posamezniki.

Pri spremljanju gibanja osebnih dohodkov prosvetnih delavcev je bilo možno ugotoviti dvoje perečih problemov:

- **Višina osebnih dohodkov prosvetnih delavcev je zlasti v osnovnem šolstvu v primerjavi z drugimi poklici nizka.**
- **Razlike pri osebnih dohodkih prosvetnih delavcev so med občinami prevelike in**

očitno niso rezultat doseženih uspehov pri delu.

Očitno je, da je razumevanje za šolstvo (ne glede na proračunska sredstva) po občinah zelo različno, saj imamo primere, ko gospodarsko razvite občine z visokim proračunskim dohodkom na prebivalca dajejo za šolstvo relativno majhen delež in dosegajo nizka poprečja osebnih dohodkov v šolstvu. Obratno pa manj razvite občine dosegajo znatno višje osebne dohodke prosvetnih delavcev. Videti je, da se še vedno srečujemo s pojavom boljšega in slabšega razumevanja občin za šolstvo.

Lahko tudi ugotovimo, da vse občine ob sprejemanju svojih proračunov niso upoštevale priporočila sindikata o prerazporeditvi proračunskih sredstev v korist šolstva (iz objektivnih in subjektivnih razlogov), zato ni bilo možno pričakovati, da bi se osebni dohodki prosvetnih delavcev v letu 1967 zvišali za toliko, da bi se vsaj delno nadomestilo zaostajanje v minulih letih. Nezadovoljstvo prosvetnih delavcev je postajalo vse večje in napovedi o prekinitvah dela in krčenju predmetnika so bile vse pogostejše.

Republiški odbor je ugotovil, da napovedi o prekinitvah dela v posameznih šolah lahko sprožijo vrsto družbenih navzkrižij in političnih problemov v vsem šolstvu in tudi na drugih področjih. Zato je opozoril prosvetne delavce, občinske skupščine in družbenopolitične organizacije, naj probleme v šolstvu rešujejo takoj, ko se pojavijo, in to po demokratični poti, ne pa da z odlaganjem reševanja povzročajo, da problemi materialne narave prerastejo v politične probleme. Hkrati je predsedstvo republiškega odbora sprejelo sklep, da naj se prek občinskih sindikalnih svetov začne dogovarjanje z občinskimi skupščinami o višini osebnih dohodkov prosvetnih delavcev. Ker zaostajanja v minulih letih objektivno ni mogoče nadomestiti v celoti naenkrat, naj bi se pri teh dogovorih težilo k temu, da se za leto 1967 doseže poprečje osebnih dohodkov za učitelja 900, za profesorja pa 1200 novih dinarjev. Dogovori naj bi se realizirali že za leto 1967, nadaljevali pa bi se tudi v naslednjih letih. Dogovorjena poprečja bi bila le minimalne kalkulatивne osnove pri vrednotenju programov šol, medtem ko naj bi šole znotraj tako predvidene mase sredstev delile osebne dohodke med člane kolektivov v skladu s pravilniki o delitvi osebnih dohodkov.

Da bi opozorili na omenjena in druga pereča vprašanja v šolstvu in preprečili razvoj v nezaželeni smeri, je republiški odbor na svoji plenarni seji sredi leta 1965 sprejel nekatera stališča:

- uveljaviti je treba takšen način financiranja, ki bo šolstvu zagotovil stabilen in stalen dotok sredstev, in sicer v višini, ki ustreza nalogam šolstva (le-te so določene v ustavi in zakonih);
- sistem izobraževanja moramo prilagoditi potrebam gospodarstva in stopnji doseženega družbenoekonomskega razvoja;

- uveljaviti je treba sistem oblikovanja dohodka šol na osnovi programov dela, za izvajanje tega pa je nujno potrebno predpisati normative (za posamezne vrste šol) in izdelati enotne kriterije za vrednotenje programov šol;
- določili naj bi kriterije za ustanavljanje novih šol in širjenje kapacitet obstoječih šol, tako da se na račun novih kapacitet ne bi siromašilo že obstoječih in da bi kapacitete po vrstah šolstva naraščale skladno s potrebami gospodarstva in družbenih dejavnosti.

Republiški odbor je pri uveljavljanju omenjenih stališč v praksi tudi neposredno sodeloval. Tako je že ob prvem osnutku zakona o financiranju vzgoje in izobraževanja skušal s svojimi sugestijami in pripombami doseči, da bi prišlo do nekaterih bistvenih sprememb. S tem namenom je republiški odbor tudi prek občinskih odborov organiziral javno razpravo o osnutku zakona in zbrane pripombe posredoval sestavljavcu osnutka. To aktivnost je nadaljeval tudi ob razpravah o drugem predlogu zakona, h kateremu je predsedstvo republiškega odbora dalo nekatere pripombe in stališča.

Predsedstvo republiškega odbora je predlog zakona o izobraževalnih skupnostih in financiranju vzgoje in izobraževanja podprlo, ker uvaža stalne in obvezne vire sredstev za izobraževanje in daje s tem trdnjšo osnovo za nadaljnje razvijanje samoupravljanja ter stabilnejše in hitreje razvijanje materialne osnove izobraževanja. Ugotovljeno pa je bilo, da je predlog zakona o nekaterih določilih presplošen in da obstaja verjetnost, da bo ob njegovem izvajanju prihajalo do nejasnosti. Presplošna so bila zlasti določila glede povračil, ki jih dobiva izobraževalni zavod od izobraževalne skupnosti za svojo dejavnost. Zato je bilo predloženo, da se v dodatnih členih šolstvu ustrezno konkretizirajo določila temeljnega zakona o zavodih.

Kljub zakonu bodo potrebna še nadaljnja prizadevanja vseh pristojnih organov, da bi v bližnji prihodnosti prišli tudi na področju vzgoje in izobraževanja do rešitev, ki bodo omogočile financiranje šolstva po resničnih rezultatih dela in čimbolj spodbujale racionalizacijo v šolstvu. Hkrati pa bo potrebna aktivnost vseh prizadetih, posebno Sindikata delavcev družbenih dejavnosti, da se določila zakona začno v praksi čimprej in čim dosledneje izvajati.

Da bi v praksi preizkusili možnost oblikovanja dohodka šol na podlagi delovnih programov, je republiški odbor v sodelovanju z nekaterimi prosvetnimi delavci izdelal predlog metodologije programiranja dela in ovrednotenja delovnih programov šol. Metodologijo je odbor preizkusil v osmih šolah v raznih krajih Slovenije. Velja omeniti, da so pri tem delu šole zelo rade sodelovale, ker so v financiranju na osnovi delovnih programov videle izhod iz proračunskega sistema in s tem možnost realnega vrednotenja njihove dejavnosti. S svojimi pripombami so predstavniki šol mnogo pripo-

mogli k izpopolnjevanju prvotnega predloga metodologije. Pozneje je bilo moč ugotoviti, da se omenjena metodologija v praksi ni uveljavila. Omenili bi samo nekaj vzrokov:

- ni enotnih pedagoških normativov za delo posameznih vrst šol;
- sredstva v skladih niso zadoščala za realno vrednotenje delovnih programov šol;
- pripravljenost skladov za šolstvo in tudi nekaterih šol za takšen sistem financiranja je bila premajhna, poleg tega pa jih k temu ni nič obvezovalo.

Republiški odbor je tako lahko priporočil le sindikalnim podružnicam, da pri sestavljanju in vrednotenju programov uporabijo omenjeno metodologijo.

Kot nadaljevanje metodologije programiranja je odbor pripravil osnutek pravilnika o delitvi dohodka in osebnih dohodkov v šolstvu. S tem je republiški odbor hotel šolam pomagati pri izpopolnjevanju njihovih pravilnikov, tako da bi bilo možno tudi v šolstvu čim boljše uresničevati načelo delitve po delu.

Zdravstvo

Aktivnost republiškega odbora in sindikata sploh je bila na področju zdravstva relativno velika. O tem priča vrsta sprejetih sklepov in stališč, ki so jim bile osnova konkretno proučene razmere v zdravstvu.

V hitrem razvoju zdravstvenega varstva in ob naraščanju izdatkov za vse panoge socialnega zavarovanja so se že pred reformo kazale značilnosti ekstenzivnega razvoja in neracionalne organizacije zdravstva. Republiški odbor je sprejel stališče, da je te pomanjkljivosti možno čimprej odpraviti samo s hitrejšim razvojem samoupravljanja v zdravstvu. Zdravstveni delavci morajo postati samostojni izvajalci zdravstvenega varstva in biti zainteresirani za ekonomično trošenje sredstev. To pa lahko omogoči le ustrezen sistem financiranja (sistem dohodka), ki bo zagotovil nagrajevanje po rezultatih dela. V teh prizadevanjih nujno kaže razčistiti odnos med stroko in samoupravljanjem. Po mnenju sindikata je to možno uresničiti le tedaj, če bodo samoupravne odločitve dobile potrebno strokovno osnovo, kar pa seveda zahteva več organiziranega dela strokovnih organov v zdravstvu.

Zdravstveno zavarovanje in zdravstvena služba imata splošen družbeni pomen. Zato se mora družbena skupnost prek samoupravnega mehanizma odločiti za raven zadovoljevanja tovrstnih potreb. Osnove za določanje te zdravstvene politike morajo biti materialne možnosti za zadovoljevanje potreb in potrebe same. Kako bo moč te potrebe zadovoljevati, mora biti začrtano v programih dejavnosti; iz teh programov pa naj bi bili izpeljani programi zdravstvene mreže, zdravstvenih kapacitet itd.

Organizirano izvajanje programa zdravstvene dejavnosti lahko zagotovijo le zdravstveni delavci sami. Zato je zelo pomembno, da je zdravstvena služba, ki izvaja zdravstveno politiko, horizontalno in vertikalno povezana s

preciziranimi in predpisanimi strokovnimi pristojnostmi. Edino v takšnem sistemu lahko postanejo zdravstvene delovne organizacije samostojni strokovni izvajalci posameznih nalog. Seveda pa je treba izvajanje nalog stalno spremljati, in sicer na osnovi primerljivih kazalcev (izdelanih po sprejetih kriterijih, normativih in standardih). Prav zaradi vsega tega je treba podpirati funkcionalno in tudi fizično integracijo v zdravstvu, ki bo omogočila razvoj in poglobljanje samoupravljanja in uveljavljanje načela dohodka v zdravstveni službi.

Vse bolj se kaže tudi potreba po izpopolnitvi samoupravnega sistema zdravstvenega zavarovanja, ki temelji na načelih obvezne vzajemnosti, solidarnosti in enotnosti. Organizacijska oblika te samouprave je možna le v skupnosti zavarovancev, ki v okviru temeljne zakonodaje določijo način in obseg uveljavljanja pravic do zdravstvenega zavarovanja; s tem pa prevzemajo tudi skrb in odgovornost za pokrivanje obveznosti, ki nastanejo zaradi priznavanja pravic zavarovancev. Iz navedenega sledi, da samoupravno odločanje omogoča v skupnosti zavarovancev edino takšna zakonodaja, ki obvezno predpisuje le okvire urejanja pravic in obveznosti do zdravstvenega zavarovanja, torej predpisuje enotni sistem, vse ostalo pa prepušča samoupravnim predpisom skupnosti zavarovancev. Državnim organom je mogoče prepustiti le nadzor nad poslovanjem skupnosti in izvajalci zdravstvenega zavarovanja.

Da bi aktivno pomagal pri reševanju perečih vprašanj in izboljšanju razmer, je republiški odbor delavcev družbenih dejavnosti na posvetovanjih in sejah sprejel vrsto sklepov in stališč.

● Tako je bilo na posvetovanju o uvajanju novega sistema oblikovanja dohodka v stacionarnih zdravstvenih zavodih (oktobra 1964) sprejeto stališče, da je prehod na oblikovanje dohodka po storitvah nujen in da ga je treba postopoma uvesti v vseh stacionarnih zdravstvenih zavodih.

● Da bi čimprej in čim uspešneje izpolnili navedene naloge, je bila na pobudo sindikatov ustanovljena koordinacijska komisija pri republiškem sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo. Ta komisija naj bi svojo dejavnost usmerila v prvi vrsti na reševanje načelnih medicinskih, ekonomskih, organizacijskih in družbenopolitičnih problemov in pri tem koordinirala prizadevanja zdravstvenih zavodov, vseh strokovnih zdravstvenih institucij, Slovenskega zdravniškega društva in družbenopolitičnih organizacij.

● Da bi slabosti neizdelanega sistema dohodka in organizacije v osnovni zdravstveni službi čimprej odpravili, je republiški odbor leta 1965 v sodelovanju z republiškim sekretariatom za zdravstvo in socialno varstvo organiziral posvet, na katerem so bila izoblikovana pomembna stališča. Predvsem je bilo poudarjeno, da je treba doseči čim smotnejšo integracijo zdravstvenih služb, zlasti v večjih krajih. V ta namen bi bilo treba izdelati elaborat za območje naše republike, ki bi vseboval

enotne teze in navodila za sistem osnovne zdravstvene službe. Nadalje bi morali čimprej izdelati standarde in normative, sistem enotnega načrtovanja dejavnosti in enotne strokovne dokumentacije z medicinskih vidikov, sistem spremljanja osebnih dohodkov po profilih in postaviti družbena merila za določanje proporcij potrebnih v zdravstvu.

Predsedstvo republiškega odbora je sredi leta 1966 zavzelo stališče, da je treba prenehati z načelnimi razpravami in preiti k uresničevanju načel; za to pa je seveda treba pripraviti strokovno utemeljene konkretne predloge.

Republiški odbor se ni strinjal z načinom, da se zaradi primanjkljajev v skladih socialnega zavarovanja — zlasti dolgoročnega — ob koncu leta 1966 enostavno z administrativnim ukrepom zniža stopnja prispevka za zdravstveno zavarovanje, in to s poenostavljeno motivacijo, da je naša zdravstvena služba predraga in udeležba v narodnem dohodku prevelika. Stališče republiškega odbora je bilo, da družbo ne more zanimati samo udeležba sredstev za zdravstveno varstvo v narodnem dohodku, ampak predvsem to, kakšno zdravstveno varstvo po kakovosti in obsegu želimo občanom zagotoviti, zato se je v prihodnje treba glede tega jasno opredeliti.

Predsedstvo republiškega odbora je v januarju 1967 pozitivno ocenilo spremembe zakona o zdravstvenem zavarovanju in zakona o financiranju socialnega zavarovanja, saj te spremembe prav gotovo pomenijo začetek splošne usmeritve socialnega zavarovanja, zdravstva, delovnih organizacij in zavarovancev k načrtni in racionalni uporabi sredstev za zdravstveno zavarovanje.

Dejavnost zavodov za socialno zavarovanje:

Sistem organizacije in financiranja socialnega zavarovanja je postavil delovne skupnosti teh zavodov v položaj delovnih organizacij, samostojnih izvajalcev zakonov in sklepov skupnosti socialnega zavarovanja. To pa je seveda omogočilo večjo strokovno samostojnost in iniciativno zavodov za socialno zavarovanje in vse skupaj že kaže pozitivne rezultate.

V službi socialnega zavarovanja se ni določenih enotnih meril, na podlagi katerih bi lahko ugotavljali produktivnost in kvaliteto dela. Če upoštevamo gibanje števila zavarovancev, gibanje števila uživalcev pokojnin in števila upravičencev do otroškega dodatka in s tem z zvezi tudi sredstva, ki se prelivajo v socialnem zavarovanju, vidimo, da je v zadnjih letih obseg dela občutno porasel.

Povečanje samoupravnih pristojnosti skupnosti za socialno zavarovanje zahteva od službe socialnega zavarovanja vedno večjo angažiranost na področju strokovno-analitičnega dela in kreativnost pri pripravljanju osnutkov predpisov skupnosti socialnega zavarovanja. Pospešena intenzivnost dela se kaže v zavodih za socialno zavarovanje še prav posebej po gospo-

darski reformi. Število delavcev se je začelo zmanjševati. Samoupravljanje v zavodih za socialno zavarovanje je doseglo že ugodne rezultate. Neposredna naloga delovnih skupnosti v zavodih za socialno zavarovanje je še posebej v tem, da se njihove strokovne službe usposobijo v moderno finančno-analitično službo, ki je potrebna zavarovancem za kvalitetno gospodarjenje s sredstvi socialnega zavarovanja, in v tem, da dajo potrebno strokovno iniciativo za aktivnost na področju samoupravne regulative skupnosti socialnega zavarovanja. Povečana potreba se kaže zlasti kar zadeva kvalitetnejšo analitično-finančno dejavnost v zvezi s sklepanjem pogodb med skupnostmi socialnega zavarovanja in zdravstvenimi zavodi.

Socialno varstvo

Izvajanje socialne politike prek službe socialnega varstva kot ene od oblik skrbi družbene skupnosti za delovnega človeka in njegovo družino je še posebej obravnaval Sindikat delavcev družbenih dejavnosti. Republiški odbor je na svoji plenarni seji v februarju 1965 na osnovi pripravljenega gradiva razpravljal o materialnem in družbenem položaju zaposlenih na področju socialnega varstva in med drugim ugotovil:

● Sredstva za socialno varstvo so sicer naraščala, vendar počasneje kot narodni dohodek; posledica tega je bil vedno večji pritisk na udeležbo oskrbovancev pri pokrivanju stroškov in na prezasedanje kapacitet, zlasti pa se je slabšal materialni položaj delovnih kolektivov socialnega varstva.

● Takšna situacija izhaja predvsem iz napačnega pojmovanja, da je socialno varstvo humanitarna akcija družbe, ne pa pomembna komponenta splošnega razvoja. Prav takšno pojmovanje nam povzroča vrsto družbenih in političnih problemov.

● Cuti se pomanjkanje splošnega koncepta razvoja, usmeritve in kvalitete socialnovarstvenih dejavnosti kot posledica ne dovolj proučenih potreb in neusklajenih materialnih možnosti s potrebami.

● Sistem financiranja posameznih vrst dejavnosti socialnega varstva ni urejen; ni rešeno vprašanje razmerij med osebno in družbeno potrošnjo pri pokrivanju stroškov te dejavnosti.

● Tovrstna dejavnost še ni postala neposredni ekonomski in družbeni interes delovnih organizacij in komun v skrbi za človeka — proizvajalca.

● Materialna osnova dela socialnovarstvenih zavodov je prešibka, kar se kaže tudi v relativno nizkih osebnih dohodkih zaposlenih.

● Dokler bodo materialne možnosti teh zavodov takšne, kot so, ne bo mogoč uresničiti določil statutov in ostalih internih predpisov, to pa pomeni, da se tudi samoupravljanje ne bo moglo hitreje razvijati.

● Samoupravljanje na tem področju je pravzaprav šele pokazalo na izredno slab položaj, v katerem so bili kolektivi že dalj časa.

Med najpomembnejše vzroke za takšno stanje lahko prav gotovo prištevamo premajhno zavzetost vseh organov, organizacij in družbenopolitičnih skupnosti za reševanje omenjenih problemov. To je povzročilo slabosti pri vodenju politike razvoja, predvsem pa pomanjkanje sredstev za te dejavnosti. Tako izredno počasi napredujemo v razvijanju različnih oblik otroškega varstva, varstva mladine, starejš in invalidnih oseb. Se posebej nam manjkajo načrti perspektivnega reševanja perečih vprašanj, ki se pojavljajo s hitrim naraščanjem števila starejših oseb.

Na podlagi teh ugotovitev je republiški odbor sprejel vrsto sklepov, ki bi jih morali v krajšem ali daljšem razdobju uresničiti tako v občinah kot tudi v republiki. Iz informacij o sedanjem stanju v socialnem varstvu in iz konzultacij s posameznimi delovnimi organizacijami s tega področja ugotavljamo, da sredstva za socialno varstvo ponekod celo zmanjšujejo (zlasti po reformi) ali pa ostajajo enaka, kar ob zviševanju življenjskih stroškov pomeni slabšanje realnega položaja. Zaradi teh ugotovitev bi bilo treba še dosledneje vztrajati, da bi se uresničili omenjeni sklepi. Situacija v socialnem varstvu nujno terjaja temeljito proučitev celotne problematike v skupščinah vseh družbenopolitičnih skupnosti, ki bodo morale sprejeti sklepe o perspektivnem reševanju teh problemov, in sklepe, s katerimi bi sanirali sedanji položaj. Analiza stanja in sklepi naj bodo takšni, da bodo angažirali in usmerili tudi prizadevanja zavodov socialnega varstva, da bi v novih pogojih gospodarili čim racionalneje.

Kultura

Republiški odbor je s področja kulture razpravljal predvsem o naslednjih vprašanjih:

- kolikšna sredstva so namenjena za financiranje kulturnih dejavnosti in kako ta sredstva naraščajo po letih;
- kakšen je sistem financiranja kulturnih dejavnosti;
- kakšen je družbenoekonomski položaj delavcev v kulturnih zavodih, predvsem glede na položaj delavcev v drugih dejavnostih.

Materialna osnova kulturnih dejavnosti je slaba nasploh in posebej še v posameznih občinah in zavodih. V letu 1963 so vse slovenske občine namenile za financiranje kulture 2,3 % vseh občinskih proračunskih sredstev; v letu 1964 je bila udeležba kulture v proračunskih sredstvih občin povečana na 2,7 %, v letu 1965 pa na 3,8 %. Seveda gre povečanje udeležbe v letu 1965 predvsem na račun ukinitev okrajev. Že površne analize nam kažejo, da večina gospodarsko manj razvitih občin, kjer je potreba oziroma nujnost kulturne vzgoje prebivalstva relativno največja, dajejo najnižje deleže svojih proračunov za kulturo. Ker pa to ni splošen

pojav, tudi ne moremo na splošno sklepati, da so temu vzrok premajhne materialne možnosti komun. Imamo namreč občine, ki dosegajo nizek narodni dohodek in proračunski dohodek na prebivalca, dajejo pa razmeroma visok delež za kulturo — in obratno: nekatere občine z visokim narodnim in proračunskim dohodkom namenjajo za kulturo dokaj majhen delež.

Vzroki za te pojave niso samo subjektivni, ampak tudi objektivni. Ne glede na splošno stopnjo razvoja imajo namreč nekatere občine razmeroma močno razvito mrežo kulturnih ustanov, ki jo iz leta v leto financirajo po proračunskih načelih. Druge občine pa takšnega »bremena« nimajo in si ga tudi ne ustvarijo, in sicer zato, ker bi to zahtevalo v prvi fazi znatna investicijska sredstva, ali pa zato, ker posamezniki, ki lahko vplivajo na razvoj kulturnih dejavnosti, ne čutijo potrebe. Tako se v precejšnjem številu primerov iz enega proračunskega leta v drugo prenašajo obveznosti financiranja obstoječih institucij pri enakem obsegu in kvaliteti dela. Proračunska tehnika financiranja ohranja obstoječe stanje.

O pogodbenih odnosih med družbenopolitično skupnostjo in institucijami kulture na osnovi programov dejavnosti — razen morda v izjemnih primerih — ne moremo govoriti, čeprav naj bi to postal princip financiranja kulture. Pa tudi programi razvoja kulturne dejavnosti kot celote in posameznih zavodov v občinah in tudi v republiki pogosto nimajo materialne osnove, vsaj ne zadostne, kar za kulturne delavce pomeni negotovost njihovega materialnega in socialnega položaja. Taki odnosi in slabe možnosti za delo povzročajo precejšnjo pasivizacijo ustvarjalnosti na kulturnem področju, padec kvalitete, zbuja dvome v ljudeh glede potrebnosti njihovega dela v družbi, zmanjšujejo samokritičnost itd.

Zlasti po reformi se je zaradi zmanjšanih proračunskih dohodkov začelo postavljati vprašanje, ali naj se v financiranju kulturne dejavnosti poveča udeležba posameznih koristnikov dobrin iz njihovih osebnih dohodkov. Pri odgovoru na to vprašanje seveda ne smemo izhajati samo iz razpoložljivih proračunskih dohodkov, ampak moramo upoštevati vrsto drugih faktorjev. Predvsem je treba upoštevati, da so pri določenih kulturnih dejavnostih (knjižnice, muzeji, arhivi, spomeniško varstvo) možnosti ustvarjanja dohodka od vstopnin zelo omejene in da zato zahtevajo skoraj v celoti družbeno plačilo. Razen tega je ugotovljeno, da z naraščanjem osebnih dohodkov sicer narašča tudi poročna kulturnih dobrin, vendar pa pri višjih dohodkih zopet relativno pada.

Zato si je treba začrtati dolgoročno politiko glede razvoja posameznih področij. Ta politika naj bi bila odvisna od stopnje

kulturne vzgojenosti prebivalstva in od materialnih možnosti družbe in posameznikov. Politiki ustrezno je treba postaviti tudi sistem financiranja kulturnih dejavnosti. Pri tem gre predvsem za vprašanje stabilnosti virov in za vzporedno rast sredstev za kulturno dejavnost z rastjo narodnega dohodka.

Glede na razmeroma visoko izobrazbeno strukturo zaposlenih so povprečni osebni dohodki v kulturnih dejavnostih nizki. Da osebni dohodki v kulturnih zavodih ne ustrezajo, je republiški odbor večkrat ugotavljal in opozarjal. Zlasti natančen vpogled v osebne dohodke v kulturi smo dobili v letu 1965, ko je bila za plenarno sejo republiškega odbora izvedena anketa, iz katere smo ugotovili poprečne osebne dohodke po delovnih mestih. Višina v letu 1965 ni ustrezala, v letu 1966 pa so se osebni dohodki poprečno zvišali za 26 % in so še vedno nizki. Prav gotovo je to ena od ovir za boljše delo v kulturi.

Samoupravljanje v kulturnih institucijah se ni razvilo do tolikšne stopnje, kot bi lahko pričakovali glede na čas, odkar je bilo uvedeno, in glede na izobrazbeno strukturo zaposlenih. Nekatere pogloblitve vzroke za to smo pravzaprav povedali že v prejšnjih dveh poglavjih, ko smo ugotovili, da je materialna osnova poslovanja slaba, da sistem financiranja ni ustrezno urejen in da so osebni dohodki zaposlenih nizki. Vse to prav gotovo v precejšnji meri vpliva na nezainteresiranost in resignacijo zaposlenih in ima za posledico, da se pri določenem številu zaposlenih kaže tudi nezainteresiranost za urejanje samoupravnih razmerij oziroma da nekateri ne posegajo v razreševanje nastalih problemov.

Državna uprava

V SR Sloveniji se iz leta v leto kaže, da izdatki za državno upravo rastejo. Tako se je tudi strukturni delež izdatkov za državno upravo v vseh proračunih dvignil od 22,7 % v letu 1962 na 24,6 % v letu 1964; v letu 1965 je znašal 24,6 %, v letu 1966 26,2 %. Kljub naraščanju sredstev lahko ugotovimo, da delo državne uprave glede metod, učinkovitosti in hitrosti ne ustreza potrebam in doseženi splošni stopnji razvoja. Razlogi za neracionalnost in večurnost v delu uprave so predvsem v tem, ker delovna področja posameznih organov niso dovolj natančno določena in ker imajo ti organi premalo konkretizirane in časovno opredeljene delovne programe. Če pa so ti programi izdelani, v večini primerov niso priznani kot instrument sodobne organizacije dela in niso osnova za financiranje dejavnosti organa.

Učinkovitost poslovanja državne uprave zmanjšuje tudi spreminjanje in stalno naraščanje števila predpisov. To ne povzroča samo večanja upravnega delovanja na raznih področjih, temveč zaradi stalnega spreminjanja tudi otežuje delo.

Oblikovanje dohodka v državni upravi zaradi zastalih pojmovanj in enostavnejše usta-

ljene tehnike še vedno temelji na proračunskih temeljih. Pri določanju višine sredstev niso osnova programi dela in vrednotenje teh programov, temveč potrošnja v preteklem letu. Ugotavljamo pa, da je samo sistem financiranja oziroma oblikovanja dohodka upravnih organov na podlagi delovnih programov ključ za rešitev številnih omenjenih problemov v upravi. Zato so temu vprašanju vsi prizadeti tudi posvetili mnogo pozornosti.

Republiški odbor je v letu 1964 pripravil gradivo o oblikovanju in delitvi dohodka in o samoupravljanju v upravnih in pravosodnih organih. Gradivo je predsedstvo republiškega odbora obravnavalo na razširjeni seji. Na tej seji je bila postavljena odločna zahteva, da mora financiranje upravnih organov temeljiti na programu dela. Pri določanju programa dela in spremljanju njegove realizacije pa se morajo angažirati tudi predstavniška telesa. Ob tem je bilo večkrat poudarjeno, da je potrebno izboljšati tudi sistem dela predstavniških organov; to je eden bistvenih pogojev za učinkovitejšo in kvalitetnejše delovanje uprave in hitrejši razvoj družbenih procesov, ki se v upravi odvijajo. Zato bi moralo biti težišče programiranja na predstavniških telesih, in to za vse naloge, ki so združene s določanjem politike na posameznih področjih.

Pri uvajanju sistema dohodka v državni upravi seveda ne gre samo za uveljavljanje že sprejetih stališč okrog programiranja dela in ocenjevanja rezultatov dela, temveč za enoten sistem financiranja po predpisanih kriterijih in družbenih dogovorih o višini sredstev za izvršitev določenega programa.

Banke

Z novim družbeno ekonomskim položajem bank so tudi ti delovni kolektivi dobili realno osnovo za razvoj samoupravljanja. Novi zakon o bankah in kreditnih poslih je torej bančne institucije v polni meri afirmiral kot gospodarske organizacije. Pri tem se je pokazala zlasti večja poslovnost bank in s tem večja odgovornost njihovih delovnih kolektivov.

Odgovornost bančnih kolektivov, ki jim jo nalagajo nova zakonska določila, se kaže predvsem v pristojnosti dveh organov v bankah: sveta delovnega kolektiva in kreditnega odbora. Oba organa sestavljajo izključno bančni delavci, ki jih voli ali celotni kolektiv banke ali pa jih postavlja zbor banke kot najvišji organ. Medtem ko je odločitev sveta delovnega kolektiva banke v celoti odvisno interno bančno poslovanje in interna zakonodaja, je kreditni odbor odgovoren za izvajanje kreditne politike.

Tako pomemben vpliv bančnih kolektivov, ki se na eni strani kaže v organizaciji in poslovanju banke in na drugi strani v njeni poslovni aktivnosti in odnosih do gospodarskih in drugih organizacij, nedvomno zahteva ustrezno razgledanost bančnih delavcev, njihovo aktivno sodelovanje v splošnih gospodarskih dogajanjih

in tudi čim enotnejše nastope pri zavzemanju stališč, ki so tako v interesu banke kot v interesu celotnega družbenogospodarskega razvoja.

S tem sta že tudi nakazani pomembnost in vloga sindikalnih organizacij v bančnih institucijah. Vloga in oblike dela se zlasti v poslovnih bankah ne morejo omejevati na stalne oblike, marveč se morajo nenehno prilagajati spremembam in problemom, s katerimi se srečujejo bančni kolektivi.

Uspeh poslovanja banke je v marsičem odvisen od aktivnosti bančnih delavcev, od njihovega poglobljanja v bančno poslovanje in gospodarstvo in od njihovih medsebojnih odnosov. Aktivnost delavcev pa je nedvomno pogojena z urejenimi odnosi na področju delitve osebnih dohodkov. Zato bi morale sindikalne organizacije v bančnih institucijah skrbeti za to, da s pravilno politiko tako pri sprejemanju aktov o delitvi osebnih dohodkov kot z utemeljevanjem osnovnih norm na tem področju spodbujajo in pravilno usmerjajo aktivnost bančnih delavcev.

Zavarovalstvo

Celotna sistemska ureditev zavarovalstva je v precejšnjem zaostanku s plansko-tržnim konceptom našega gospodarstva in še posebej z njegovimi razvojnimi težnjami. Gre torej za začetni korak na poti do takšnih sistemskih rešitev, ki bi omogočile vpliv trga, zavarovancev in delovnih skupnosti zavarovalnic.

Ne glede na ostanke administrativnega sistema in zaostajanje za razvojem je sedanji sistem za kolektivne pomenil velik napredek v primerjavi z odnosi in položajem v nekdanjem DOZ. Omogočil je samostojno in z razvojem zavarovanja usklajeno materialno osnovo (dohodek) samoupravljanja delovnih skupnosti v zavarovalnih organizacijah. S tem je spodbudil delovno prizadevnost kolektivov, ki se je pokazala zlasti v hitrem in pospešenem razvoju raznih oblik zavarovanja, posebno prostovoljnega.

Zvezna skupščina je letos sprejela nov temeljni zakon o zavarovanju in zavarovalnih organizacijah, ki bo v celoti začel veljati z letom 1968, v nekaterih zadevah pa velja že letos. Z novim sistemom bo uvedeno konkurenčno zavarovalstvo, ki po poslovalo po ekonomskih načelih in v medsebojnem poslovanem tekmovanju. Zavarovalnice bodo sicer ohranile status organizacij posebnega družbenega pomena, vendar bodo lahko poslovale na celotnem področju države, kar bo zavarovancem omogočilo izbiro ne le zavarovalnice, temveč tudi svojim potrebam ustrezne oblike, vsebino in vrste zavarovalne zaščite. Pestrost oblik in načinov zavarovanja se bo kazala tudi v različnih premijah, ki ne bodo več enotne za vso državo, temveč jih bodo določale zavarovalnice samostojno. Samoupravne pristojnosti kolektivov bodo močno povečane, v skladu s tem pa tudi njihova odgovornost za poslovanje zavarovalnih organizacij. Delavci v zavarovalnicah bodo prihodnje leto postali enakopravni poslovni partnerji z zavarovanci. Zato bodo njihovi uspehi odsev in

obenem merilo njihove strokovne in poslovne sposobnosti. Dogovori in statutarne določila o enakopravnosti kolektivov v medsebojnih odnosih ne bodo mogli trajno zajamčiti resnične ekonomske enakopravnosti, če ne bo delovnih in poslovnih uspehov. Zato bo znanje, prizadevanje za poslovnost in strokovnost v prihodnje edino in najboljšje jamstvo za uspeh pri delu.

DEJAVNOST REPUBLIŠKEGA ODBORA PRI DRUŽBENOPOLITIČNI VZGOJI ČLANSTVA IN SKRB ZA NJEGOVO STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE

Zavedajoč se dejstva, da edino strokovno usposobljen in družbenopolitično razgledan delavec zmore naloge, ki ga čakajo na delovnem mestu kot proizvajalca in upravljavca, je republiški odbor posvetil vzgoji članstva precejšnjo skrb. Na raznih seminarjih in posvetovanjih so člani rep. odbora seznanjali članstvo z aktualnimi spremembami v naši družbenoekonomski ureditvi, tolmačili novo zakonodajo s področja družbenih dejavnosti, predvsem pa dajali smernice in napotke delovnim organizacijam pri pripravljanju njihove interne zakonodaje.

Potrebna in koristna se je pokazala zlasti praksa, da je republiški odbor članstvo — predvsem pa funkcionarje občinskih odborov — seznanjal z idejnimi izhodišči za najrazličnejše konkretne zakonske in druge rešitve. Najučinkovitejša oblika družbenopolitične vzgoje članstva so bila predavanja delavcem iste dejavnosti na določenem področju. Na takšnih predavanjih so funkcionarji članstvo seznanjali s stališči posameznih organov, obenem pa izmenjevali mnenja o perečih vprašanjih.

Za tolmačenje zakonov in ob pripravljanju statutov, pravilnikov o delovnih razmerjih, pravilnikov o delitvi dohodka in osebnih dohodkov je republiški odbor organiziral občinska ali medobčinska posvetovanja delavcev v družbenih dejavnostih, na katerih so sodelovali strokovnjaki za posamezna področja.

Da bi bilo izobraževalno delo čimbolj učinkovito in da bi se odvijalo po enotnem sistemu je odbor pri vzgoji in izobraževanju članstva veliko sodeloval z Zvezo delavskih univerz Slovenije in z delavskimi univerzami v posameznih občinah. To sodelovanje je bilo zelo koristno in zato naj bi tudi v prihodnje ostali pri takem načinu dela.

Resolucija občnega zbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti

Skupščina sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije sprejema resolucijo kot politični dogovor sindikalnega članstva, ki naj bo sindikalni aktivnosti v podružnici, občini, mestu in republiki osnova za dejavnost v prihodnje. Ta stališča naj postanejo temelj enotne aktivnosti Sindikata delavcev družbenih dejavnosti. V sedanjem obdobju družbene reforme, ko delovni ljudje prispevajo vse napore za nadaljnji razvoj socialistične družbe, postaja poglobljena in enotna politična aktivnost sindikalne podružnice v delovni skupnosti vse pomembnejša.

Družbenopolitična dejavnost Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije je bila v preteklih štirih letih usmerjena predvsem:

- v razvijanje samoupravljanja, sistema oblikovanja in delitve dohodka v družbenih dejavnostih.

- v usklajevanje materialne osnove samoupravnih odnosov med gospodarstvom in družbenimi dejavnostmi.

- v skrb za skladnejši razvoj posameznih vej družbenih dejavnosti.

- v vzgojo in usmerjanje članstva v aktivne samoupravljalce, ki individualne interese zavestno usklajujejo z interesi svoje delovne skupnosti in socialistične družbe kot celote.

Svojo dejavnost smo razvijali v skladu z družbenopolitičnimi izhodišči ustave, dokumentov V. kongresa ZSJ, VIII. kongresa ZKJ, V. kongresa SZDL Slovenije, IV. plenuma ZK in skladno z zakonodajo s področja družbenih dejavnosti (zakon o zavodih, zakon o izobraževalnih skupnostih

in o financiranju vzgoje in izobraževanja, zakon o samoupravljanju delovnih ljudi v upravnih organih, zakon o bankah in drugi pravni dokumenti), v katerih so za skoraj vsa področja teh dejavnosti postavljene sistemske rešitve. Ti dokumenti vsebujejo načela:

- o enakem družbenopolitičnem položaju vseh delovnih ljudi

- o sodelovanju delavcev družbenih dejavnosti pri kreiranju politike in sodelovanju pri sprejemanju družbenih planov in programov razvoja družbenih dejavnosti

- o izenačevanju možnosti gospodarjenja in realnega vrednotenja dela pri zadovoljevanju družbenih potreb

- o samostojnosti in samoupravnosti delovnih skupnosti.

Družbena reforma je ponovno pokazala na vrsto pomanjkljivosti in na prepočasno uresničevanje v zakonih sprejetih načel, hkrati pa še posebej odločno podčrtala, da je nujno treba uresničiti postavljene sistemske rešitve, in sicer z dosledno realizacijo dohodka in samoupravljanja v teh dejavnostih. Kaže se neodložljiva potreba, da dosledno uredimo financiranje družbenih dejavnosti in stalno usklajujemo družbene potrebe in možnosti v okviru celotnega razvoja gospodarstva in negospodarstva.

Reforma je tudi ponovno pokazala, da so strokovni kadri, znanstveno raziskovalno delo ter kultura in umetnost bistven element gospodarskega napredka in samoupravljanja. Zato moramo vsi posvečati večjo skrb tem področjem, pri čemer

imajo delavci najvišjih znanstvenih in strokovnih institucij v republikli posebno odgovornost.

Hitreje uresničevanje sprejetih načel v praksi še vedno ovira močan etatistično-proračunski odnos do družbenih dejavnosti, ki se kaže med drugim v miselnosti, da so te dejavnosti izključno rešija gospodarstva.

VLOGA SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI

Sindikati delavcev družbenih dejavnosti ne more biti transmisija politike, ki je ne soustvarja, niti ne demagog, ki bi postavljali družbi maksimalne zahteve ne glede na njene možnosti.

V naši družbi ima kot politična organizacija pravico do samostojne politične akcije med članstvom, kjer konfrontira svoja stališča z vsemi drugimi družbenimi in samoupravnimi organizirani. Le taka demokratična konfrontacija omogoča odkrivanje protislovij in jih pomaga razreševati. Samo ta usmeritev bo omogočila sprejemanje konstruktivnih stališč, odprava kritičerstvo in uresničila aktivno in konstruktivno politično delovanje.

DRUŽBENO EKONOMSKI POLOŽAJ DRUŽBENIH DEJAVNOSTI

Sedanji še mnogokrat proračunski način financiranja družbenih dejavnosti je predvsem posledica zastarelih družbeno-ekonomskih izhodišč, po katerih so te dejavnosti zgolj potrošnja, ali bolje rečeno, del naših delovnih ljudi tvorijo proizvajalci, drugi del pa so »uslužbenici«.

Prej navedeni dokumenti slonijo na spoznanju, da se je ob vse širši družbeni delitvi dela kvalitativno spremenil tudi položaj družbenih dejavnosti. V vsaki moderni družbi je za razvoj proizvodnje, za rast človekove osebnosti in medčloveških odnosov razen materialnih dobrin nujna tudi splošna in strokovna izobrazba proizvajalca in občana sploh, zdravje, kultura itd.; torej vse tiste dobrine, ki jih ustvarjajo družbene dejavnosti. Te dobrine so prav tako rezultat dela kot materialni proizvodi, nastajajo ob družbeni delitvi dela in so sestavni del slehernega proizvoda.

Enovit razvoj socialistične družbe je možen le tedaj, če je razvoj gospodarstva in družbenih dejavnosti čim bolj povezan in usklajen. Maksimalen razvoj in napredek družbe je rezultat usklajenega delovanja vseh elementov družbene delitve dela. Neusklajenost in zaostajanje katerekoli izmed teh bistvenih elementov go-

spodarske in negospodarske narave zavira optimalen razvoj celotne socialistične družbe. Uskladiitev je po reformi postala objektivna nujnost in jo je med drugim treba doseči s korekturami družbenih planov in s programi za področje družbenih dejavnosti. Taki plani in programi morajo postati trdna osnova za vsako investiranje in tekoče financiranje dela družbenih dejavnosti.

Delo je edino merilo človekovega družbenega in ekonomskega položaja, zato sta družbeno priznana delo in njegova vrednost tudi merilo za vrednost in položaj družbenih dejavnosti kot celote, delovne skupnosti in posameznika.

Nujno je, da hitreje razčistimo napačna primerjanja na tem področju. Spopasti se moramo s takšnim pojmovanjem o duhovni proizvodnji, ki trdi, da je le-ta vzvišena, absolutno samostojna dejavnost in v ničemer odvisna od materialne proizvodnje. Obenem moramo proizvajalca v gospodarstvu seznanjati s pravim vrednotenjem dosežkov družbenih dejavnosti; torej hitreje spreminjati miselnost proizvajalcev.

SAMOUPRAVLJANJE IN DOHODEK, RAZŠIRJANJE MATERIALNE OSNOVE IN STANDARDA DELAVCEV V DRUŽBENIH DEJAVNOSTIH

Po uvedbi samoupravljanja v družbenih dejavnosti je glede razvoja samoupravljanja in dohodka značilna izredno velika pripravljenost in aktivnost delovnih skupnosti v družbenih dejavnostih in njihovih sindikalnih organizacij. Vse pogostejše pa se postavlja vprašanje, zakaj se samoupravljanje in sistem dohodka v družbenih dejavnostih ne uresničujeta hitreje. Dejstvo je, da so možnosti, v katerih se samoupravljanje v družbenih dejavnostih uveljavlja in razvija, drugačne, kot so v gospodarstvu. V gospodarstvu se tržne zakonitosti vse bolj uveljavljajo in proizvajalci postajajo odvisni predvsem od rezultatov svojega dela, kar ustvarja kompleksno osnovo za razvoj samoupravnih odnosov. Družbene dejavnosti pa je treba vrednotiti drugače.

V sedanjem obdobju so v družbenih dejavnostih objektivna ovira: neizdelan in nerazvit sistem dohodka, neurejeno financiranje, neobjektivizirana vrednost dela v večini teh dejavnosti in po obsegu ter kvaliteti nedefinirane potrebe. Vse to je resna in nevarna ovira nadaljnjemu razvoju sistema dohodka kot materialne osnove samoupravljanja v negospodarstvu in večjega samoupravnega sodelovanja s proizvajalci v gospodarstvu.

Delovnim skupnostim družbenih dejavnosti je treba v njihovi samoupravni pristojnosti zagotoviti vsa sredstva za enostavno reprodukcijo, medtem ko mora biti razširjena reprodukcija stvar samoupravnega sporazumevanja v širši družbeni skupnosti.

Pri prizadevanju za razrešitev perečih vprašanj je nujno potrebno konkretno politično in strokovno ukrepanje. Z nadaljnjo zakonodajo in upravnimi predpisi je treba razreševati probleme in spodbujati hitrejši razvoj samoupravljanja, objektivizirati družbene dogovore in na njihovi osnovi s financirji doseči sporazume.

Težišče pri uveljavljanju javnega interesa je treba vse bolj prenašati na družbene in samoupravne mehanizme, ki odločajo o osnovnih razmerjih med družbenimi dejavnostmi in družbo oziroma gospodarstvom. Hkrati je potrebna večja aktivnost sindikata pri razvijanju medsebojnih odnosov v delovnih skupnostih, ki so še marsikje neurejeni in neusklajeni z interesi posameznika in delovne skupnosti. Samoupravljanje ni samo pravica, ampak tudi dolžnost in odgovornost.

MEDSEBOJNI ODNOSI

V nekaterih delovnih skupnostih so medsebojni odnosi slabi. Ustvarjajo se različne skupine, ki se na povsem hierarhični način borijo za svoje ozke interese. To rojeva nezaupanje in netovarištvo med delovnimi ljudmi.

Kvalitetna notranja zakonodaja je ob nujnem prizadevanju za napredek samoupravljalške zavesti bistven element socialistične demokracije. Pri uresničevanju statutov, pravilnikov in nalog ne sme biti odstopanja, zato je nujno treba razvijati individualno odgovornost. Urejevanje medsebojnih odnosov mora postati redna naloga sindikata. Pri tem je skrb za varstvo samoupravnih pravic posameznika in delovnih skupnosti za sindikat še posebno pomembna.

OSEBNI DOHODKI IN VREDNOTENJE DELA

Gibanje osebnih dohodkov v družbenih dejavnostih je le prevečkrat odsev položaja posameznih dejavnosti, proračunskih možnosti in različnega načina financiranja. V prihodnjem obdobju moramo spremljati osebne dohodke po profilih in pri financiranju družbenih dejavnosti uveljaviti sprejete družbene dogovore. Doseči je treba objektivizirano vrednotenje dela zlasti pri financiranju teh dejavnosti.

»Ceno« dela v družbenih dejavnostih določa predvsem družbeni dogovor o vrednosti dela, in sicer na osnovi objektiviziranih in primerljivih kriterijev in meril,

ki naj bodo prilagojena specifičnostim, potrebam in kvaliteti teh dejavnosti.

Ponovno moramo poudariti, da Sindikat delavcev družbenih dejavnosti vztraja, da se tudi v praksi sistem delitve po delu neprestano izpopolnjuje in krepi samoupravljanje. Zato zavračamo mnenja, da dohodek in samoupravljanje nista združljiva z naravo dela teh dejavnosti. Tudi težave, ki jih povzročajo pomanjkanje sredstev, neurejeni sistemi in neizdelani koncepti, nas od tega ne morejo odvrniti.

INTEGRACIJA

Reforma je kot družbeno in gospodarsko nujnost izredno odločno postavila zahtevo, da je treba čimprej zavreti ekstenzivni razvoj in neracionalno opravljanje dejavnosti v negospodarstvu. Jasno je, da so v družbenih dejavnostih ponekod posamezne institucije premajhne enote za zadovoljevanje družbenih potreb in racionalno poslovanje. Sindikati odločno podpiramo funkcionalne in fizične integracije s potrebnim zmanjšanjem režije in odvečnega administriranja. To je ena izmed odločilnih poti za intenzifikacijo in modernizacijo dela v družbenih dejavnostih. Nasprotniki teh procesov se večkrat sklicujejo na samoupravljanje. To pa pomeni ignoriranje resničnega samoupravljanja v družbenih dejavnostih, katerega cilj je: **uspešno in racionalno zadovoljevanje družbenih potreb in na tej osnovi enak družbenoekonomski položaj delavcev v delovnih organizacijah družbenih dejavnosti.** Povezovanje družbenih dejavnosti v širših okvirih mora istočasno pomeniti urejeno medobčinsko sodelovanje; obsojamo tako dezangžiranost občin, do katere ponekod že prihaja.

ZAPOSLOVANJE

Zaposlovanje novih delavcev v družbenih dejavnostih je povezano s procesi in ukrepi reforme in se ponekod kaže v stagnaciji zaposlovanja v teh dejavnostih. Prav zaradi reforme je nujen normalen dotok strokovnih kadrov, ki so bistveni pogoj za stalno izboljševanje kvalitete dela v družbenih dejavnostih. Z zavestno akcijo moramo preprečevati zapiranje delovnih organizacij vase (pogosto tudi zaradi neustrezne strokovne izobrazbe zaposlenih). Prihaja tudi že do težav pri zaposlovanju delavcev v nekaterih dejavnostih (npr. v službi družbenega knjigovodstva), ker se naloge posameznih služb spreminjajo in se zaradi racionalizacije v režiji in administraciji zmanjšuje število delavcev. Sindikati moramo narediti vse, da se takim delavcem omogoči zaposlitev drugje, in če je to potrebno, da se prizadeji delavci tudi prekvalificirajo. Še posebej smo dolžni, da s takšnim konkretnim ukrepanjem odprav-

ljamo materialno in socialno negotovost tistih članov sindikata, ki se bodo morali zaposliti na novih delovnih mestih izven družbenih dejavnosti. Sindikat se bo moral v bodoče bolj kot doslej ukvarjati s problemi zaposlovanja in pri tem storiti vse, da bodo mladi, predvsem strokovni kadri, imeli možnost pravičnega in rednega zaposlovanja. Posebno skrb je treba posvetiti tudi strokovnemu izpopolnjevanju zaposlenih.

NEKATERI PROBLEMI POSAMEZNIH DRUŽBENIH DEJAVNOSTI IN UPRAVNIH ORGANOV

V nadaljnjem bomo skušali poudariti nekatere najnujnejše naloge sindikata na posameznih področjih. To seveda ne pomeni, da druge zanemarjamo, marveč le v okviru možnosti postavljamo prioriteto.

Kultura, znanost in umetnost

V naši socialistični družbi premalo upoštevamo pomembnost družbene funkcije kulture in umetnosti pri oblikovanju svobodne in ustvarjalne človekove osebnosti. Dejstvo je, da je le kulturno osveščen delovni človek lahko dober proizvajalec — samoupravljevec.

Na področju kulture in umetnosti moramo čimprej definirati družbene potrebe, določiti njihovo strukturo in obseg, da bomo s tem ustvarili osnovo za utrditev stabilnega sistema financiranja teh dejavnosti in tako uveljavili sistem dohodka ter samoupravljanje. Pojavi materialne in družbene stagnacije na tem področju ne smejo sindikata omrtvičiti v njegovem boju za enak družbeni in materialni položaj delavcev, ki ga lahko ustvarijo le ob stalnem povezovanju z uporabniki kulturnih dobrin in s smotrnim spodbujanjem potreb občanov.

Sindikati delavcev družbenih dejavnosti mora ugotavljati nerešene probleme s tega področja in z odločno politično in strokovno akcijo opozarjati predstavniška in izvršna telesa na ovire, ki preprečujejo enakopravno vključevanje kulture in umetnosti v skladen razvoj socialistične družbe.

Šolstvo

Družbena skrb za šolstvo je bila v preteklih letih premajhna in je povzročila padec družbenega ugleda prosvetnih delavcev. Sindikati smo odločno opozarjali na nujno rešitev materialnih in sistemskih problemov. Sistem družbenega samoupravljanja in financiranja šolstva je onemogočil njegovo izoliranost. Šolstvo se bo razvijalo in napredovalo le, če se bodo prosvetni delavci in sindikat še bolj aktivno

vključili kot enakopravni samoupravljalci v vse idejne in druge tokove družbenega in ekonomskega življenja in pri tem tesno sodelovali s proizvajalci na ostalih področjih, ki morajo spoznati pomembnost vzgoje in izobraževanja. S tem, da bodo proizvajalci v celoti spoznali pomen vzgoje in izobraževanja kot enega od nujnih pogojev napredka v gospodarstvu in gospodarstvu sploh, se bo začel tudi hitreje odvijati proces modernizacije in prilagajanja šolstva. Tako bo pot do enakopravnega družbenoekonomskega položaja prosvetnih delavcev lažja in krajša.

Čimprej je potrebno v tesni zvezi s potrebami gospodarstva vključiti in trdnější sistem financiranja tudi strokovno šolstvo, kar zakon ni sistemsko uredil.

Zdravstvo

V zdravstvu smo priča posledicam ekstenzivnosti v razvoju in razdrobljene organizacije, je marsikje načela kvaliteto zdravstvene zaštite in ponekod tudi etiko zdravstvenega delavca. Preveč smo popuščali tistim, ki so bili proti enotnemu financiranju na osnovi sistema, standardov in normativov ter enotne strukture cen. Neizdelan sistem in nerešeni strokovni problemi so pripeljali v vsesplošno pavšaliranje v financiranju zdravstvenih dejavnosti in zapiranje regij. To negativno vpliva na kvaliteto zdravstvene dejavnosti v zaščiti občana. Bolj dosledno in vztrajno si moramo prizadevati, da se v zdravstvu realizira sistem dohodka kot materialna osnova samoupravljanja, saj bo šele to omogočilo, da bo stroka dala strokovno osnovo samoupravnim iniciativam zdravstvenih delavcev. Sindikati podpiramo take normativne rešitve na področju zdravstvene zaštite in zdravstvene službe, ki bodo tako zdravstvenemu delavcu kot zavarovancu omogočile polno samoupravljanje in zagotovile večjo odgovornost in red pri uresničevanju pravic zdravstvenega varstva in tako neposredno izenačevale interese občanov zavarovancev in zdravstvenih delavcev.

Državna uprava in pravosodje

Zakonske določbe o samoupravljanju v državni upravi in pravosodju upoštevajo posebnosti tega področja, zlasti tudi njegov specifični položaj do predstavniških in političnih izvršilnih organov.

Ne glede na to pa v zadnjem času nekateri ponovno zastavljajo vprašanje: ali nadaljevati z naporj za vsestransko uveljavitev sistema samoupravljanja, programiranja, sodobnejšega načina financiranja in delitve po delu ali ne.

Za Sindikat delavcev družbenih dejavnosti te dileme ni. Zato se bomo z vsemi silami zavzemali za uresničevanje ustav-

nih načel o enakosti družbenoekonomskega položaja delovnih ljudi, ki delajo v državnih organih, z delovnimi ljudmi na drugih področjih, to je za nadaljnji razvoj samoupravljanja in za nove odnose na osnovi programov in za odlikovanje ter delitev sredstev po delu.

Sindikati delavcev družbenih dejavnosti Slovenije podpira tudi vse napore za povečanje strokovnosti in odgovornosti delavcev v državnih organih in za moderno, stabilno in učinkovito organizacijo oziroma poslovanje.

Denarni zavodi, služba družbenega knjigovodstva, zavarovalni zavodi

Z reformo in zakonskimi ukrepi denarni zavodi praktično postajajo sestavni del gospodarstva z izrazito poslovnostjo. Novi položaj, ki je nedvomno odgovornejši, zahteva velike napore delovnih skupnosti bank in drugih denarnih zavodov, da bodo banke resnično postale gibalno pospešenih gospodarskih tokov s hitrim kroženjem denarja. V tem bodo delovne skupnosti denarnih zavodov postale odvisne od svojega dela, kar jih bo bolj kot doslej usmerilo v nadaljnjo poglobljanje samoupravljanja in delitve po delu.

Oblikovanje dohodka še ne sloni na objektiviziranih tarifah, ki bi zagotovile nagrajevanje po opravljenem delu, in je zato kritika visokih cen bančnih storitev večkrat upravičena. Bančni delavci si morajo prizadevati, da bi vse to čimprej uredili. V službi družbenega knjigovodstva so nujna nadaljnja prizadevanja sindikata za decentralizacijo samoupravljanja in realizacijo sistema dohodka na nivoju poslovnih enot. Na področju organizacije banč-

ništva in zavarovalstva je treba še naprej podpirati vse iniciative za integracijo bančništva in zavarovalnih zavodov.

ORGANIZACIJA SINDIKALNE AKTIVNOSTI

V prihodnjem obdobju je potrebno organizacijo sindikata delavcev družbenih dejavnosti prilagajati navedenim nalogam. Da bi to dosegli, bo potrebno vključevati v delo večje število res aktivnih sindikalnih delavcev in sindikalna sredstva uporabiti tako, da bodo omogočila polno strokovno in politično argumentacijo stališč in kvalitetno informiranje vsega članstva.

Za izvajanje nalog, ki se v prihodnje postavljajo pred Sindikat delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, je nujno, da sindikalna vodstva — od republiškega odbora do podružnic — nenehno skrbijo za aktivno vključevanje vseh članov sindikata v družbena dogajanja.

Zlasti je potrebna skrb za sistematično družbenopolitično izpopolnjevanje sindikalnih vodstev in članstva, da bi bili bolj kot doslej strokovno in politično usposobljeni za samostojno kreiranje politike v naši družbeni stvarnosti. Sindikalna organizacija kot pomemben politični činitelj naj bo nosilec naprednih idej v razvoju samoupravljanja in socialističnih družbenih odnosov na področju družbenih dejavnosti.

Idejna izhodišča resolucije, sprejete na drugi skupščini Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, so osnova za konkretne delovne programe republiškega odbora, občinskih odborov in izvršnih odborov sindikalnih podružnic, ki jih ti sprejemajo v sedanjem obdobju.